

Popotnik

Pedagoški list

Letnik LI.

November-december 1929.

Štev. 3.-4.

Dr. Franjo Žgeč:

Načelne misli glede reforme šole in vzgoje na Dunaju.

Po velikem polomu leta 1918. je novi Dunaj potreboval za kulturno, politično in gospodarsko dviganje širokih mas nove vzgoje na širših temeljih nove šole!

Stare avtoritete so se v Avstriji zrušile v prah, dotedanje vodilne sile v družbi so odrekle popolnoma. Močan val zgodovinskega razvoja je vrgel na površje delavstvo, ki je hotelo in moralo reševati vse probleme s širokega vidika delovnega človeka, z vidika celotne družbe. Delavstvo je razumelo v svojem gladu po izobrazbi, v svojem hrepenenju po luči, da je pogoj za boljše življenje v družbi oblikovanje novega človeka, oblikovanje močnih, samostojnih generacij mladega naraščaja.

Gladni Dunaj tik po svetovni vojni, ki ni mogel trenutno prerediti niti svoje dece, ta Dunaj si je postavil načelo, da za vzgojo otroka in mladine, za njun telesni in duševni razvoj, ne smejo biti nikake žrtve prevelike. Kapital, naložen v šoli in v vzgojnih napravah v najširšem pomenu besede, se za družbo najboljše obrestuje.

Dosledno delo v skladu s tem načelom, ki je bilo spojeno z največjimi žrtvami, naporu in neprestanimi borbami z nasprotniki pravega napredka širokih plasti, je dvignilo Dunaj na tisto kulturno višino, na kateri se nahaja, ko utira pot reformi šole in celotne vzgoje vsej srednji ter zapadni Evropi.

Dunaj je postal mesto otroka s prekrasnimi napravami, posvečenimi njegovemu telesnemu in duševnemu razvoju. Doraščajoče generacije je hotel vzgojiti in oblikovati s spremembo celotnega miljeja v šoli in domu, ne samo s frazami o potrebi po novi vzgoji ali s samim tarnanjem o ničvrednosti današnje mladine.

Zato pa je moral zasnovati akcijo za vzgojo otroka na tako širokih osnovah, kakor odsevajo iz vseh vzgojnih in socialnih naprav, iz reorganizacije šolstva in iz reforme učiteljske izobrazbe. Eno je tesno spojeno z drugim. Brez stanovanjskih hiš, ki urejujejo družinsko življenje okroglo 64.000 delavskih družin; je otežkočeno ter v veliki meri celo onemogočeno tudi vzgojno delo v šoli! Brez reforme učiteljske izobrazbe je nemogoča globoka reforma šole!

Ako hočemo tedaj razumeti dunajsko šolsko reformo v vsej njeni globini, je ne moremo ločiti od problema učiteljske izobrazbe in učiteljske samoizobrazbe, ne od kulturnih in socialnih naprav, posvečenih družini širokih plasti, ne končno od podpore za brezposelne očete otrok, ki posečajo šolo ter se odgajajo v vzgojnih napravah in zavodih.

Za šolsko reformo samo je bila najvažnejša in najtežavnejša naloga preorientacija učiteljstva. Čeprav je od leta 1914. padlo število učencev za dobro polovico, ni bil odpuščen iz socialnih in človeških razlogov na Dunaju niti eden učitelj iz službe. Seveda pa tudi sprejeti niso mogli v službo nikogar. Šele zadnje leto je bilo sprejetih 80 novih učnih moči, kar pa ne pomeni napram celotnemu številu učiteljstva ničesar, saj znaša le nekaj nad 1%.

Živi dotok svežih sil z novo poglobljeno izobrazbo je bil na ta način izpodrezen in treba je bilo računati samo s preorientacijo že nastavljenega učiteljstva iz predvojne in medvojne dobe.

Ali je tedaj kaj čudnega, če lahko opazi vsakdo ostanke stare šole v dunajskem šolstvu in če ti ostanki segajo celo v šolo Pedagoškega instituta, kljub tako široko izvedenemu delu za preorientacijo učiteljstva?

Kako velepotezno je dunajski mestni šolski svet rešil ta problem, vidimo pač najbolje iz poročila Pedagoškega instituta, središča dunajske šolske reforme:

Poleti leta 1923. je delovalo na tem zavodu 45 docentov ter je obiskovalo tečaje za nadaljnje izobraževanje učiteljstva 1400 slušateljev, 477 moških in 932 žensk. Pozimi leta 1927.—28. je delovalo v institutu 88 docentov ter je znašalo število slušateljev 3431, med temi 1298 moških in 2133 žensk! Poleti 1928. leta pa je bilo 83 docentov in 2363 slušateljev.

Dunajska šolska reforma se pač ni omejila samo na nekaj vzornih poizkusnih šol, temveč je objela dunajsko osnovno šolo v celoti, segala je odtod v ostale vrste šol ter zavzela s socialnimi napravami tako široke dimenzije, kakor sem jih nakazal v začetku izvajanj.

Odločilen korak za reformo osnovne šole je pač bil storjen dne 30. julija 1926. leta, ko je bil sprejet za Dunaj in za vso Avstrijo novi učni načrt, ki so ga izdelale na podlagi večletnih izkušenj poizkusne šole in poizkusni razredi. Seveda tega učnega načrta in še zlasti njegovega duha niso zapoznapli tam, kjer ni potrebne predizobrazbe in kjer učiteljstvo samo ni doživelo potrebe po novi vsebini, po novem duhu in po novi obliki šole. Vpliv reformatorjev je pač najjačji na Dunaju, kjer so se po velikem polomu leta 1918. odprle nove možnosti za realizacijo pedagoških idej. Sam sem imel lansko leto priliko, da sem si ogledal neko osnovno šolo na vzhodnem Štajerskem ter spoznal mentalnost tamošnjega učiteljstva. Priznati moram, da osnovna šola tam ni prav nič boljša kakor je naša in da je tudi mentalnost učiteljstva še stara.

Da pa opažamo ostanke stare šole učilnice tudi na Dunaju in da segajo ti ostanki celo v šolo Pedagoškega instituta, je povsem naravno. Reforma šole je tudi na Dunaju odvisna od osebnosti poedinega učitelja ter sloni na njegovem spoznanju otroške duševnosti z njenimi potrebami na vsakokratni stopnji razvoja; odvisna je od pojmovanja temeljnih vzgojnih problemov, od vglobitve v otroški milje doma in v šoli ter od poznanja znanstvene pedagogike, psihologije in sociologije.

Zato je zelo verjetno, da ta ali oni proučevalec dunajskega šolstva naleti tudi na razne nedostatke v tej ali oni šoli, kakor se je to dogodilo nekemu očividcu v Berlinu, ki je opazil otroka, kako reže klop ter je to razvpil kot simbol nove šole! Žalostno je pač za mentalnost proučevalcev, ki gredo slepo mimo vsega novega in velikega, kar je ustvarila reforma šole in vzgoje, pač pa iščejo z gesto modrecev in globokih mislecev kamenčkov spotike tam, kjer bi lahko z glavo butali ob mogočne poganjke novega življenja, kjer bi lahko iz polnega črpali za svoje delo! Kdor noče gledati z odprtimi očmi, za tega ni leka in temu tudi znanstvene ekskurzije v Berlin ali na Dunaj ne morejo pomagati.

Toda ali dokazuje kaka taka malenkost, da je reforma šole, reforma vzgoje na Dunaju samo teater, kakor se je blagovolil izraziti drugi bistrovidni opazovalec dunajskega šolstva v »Slovenskem Učitelju«? Videl je pač lahko več kakor samo teater. Zanesel bi se naj na lastne oči, z omejenimi agenti nasprotnikov vsake vzgojne reforme pa bi obračunal, kakor to zaslužijo.

Toda nazaj k sami reformi šole in vzgoje, o kateri bi rad spregovoril še nekaj besedi!

O načelih novo nastajajoče šole na Dunaju, o načelu domorodnosti, samodelavnosti, strnjenege pouka, o upoštevanju otroka so pač že drugi dovolj pisali v »Popotniku« in »Pedagoškem zborniku« lanskega leta. O realizaciji teh načel je bilo že več lepih poročil, a tudi več slik iz dela v posameznih razredih dunajske osnovne šole. Zato lahko to poglavje preskočimo.

* * *

Pač pa bi opozoril na eno dejstvo: nove šole ne more ustvariti učitelj sam. Za njeno rast in uspešen razvoj potrebuje stalnega sodelovanja otrok samih, a tudi sodelovanja staršev, oziroma vsega prebivalstva.

Vsakdo se lahko prepriča v večini dunajskih osnovnih šol sam, kako globoko sega delo otroka pri ustvarjanju nove vsebine in nove oblike šole. Rad pa bi omenil nekaj o tem, kako pojmujejo starši važnost šolske reforme za njihovo deco in za široke plasti dunajskega prebivalstva.

Z nekaterimi tovariši in tovarišicami, udeleženci druge ekskurzije »Pedagoške centrale« na Dunaj, smo bili tudi na roditeljskem sestanku Detoljuba (Der Kinderfreund) na Dunaju, ko so starši ravno manifestirali za šolsko reformo ter so protestirali proti okrnitvi pravic dunajskega šolskega sveta, duše šolske reforme. Na mnogotisočglavi množici s plamenčimi očmi in stisnjenimi pestmi smo videli, kako tesno sta spojena šola in dom, kako globoko pojmuje dunajsko prebivalstvo, zlasti delavstvo, pomen šolske reforme za svojo deco in za razvoj družbe.

Če ima odrasli malo solnca v življenju, ga privošči vsaj svoji deci. Zato zahteva Dunajčan danes od učitelja in od šole, da vnese v življenje dece solnca, svetlobe, radosti. Ne palica, jok in strah — radost, zaupanje in delo naj pomagajo mladim generacijam pri razvoju.

To veličastno zborovanje je bilo en dokaz več za pravilnost smeri, ki jo hodi dunajska šolska reforma. Nova šola se gradi s stalnim sodelovanjem, in lahko trdimo, celo pod pritiskom in na zahtevo staršev po novi šoli, ki pripravlja novo življenje.

Učitelj, ki bi se danes še načelno upiral vsaki reformi šole, bi bil na Dunaju nemogoč! Lahko sicer hodi bolj ali manj radikalno pot, toda pot reforme mora hoditi. Najboljši dokaz za širino šolske reforme je pač dejstvo, da ima žena voditelja krščansko-socialnega učiteljstva na Dunaju naravnost vzoren razred in da dela popolnoma v novem duhu.

Šolska reforma na Dunaju izdaleka ni več samo zahteva socialistov, temveč je postala dejstvo, ki ga nikdo več ne more zanikati, postala je pridobitev vsega Dunaja. Dunajska šolska reforma ni več problem, ampak je v veliki meri že izvedena ter se razvija stalno dalje, sega vedno globlje. Kakor so zatrjevali vsi reformatorji, sodelujejo na njeni izvedbi danes vsi sloji, poleg delavstva tudi meščanstvo, poleg socialistov krščansko-socialno in ostalo učiteljstvo.

V bistvu se loči današnje dunajsko šolstvo od šolstva vsega sveta, z malimi izjemami s svojo tendenco, da odpre širokim plastem tudi vrata

srednje in visoke šole. Delavstvo se je moralo tudi na Dunaju v glavnem omejevati le na osnovno šolo. Meščanska, srednja in visoka šola so bile namenjene tenki plasti prebivalstva, ki lahko vzdržuje po osnovni šoli svojo deco še štiri, osem ali več let, dokler ji ne preskrbi končno privilegiranega socialnega položaja, za katerega je potrebno spričevalo strokovne, srednje ali visoke šole.

Na Dunaju se je to v bistvu spremenilo. Po štirih letih osnovne šole gre vsa deca v meščansko šolo takozvano »Hauptschule«, ki že danes namomešča v veliki meri nižjo srednjo šolo in jo bo gotovo popolnoma izpodrinila. Ta glavna šola (Hauptschule) ima po dvojne vzoredne razrede. Prvi so namenjeni nadarjenim učencem ter zmorejo maksimalno snov. Drugi vzoredni razredi z minimalno učno snovjo pa so namenjeni manj nadarjenim učencem.

V glavni šoli se poučujeta od II. razreda dalje tudi latinščina in francoščina. Vendar se jezike smejo učiti le jezikovno nadarjeni učenci, ki imajo iz nemščine vsaj dobro, če ne prav dobro. Ti lahko prestopijo po končani glavni šoli (Hauptschule) na višjo srednjo šolo in odtod se na univerzo; za njih se po izjavi ravnateljice glavne šole (Hauptschule) v Castelligasse, gdč. Alme Hala, naravnost trgajo.

Ta šola ima pred nižjo srednjo šolo to prednost, da podaja sicer snov nižje srednje šole, da pa se drži pri vsem svojem delu sodobnih pedagoških načel in metod reformirane osnovne šole. Snov je ista, metode so druge, sodobne. Ima pa tudi to prednost, kakor smo že omenili, da zajame vsa deca iz širokih plasti in ne le izvoljence; pomaga jim naprej v višjo srednjo šolo in dalje na univerzo! A organizacija je važna zlasti še za izbiro poklica, ker so učenci zanjo že dovolj zreli.

* * *

Problem izobrazbe učiteljskega naraščaja se rešuje na isti način kakor se je rešil v Nemčiji. Zahteva po visokošolski izobrazbi učiteljstva je našla odmeva tudi na Dunaju.

Učiteljišča se spreminjajo korak za korakom v splošno izobraževalno srednjo šolo. Na eni strani opuščajo pedagogiko, na drugi pa dvigajo zahteve iz matematike ter sprejemajo kot neobvezna predmeta v svoj program latinščino in angleščino. Pedagogiki sta odmerjeni v III. letniku le še dve uri in tri ure v IV. letniku. Učni praksi pa sta odmerjeni v III. letniku dve uri in v IV. letniku štiri ure, konference so vključene.

Razširjenje učiteljišča na pet letnikov je bilo samo navidezno. Najnižji letnik je namreč enakoverden IV. razredu glavne ali nižje splošno izobraževalne srednje šole. Najvišji letnik pa ima približno isti učni načrt kakor VIII. razred splošno izobraževalne srednje šole. Najnižji letnik nazivajo v resnici pripravnico, ki je vanjo vstop dovoljen že iz III. razreda glavne ali nižje srednje šole. Po končanem učiteljišču polagajo vsi učenci še dopolnilno maturo, da lahko vstopijo v »Pedagoški institut« ali na univerzo. Učiteljske službe ne dobi samo z učiteljiščem na Dunaju nihče.

Skrb za poklicno izobrazbo učiteljskega naraščaja je prevzel »Pedagoški institut«. Učiteljski kandidatje slušajo štiri semestre predavanja v institutu, poleg tega pa ves čas še deset tedenskih ur predavanja na univerzi. Imeti morajo maturo na polnovredni srednji šoli ali pa maturo na učiteljišču z dopolnilnim izpitom.

Institut je prekrasno urejen. Knjižnica instituta šteje 180.000 pedagoških del, medtem ko šteje naša knjižnica Pedagoške centrale le približno 1000 del

in vendar ni majhna. Institutu je priključena osnovna šola z vzporednimi poizkusnimi razredi, na katerih delujejo izbrani dunajski učitelji, ki delajo vsak v skladu s svojo osebnostjo ter preizkušajo najnovejše pedagoške ideje z ozirom na njihovo uporabnost.

Posebno pristrčno je v institutski šoli razmerje učitelja do učencev in z nje odseva značaj Dunaja kot mesta otroka najbolje, v njej se vidi tudi najjasneje novi milje, ki ga je ustvarila nova šola s spremembo šole učilnice v delovno šolo, v šolo življenja.

Da je Dunaj res postal mesto otroka, vidimo iz premnogih naprav, posvečenih telesnemu in duševnemu razvoju otroka, kakor iz prelepih otroških vrtcev, iz otroških klinik, iz prevzemališča za osirotelo in nepričakovano zapuščeno deco, iz gradiča na Wilheminenbergu za pokvarjeno deco itd. itd.

* * *

Posebno važno vlogo v vzgoji širokih mas delavstva pa igra na eni strani obrtno-nadaljevalna šola, na drugi strani stanovanjske hiše z vsemi kulturnimi institucijami, ki so jim priključene.

Obrtno-nadaljevalna šola se nahaja v obširnem novem poslopju ter je namenjena nadaljnji izobrazbi vajencev. Dva dneva v tednu posejajo vajenci to svojo šolo, vendar tako, da so v nedeljo popolnoma prosti. Šola je na zunaj in na znotraj izborna opremljena ter nima v vsej srednji in zapadni Evropi sovrstnice, ki bi se lahko z njo merila.

Ko je objel novi fizični in duševni milje vajence ter se je s šolsko reformo spremenilo v bistvu postopanje z njimi, se je spremenil tudi vajenec sam v najgloblje globine svoje duševnosti. Iz prejšnjega zanikrnega in zakrknjenega vajenca se je razvila čez noč mladina, hrepeneča po luči in izobrazbi, po znanju in izpopolnitvi.

Nekdaj so morali stražiti pri izhodu celi oddelki stražnikov na konjih, ko so odhajali vajenci iz obrtno-nadaljevalne šole, samo da so preprečili izgrede in težje medsebojne spopade. Celo v šolskih prostorih je morala večkrat policija delati mir in red, ker so bili učitelji brez moči.

Danes je to drugače. Vajenci so olikani mladi ljudje, čijih lepo vedenje je v skladu z njihovo novo notranjostjo. Reformatorji so spremenili njihov milje; zato se je spremenila z oblikovalnimi silami obenem tudi duševnost vajencev ter njihovo zunanje obnašanje. Danes je policija popolnoma nepotrebna.

Obrtno-nadaljevalna šola vzgaja bodoče kvalificirane delavce, pomočnike in mojstre ter sega s svojim vplivom že po kratkem času obstoja daleč v inozemstvo, saj izhajajo iz njenih delavnic najboljši kvalificirani delavci tudi za druge države, kakor se ne more z njimi ponašati noben narod.

V svojih delavnicah izvaja najnovejše delovne metode, ki se širijo v vse panoge obrti in industrije Dunaja, bližnje in daljne okolice.

* * *

Še važnejšo vlogo pa igrajo v vzgoji širokih plasti nove stanovanjske hiše s številnimi vzgojnimi in kulturnimi institucijami. Njihova glavna prednost tiči baš v dejstvu, da so namenjene revnejšim plastem delavstva, široki masi. Po načrtu dunajske občine mora biti dozidanih do 1932. leta več kakor 64.000 stanovanj: od leta 1919. do konca 1923. je postavila: 4258 stanovanj; l. 1923. je sklenila, da sezida do 1928. leta 25.000 novih stanovanj in svoj načrt je izvedla že leto dni pred postavljenim rokom. Zato je zgradila že 1927. leta še nadaljnjih 5000 stanovanj. Leta 1927. pa je napravila nov velik gradbeni načrt, po katerem mora biti še 32.000 stanovanj dograjenih do leta 1932. leta.

Najemnina v novih hišah znaša za stanovanje s površino 38 m² le 5 šilingov 70 grošev in gradbeni davek znaša 1.50 do 2.50 šilingov mesečno za večja stanovanja.

Čisti in lepi stanovanjski prostori navajajo že sami po sebi delavsko družino na novo snago in red ter jo silijo, da jih čuva. Vsa družina dobi prijeten dom, kar je zlasti še važno za dojenčka, otroka v predšolski in šolski dobi ter končno za vso mladino.

Ako ima družina lepo ognjišče, okrog katerega se zbira lahko z veseljem, je tudi njeno duševno in moralno življenje popolnoma drugačno kakor je bilo v pretesnih vlažnih kletih in na podstrešjih. Tam je že majhnemu otročičku v brutalni obliki vse očito, prepiri, kletvice in pretepi so na dnevnem redu, eden je v napotje drugemu. Beda in odvratnost prostorov tirata očeta, mladino v beznice, v objem alkoholizma, v objem prostitucije!

Če je hotela dunajska občina v resnici vzgojiti nove generacije, je morala dati najprej trden temelj družinskemu življenju. To je storila z velikopotezno graditvijo stanovanjskih hiš, ki predstavljajo danes prekrasne dele novega Dunaja. S stanovanjskimi hišami je preuredila otroški milje tudi izven šole, za deco v predšolski dobi je sezidala in lepo opremila številne otroške vrtce, za doraščajočo in doraslo mladino bogate knjižnice in čitalnice ter prelepe velike dvorane, kjer dobi zdrave zabave ter krepke duševne hrane. Za zdravje otroka ter celotnih širokih plasti, za njih snago je poskrbela s centralnimi pralnicami, kjer lahko gospodinja v petih urah na lahek način perilo namoči, opere, posuši, zlika in zloži, s centralnimi kopalnicami in kopališči. Vse te naprave so za vzgojo širokih plasti izredno važne.

* * *

Nobeno mesto, noben narod v srednji in zapadni Evropi ni storil za otroka in mladino širokih plasti delavstva toliko kakor samo Dunaj, ki ga lahko upravičeno imenujemo mesto otroka. Zato pa bo ostal vkljub pesimistom, ki ne morejo doumeti globine in širine vzgojne reforme na Dunaju, še vedno pedagoška Meka, kamor bodo potovale vedno nove vrste romarjev z globoko vero v novo vzgojo v srcu ter črpale novih vzpodbud in novih sil za svoje delo med lastnim narodom.

Udeleženci II. pedagoške ekskurzije na Dunaj,

ki jo je priredila Pedagoška Centrala v Mariboru od 20. — 27. oktobra 1929. Sredi med udeleženci sedijo reformator in organizator dunajskega šolstva **Otto Glöckel**, šol. nadzornik **Steyskal**, ravnatelj **Ritter**, na desni strani stoji ravnatelj **Ronge**.

(Kliše je dalo iz prijaznosti na razpolago „Jutro“.)

Dr. K. Ozvald:

Psihološki donesek za tehniko hotenja.

Ne vem, ali je že kdo nebotično obsežnost in pa vso pisano kakovost tistega inventarja, ki ga človeška duša izkazuje, lepše označil, nego naš pesnik Prebujenja z grandiozno antitezo med povsem različnim dinamizmom kozmičnega sveta na eni pa naše duševnosti na drugi strani:

Tam krožijo solnca in merijo čas,
večno mirna,
brezobzirna
noč in dan teko preko nas.

Mi pa pod njimi se bijemo, vijemo,
sijemo, gasnemo,
škodimo, hasnimo,
v kupe medu in otrova si lijemo,
prostor vesoljni z željami prepletamo,
večnost v trenotek begoten ugnatamo,
z duhom za zadnjimi zvezdami grabimo,
grozo izzivamo, v dušo jo vabimo,
vriskamo, jočemo —
hočemo, hočemo.

(O. Župančič).

Tamkaj ledeno mrzlo, neizprosno dogajanje »nach ehernem, ewigen, großen Gesetzen« (Goethe), a tu, v slehernem snovanju, dejanju in nehanju človeških bitij — visoka »temperatura« duševnih utripov, ki so »menschlich, allzu menschlich« (Nietzsche), to se pravi da vsikdar globoko zakoreninjeni v potrebah, interesih, željah, nagnjenjih, usmerjenosti, težnjah, navadah, strasteh... posameznikov ali pa celih človeških skupin.

So to pač čisto svojevrstni pojavi duše, ko te v tem ali onem hipu nekaj bolj ali manj »žene« ali »vleče«, da: sežeš po kosu kruha, se ozreš v to ali ono stran, si daš opravka s to in to mislijo, greš za zaslužkom, braniš svojo last in čast, se skušaš iznebiti dane bolečine, podležeš izkušnjam alkohola ali cigarete, se lotiš kakega športa, skrbiš za svojo telesno varnost, bi hotel kaj veljati, se posvetiti tej ali oni panogi kulturnega življenja, itd.

Na takšen način se človeku, lahko bi rekli, kakor da samo po sebi vsiljuje: težnja po razvedrilu ali zabavi, po redu, moči, priznanju, slavi, spoštovanju, časti, hvali; pohlep po imetku, gonja za uspehom; agresivnost v tem ali onem živlenskem položaju; gon k posnemanju, maščevanju, zoperstavljanju; ustrežanje zahtevkom mode; čutje ljubezni in sovraštva, hrepenenje po sreči, znanju, samoti, materinstvu; potreba družabnosti, simpatija ali antipatija do te in te osebe, »glas krvi« (medsebojna vez sorodnikov); želja, veljati za lepega; nagnjenje k drugemu spolu, žrtvovanje samega sebe itd.

Tovrstnim pojavom naše duše pravimo goni (Triebe). Toda čeprav so goni v svojem jedru živa sila, vendarle ni tako, da bi že sami po sebi vsikdar opozarjali nase tistega, ki jih doživlja. Dušeslovna smer »psihoanalize« (zlasti psihiater S. Freud s svojim prizadevanjem) je marveč v najnovejšem času ugotovila, da se vsa gonska in to je večja plat življenja odigrava podzavestno, to se pravi tako, da o vibriranju teh strun v svoji duši dotičnik večinoma ničesar izrecno ne izve. Da je ta ali oni gon v istini na delu, to živo opaziš šele tedaj, ako stopa samorastlim utripom njegovega teženja taka ali taka ovira na pot. Težnjo po požirku mrzle vode n. pr. izrecno zaznaš šele tedaj, če vode v danem položaju ni dobiti; nikar pa ne tudi takrat, ko lahko po mili volji ustrežeš občutku svoje žeje. Pod-

zavestni, »podzemski« izvor naših gonov nazorno izpričuje marsikatera »zalestlost«, »iztreznitev«, presenetljivo »naključje«, »smola«, »nesrečna ljubezen« i. t. d.

Bistven znak gonskega utripa je torej ta, da nosi nekaj »spontanskega« na sebi, to se pravi, da prihaja samoniklo, neklican. Toda če je temu tako, ali ima potem človek gonsko plat svoje osebe še v oblasti, kakor bi čestokrat trebalo? Ali pa marveč moraš resignirano pustiti — »naj gre, kamor hoče«? Kajti vsakdanje izkustvo uči, da je naravnost diktatorski značaj rad svojstven osobito tistim gonskim navalom, ki jih jemljejo v misel negativno formulirane izmed desetero božjih zapovedi: ne ubijaj, ne prešestvuj, ne kradi...! Nitimur in vetitum semper cupimusque negata. Prespovedan sad je tako mamljiv!

No, če hočemo zanesljivega odgovora na to za razumevanje in zlasti še za obvladovanje živega življenja velevažno vprašanje, tedaj si je treba najprej ogledati vlogo, ki je odkazana gonski plasti v celotnem ustroju našega bitja in žitja. In vsa problematika, ki je tukaj dana, se mi zdi zgoščena pa nazorno prikazana v znani samoobtožbi: »Video meliora proboque, deteriora sequor«. Kolikokrat prav nič ne dvomiš, da bi to in to, n. pr. ne kaditi, bilo višja vrednota; toda v istini svojega uvidevanja ne uresničiš, temveč kakor brez moči omahneš tje — »kamor tvoja slà te vleče«.

In vendar ima tudi ta na prvi pogled morda nepojmljivi pojav naše duše svoj globlji razlog. Je sicer res, da se v raznih »oblikah« življenja (gospodarstvo, poklicno udejstvovanje, znanstvo, umetnost, politika, socialno, npravstveno, pravno, versko področje) poleg gonskih impulzov mogočno uveljavlja še cela vrsta drugih činiteljev, recimo: duh, ki samozavestno kliče »kje mi je mejnik?«, pamet, ki človeka neskončno dviga nad žival, preudarnost, katera je lahko svetovalka našim odločitvam med dvema ali več možnostmi, ideje, ki dajejo pravec največjim pokretom, hotenje kot realizator malih in velikih načrtov itd. Toda dinamični ali tvorni princip naše duše, živa voda, ki pomika kolesje našega dejanja in nehanja, ni ne duh ne pamet ne ideje..., temveč — raznih vrst gonski utripi. Akti našega duha (ideje, pamet, hotenje...) so namreč svojevrstno vezani na gonske impulze; le tisto postane predmet tvojega razglabljanja, preudaranja, hotenja..., kar leži v območju tvojih interesov, teženj, potreb, nagljenj, strasti... Niti zaznavanje ni povsem absolutno, to se pravi popolnoma nezavisno od gonskega življenja; marsikdo n. pr. v vlaku »prezre« napis »Za nekadilce« in sicer zato, ker se v njem ne oglašà že a priori impulz, ki bi ga odvrčal od dima.

Kajpada gonska plast duše ni pri vseh ljudeh enako razvita in ustrojena. Tozadevno so velike razlike ne samo glede jakosti, ampak tudi z ozirom na kakovost, t. j. usmerjenost teh utripov, kar vsega skupaj potem daje »značaj« dotičnika bolj ali manj individualno noto. Da se ti pogled kakor sam od sebe rad obrača k tem ali onim (čutnim, življenjskim ali vitalnim, kulturnim, osebnostno-človeškim) vrednotam: to sega z zadnjim koncem svojih korenin v gonsko plast tvoje osebe. Gonski del našega bitja in žitja torej ni že sam po sebi nekakšen »turpe«, za katerega se čestokrat smatra, ali pa nekako zlo, temveč — naraven in sicer neizčrpljiv vrelc duševnih energij človeka.

Gonsko življenje človeka je kakor reka: ako se ljudje ne brigajo za silno količino energij, ki jih vsebuje njeno vodovje, tedaj podira mostove, trga rodovitno zemljo, ogroža življenje; ako pa znamo njene sile primerno voditi ter izkoristiti, tedaj nam goni turbine ali mlinska kolesa, nosi splave, daje ledu, služi za namakanje polja in travnikov itd. In podobno tudi v naših

gonih tiči nekaj naravnost demonskega, ker so sami po sebi — »slepice« za svet duhovnih idej pa kulturnih vrednot ter človeka lahko tira v propast. Toda veliki kvantum energij, ki jih premorejo gonski impulzi naše duše, se na srečo da postaviti v službo višjih smotrov. Samo da ne s kakim siljenjem za vsako ceno (»biegen oder brechen«), ki bi se n. pr. šlo tej ali oni strasti zoperstavljeni ali pa je izrupati. Tako početje bi se namreč kmalu izkazalo za — utopijo!

Ključ za uspešno obvladovanje gonskega življenja je marveč v tem, da gonsko energijo svoje duše lahko poduhoviš, to se pravi dvigneš na stopnjo tvoriteljske sile, ki je potem na razpolago našemu duhu, naši pameti. Človek res da ni v stanu s svojim duhom ustvarjati takih psihičnih energij, kakor so položene v stroj naših gonov; toda mogoče mu je, ekonomično upravljati te energije, to je, jih tako voditi, da iz teh prirodno nebrzdanih sil postanejo uresničevalci smotrov, katere človeškemu hotenju stavi njegov duh.

V kadilčevi strasti n. pr. je nakopičene veliko energije. Marsikdo je že tožil, da bi prav rad pustil kajenje; a »nepremagljiva« moč da ga ima povsem v oblasti ter mu veleva seči po zadnjem krajcarju in ga zanesti v trafiko. Započeti direkten boj s to strastjo, da jo potlačiš, bi se reklo grizti ob granit. Uspeh leži marveč samo v tej smeri, da slepo silo, ki te tira k cigareti, najprej razorožiš in sicer tako, da ji vzameš dosedanji cilj, to je cigareto, recimo ker si se uveril, da je nikotin škodljiv zdravju; potem pa isto energijo vprežeš pred kak drug, višji cilj ter si n. pr. za denar, ki bi ga sicer zakadil, naročiš kak mesečnik. »Človek se mora naučiti, s samim seboj potrpeti ter prenesti i nagnjenja, ki jih je spoznal za napačna in škodljiva; nikdar jih ne sme v neposrednem boju naskočiti, ampak se jih naj nauči posredno premagovati, to je tako, da bo svoje energije porabljal za kaj bolj prida naloge, ki jih je vest spoznala za dobre pa prav dobre in ki so mu dosegljive«. Ako pa bi hotel samo pobijati ta ali oni gon, namesto da pogled obrneš k višji vrednoti te ali one vrste in tako pozabiš malopomembnejšo — tedaj boš doživel razočaranje ter demona še bolj razdraženega spravil iz »podzemskih rovov« na dan.¹

In tako bi torej v osebnem življenju posameznika pa tudi v kolektivnem življenju družbe marsikaj lahko bilo lepše in boljše, ako bi človek — znal hoteti.

Če v šoli ni reda, niso tega krivi učenci, temveč učitelj oziroma učni načrt, ki učencem ne nudi pravega dela. (M. Wellock, voditeljica nove šole.)

¹ Gl. M. Scheler, Die Sonderstellung des Menschen (v knjigi »Mensch und Erde«, ki jo je izdal H. Keyserling, 1927) str. 224 — in tudi na drugih mestih.

† Franc Vrečko.

»Si vivis Romae, romano vivito more!« S tem rimljanskim klicem je zaključil prijatelj Vrečko svoje »Spomine in želje« v lanski jubilejni številki »Popotnika«, kakor bi slutil, da je to njegov zadnji prispevek listu, za čigar napredek se je zavzemal vse svoje žive dni... Z njim je legel v grob človek, ki mu je življenjski ideal bil napredek in duševna svoboda slovenskega učiteljstva.

Doma je bil tam, kjer je tekla zibelka enemu prvih velikih Slovencev, učitelju slovenskega naroda, Anton M. Slomšku. Kot mladenič je bil na poti v boljše življenje. Absolviral je sedem razredov gimnazije z odličnim uspehom in rad bi bil nadaljeval učenje. Toda bil je idealist in postal je — osnovnošolski učitelj. »Bil sem srečen kot učitelj«, je zaključil brskanje po spominih. »Le to se mi ne zdi pravično«, se je nehote popravil, »da mi kot vpokojujencu ne dajo, kar mi gre«...

Kot bivši nadučitelj in šolski nadzornik je živel v Slovenjgradcu in kljub starosti 75 let je bil telesno izredno dobro ohranjen, v duševnem oziru pa je bil naravnost — izjema. Njegovo znanje in njegov spomin mu je zavidal marsikdo. Saj je kljub visoki starosti še obvladal latinščino, s katero je ob neki priliki gladko in pravilno zavrnil družbo odličnih gospodov akademikov, ki so si hoteli skromnega učitelja-veterana v svrhu nedolžne zabave nekoliko izposoditi.

Dasi upokojen, se je — vedno zdrav, čil in čvrst — stalno zanimal za aktualna vprašanja moderne pedagogike. Do smrti je bil poverjenik Slov. Šolske Matice, ki ji je posvečal z osebnim nabiranjem članov od šole do šole neizmerno pažnjo. — Kljub starosti je korakal z duhom novega časa: razumeval je doraščajoče »mladce«, upošteval njihova mnenja, odobral je njihova stremljenja, samo da bo »v blagor naše mile domovine.« — V uvodu omenjeni klic Rimljanov je upošteval res v polni meri, kakor malokdo izmed »starinov«.

Kot župan slovenjgraški, predsednik podružnice CMD, predsednik kmetijske podružnice in sadjarskega društva je deloval tudi na vseh drugih poljih z uspehom in brezprimernim idealizmom.

Kot učitelj — kronski upokojenec je umrl po krajši bolezni... V ponedeljek 2. septembra 1929. se je nebroj tovarišev in znancev poslovilo od njega na veličastni zadnji poti v Slovenjgradcu. Vsi so se zavedali, da je umrl značaj, kakršnih je rodila naša zemlja malo...

Kot neumornega narodnega in stanovskega borca ter mnogoletnega sotrudnika »Popotnika« bo slovensko učiteljstvo Franca Vrečka ohranilo v svetlem spominu!

Učenci in učenke na naši šoli polomijo razne predmete precej pogosto, predpise pa prelomijo zelo redko. To je menda zato, ker imamo teh predpisov zelo malo. Imamo jih samo, kolikor so neobhodno potrebni za delo, in so jih postavili tekem časa učenci sami.

(B. A. Howard, vodja nove šole.)

Karel Doberšek:

Kako sem proučaval deco elementarnega razreda.

Instinktivno potrebo po orientaciji čuti vsakdo, ako je postavljen v tujo okolico. Čutijo jo šolarji-novinci, čuti jo tudi vsak učitelj, ki stopi pred svojo šolsko deco. Ne zadostuje pa, da ostane ta čut neizrabljen učitelju, ki mu je povsem jasno določen smoter njegovega dela, namreč smotrena orientacija: spoznavanje poverjene mu dece, raziskavanje in sistematično proučavanje izročnih mu otrok. Treba nam je samo poglobitve; v njegov milje, v njegovo duševnost, da ga razumemo, da mu lahko pomagamo v razvoju.

Naj v naslednjem podam prispevek k temu delu iz prakse v 1. razredu, v katerem sem poučeval zaporedno tri leta. Naslanja pa se razprava v glavnem na šolsko leto 1928/29.

I.

P r e g l e d.

Po zdravniški preiskavi mi je ostalo v 1. b razredu 37 otrok, 19 dečkov in 18 deklic.

Ker primanjkuje na šoli učnih sob, sta bila nameščena oba prva razreda v eni in isti šolski sobi. Oddaljena deca je pohajala 1. a razred ter imela pouk dopoldne. V tem dnevnem času je namreč duševno svežja, a fizično po dolgi poti utrujena. Bližja deca pa je pohajala šolo iz nasprotnih razlogov popoldne, vse leto od 1 do 4. ure.

Od navedenih 37 otrok je dopolnilo 6. starostno leto 13 dečkov in 9 deklic; 7. star. leto 2 dečka in 8 deklic ter 8. star. leto 4 dečki in 1 deklica.

Pripominjam, da sem gornjo porazdelitev in tudi nekatere naslednje podatke ugotovil ob priliki šolskega popisa.

15 otrok je bilo prvorojencev.

Po stanu staršev je bilo: Delavskih otrok 21; 2 otroka kvalificiranih delavcev; 2 otroka vdov s pokojnino; 7 otrok nameščencev in 5 otrok obrtnikov.

Kmečki otroci so posečali zaradi oddaljenosti 1. a razred.

Delavska deca je stanovala v pretežni večini v kolonijskih hišah na Prevaljah, kjer so sicer stanovanjske razmere prilično ugodne, čeprav manjka skoro vso zimo solnca in tudi ni zdrave pitne vode. Stanovanja obsegajo navadno po dve sobi in eno kuhinjo ter so v našem primeru, kakor pridejo v poštev za navedeno deco, dovolj prostorna. Sicer pa je tudi skoro vsa ostala delavska deca prihajala iz enakih stanovanj, seveda ne tako prostornih. Samo 2 nezakonski materi-delavki, vsaka z dvema otrokoma, sta prebivali v sobi-kuhinji. Ostala nedelavska deca je prebivala ali v enakih stanovanjih, ali pa v še obsežnejših, s tremi ali več sobami.

Od 37 otrok je spalo samih v postelji 7 dečkov in 3 deklice; 1 deček je spal sam v sobi-kuhinji, ostali otroci pa so delili posteljo z očetom, z materjo in ostalimi sorodniki. Trije dečki so spali skupno s sestricami v predšolski, oziroma šolski starosti.

Deček, ki spi v sobi-kuhinji je slabokrven, in mislim, da tudi živci niso v redu.

Izvemši obrtnike sem točno dognal pri popisovanju mesečni zaslužek roditeljev. Porazdelil se je ta zaslužek na družinsko glavo onih družin, iz katerih je prihajala deca.

Stalnega zaslužka ni imela ena nezakonska mati. Pri delavcih je odpadlo na družinsko glavo mesečno povprečno od 113 do 200 Din; pri kvalificiranih delavcih 337,5 do 375 Din; pri nameščencih od 300 do 650 Din; pri obeh

vdovah pa 185:7 do 200 Din. S prirastkom v družini se navedeni zneski avtomatično znižajo, zvišajo pa le v primeru smrti ali odhoda, izvzemši seveda očeta ali matere. Ker od navedenih slojev po večini uživajo le nameščenci posebne družinske doklade, ilustriram gmotni položaj ostalih najboljše, če ugotovim, da dobiva samec-delavec enako mezdo kakor oženjeni delavec, enako kakor oni, ki vzdržuje številno družino. Umevno, da zaslužki ne zadostujejo niti za golo najskromnejše preživljanje teh delavskih družin. Primerna temu ekonomskemu stanju je tudi potem ostala oskrba, prehrana in obleka. Zaslužka obrtnikov nisem mogel ugotoviti.

Zdravstveno stanje otrok je ugotovil zdravnik. Popolnoma zdravo zobje je imelo 14 otrok, ostali pa so imeli deloma ali pa močno nagnite zobe. Marsikatera začasna govorna napaka je šla na ta račun. Ragode v nosu sta imela 2 otroka, istotako eksceme 2. 7 otrok je bolehalo na obojestranski, 3 pa na enostranski bronhitidi. En otrok je imel skrivljeno hrbtenico.

Po višini in teži je zaostalo napram Stratzovim normalam: Od 6 letnih otrok: 10 v višini, 8 v teži; od 7 letnih otrok: 9 v višini, 5 v teži; od 8 letnih otrok: 5 v višini, 3 v teži. Absolutno pod normalo zraslih v višini in teži je bilo delavskih otrok: 9; obrtniških: 3; otrok nameščencev: 3, skupno torej 15 otrok ali 40 odstotkov.

Prvi teden sem zbiral tudi podatke o zavživanju alkohola; izsledki so naslednji:

Dnevno so zavživali po četrť litra sadjevca 4 dečki in 4 deklice. Pogosto je dobivalo 6 otrok čaj z rumom, odnosno z žganjem, a tudi samo žganje. Popolnih vzdržnikov je bilo ob vstopu 12, ostali otroci so le redko uživali pivo, vino ali sadjevec. Deca, ki je redno dnevno uživala alkoholne pijače, jih je dobila opoldne ali dopoldne, torej pred popoldanskim poukom. Ni mi treba posebej poudarjati, kako skrajno kvarno je to vplivalo na šolski napredek prizadetih otrok.

Repetentov je štel 1. b razred 4 dečke in 2 deklici; iz otroškega vrta je prišlo 8 dečkov in 6 deklic.

Naj omenim na tem mestu še, da sem poznal dečke in deklice po imenu in obrazu, še preden so vstopili v šolo. To olajša opazovanja prvi dan. Znani so mi bili roditelji, njihove ekonomske in socialne razmere. Stavil sem si nalogo, da določim, kako se odražajo domače razmere na vedenju otrok; novincev pri šolskem delu, v odmorih in izven šole. Hotel sem dalje spoznati posebnosti posameznih otrok, njihovo naravno inteligenco, nje razliko z ozirom na starost itd. Priti sem hotel na čisto v vprašanjih, ki se tičejo primerne starosti za vstop v šolo, maksimalnega števila otrok za posamezne razrede, najprimernejšega dnevnega učnega časa ter še nekaj drugih, ki jih omenjam v razpravi, ki pa so enakega pomena za šolski napredek kakor že navedena.

II.

Prvi šolski dan.

Prvi šolski dan smo zbrali vse novince istočasno v isti šolski sobi. Delili smo jih na dva razreda; po preteku približno ene ure je bilo delo dovršeno na ta način, da smo menjaje porabili učno sobo in igrišče. Redni popoldanski pouk se je začel za 1. b razred drugi šolski dan.

Prvi so prišli v šolo repetenti. Nekaj jih je pripeljalo s seboj prijatelje novince, eden svojega brata. Pozneje so prišli roditelji z deco, po večini mlade matere, ki so svoje prvorojence pripeljale, ter se s posebno ljubeznivostjo od njih ločile. Pa tudi učenci višjih razredov so spravili svoje varovance v razred. Matere vaških veljakov so prosile, da posadim njihovo deco

v prvo klopi; revnim materam sem bral isto željo iz oči. Dokler nimamo higiensko neoporečne šolske sobe (svetloba), dokler imamo klopi, ki so po svoji nerodnosti nepripravne, da se uredi razred zunanje po modernih načelih, bo še vedno obstojal nekak privilegij prve klopi, četudi ga skušamo zatreti. Vsak učitelj skuša tukaj uveljaviti svojo smer: premožna deca spredaj — revna zadaj; ali najbrihtnejši spredaj — tepci zadaj; ali končno obratno. Kaj je pravilno? Nič! Delati moramo za tem, da izgine vsaka taka vidna razlika. Urediti bi morali higiensko neoporečne šolske sobe tako, da bo lahko izginilo socialno in vsako drugo razlikovanje. Olajšati se mora otroku in učitelju uspešno šolsko delo. Sedanji vrstni red klopi protežira natrpne razrede, otežkoča pregled otrok, otrokom koncentracijo, in ni samo slučaj, da duševno len otrok sedi najrajši v zadnjih klopek.

Nismo razvrščali dece po klopek. Prepustil sem, da se vsede, kamor ji drago; samo tam, kjer so bili otroci bolj boječi, sem jim povedal, da se naj vsedejo, kamor želijo. Vselej se mi ni posrečilo spraviti otroka v klopi. Peljati sem ga moral do klopi in se je vsedel skoro na rob sedeža. Dva taka primera sem imel. Dokler so bile matere teh plahih otrok v razredu, je še šlo. Ko so pa končno zapustile razred, se je tem otrokom z vso silo zbudil spomin na pričakovane udarce, s katerimi so jih strašile matere morda same, in ki se še delijo v resnici danes v šoli. Ta plaha deca je tudi sedela kakor kip, zlasti sem si zapomnil deklico E., ki bo dodeljena I. b razredu. Na jok ji je šlo prav zelo.

Pri tej priliki se spominjam lastnega vstopa v šolo. Sprejemala nas je učiteljica, izvrstna elementarka. Ponudila mi je češpljo, pa je nisem maral, ker smo imeli doma sami češplje; a tudi čut mi ni dopustil, da bi se me z vado spravljal v razred. Rad sem šel popolnoma sam. Neki dečko pa je došel nekoliko pozneje; z obema rokama ga je mati vlekla v razred, učiteljica mu je nudila celo pest češpelj, deček pa se jih je branil in vpil na vse grlo, kakor da bi ga devali iz kože. Nam vsem je to kričanje zbudilo strah in trepet, tudi najhrabrejšim. Kakšna ovira je to v prvih šolskih dneh pravilnemu razpoloženju! Vsak trenutek se otroku zdi, da bo padel udarec in za lepimi besedami učitelja smatra, da se skriva samo zlo. Preden se deca povsem uveri i oblagih namenih razredničarja, poteče precej časa. Lahko, da se v tej »preizkusni dobi« storijo napake baš zaradi tega, ker je otrok nenaravno razpoložen, zagreše jih učitelj ali sošolci, kar nadaljnje uspešno napredovanje ovira.

Deca se je po večini porazdelila sama po klopek. 80 otrok je zasedlo 16 okornih klopi, ker jih več enostavno nismo mogli kam postaviti. Nabito polne so bile prve klopi, medtem ko so ostale še razmeroma redko zasedli otroci, ki niso imeli znancev, prijateljkov. Prišli so pač iz samotnih kmečkih domov.

Lahko je bilo razločiti otroke iz otroškega vrtca, iz industrijskega centra, iz kolonijskih hiš. Ti so imeli dosti medsebojnega poznanstva ter so zasedli prve klopi. Razen dveh repetentov dečkov so ostali repetenti igrali važno vlogo. Zasedli so krajne sedeže prvih klopi ter vabili v te klopi nove prihajajoče znance-novince. Le-ti repetenti so se počutili kakor doma, poznali so me še iz minulega šolskega leta. Šola jim ni bila nova in tako so prišli do svoje veljave napram novincem, ki so prvič došli v povsem tujo okolico ter niso imeli še nobene orientacije ne napram učitelju ne napram sošolcem. Imeli so le ono pred očmi, kar so slišali doma ugodnega ali neugodnega o šoli, o učitelju, o sošolcih.

Naj omenim na tem mestu nekaj o repetentih. Ako opazujemo repetente ostalih razredov, bomo našli v prvih šolskih dnevih, gotovo pa prvi šolski dan, nekaj razlike v nastopanju napram temu, kar sem omenil zgoraj. Da so se repetenti večinoma že prvi šolski dan pridružili novincem kot sebi enakim, sem skušal utemeljiti tako: Ko so vstopili ti repetenti v preteklem šolskem letu v šolo, so bili duševno, oziroma razumsko, še nerazviti. Vse prvo šolsko leto so bili še »otročji« t. j. niso se razumsko razlikovali od otrok, ki so v predšolski dobi in ki so za eno in dve leti mlajši. V tem šolskem letu so le neznatno napredovali ter se duševno razvijali. Končno so dosegli razumski nivo, ki ga približno ima normalen novinec. Materialno torej ni bilo razlike med repetenti in novinci, formalna razlika v starosti pa ne pride v poštev.

Drugače pa je pri repetentih, ki so razumsko že napredovali. Da se čutijo ponižane, ako morajo z mlajšo deco pohajati isti razred, o tem ne moremo dvomiti. Niti jih ne vleče, da bi skušali rivalizirati z mlajšo deco že prvi šolski dan, ker so nekoliko vendar pridobili v predhodnjem šolskem letu. Prestali so pa tudi že razne poizkuse medsebojnega tekmovanja ter gledajo že z nekimi življenjskimi izkušnjami na svoje nove sošolce. Zato posedajo bolj z nekim prezirom po zadnjih klopeh. Nekoliko razumnejše so deklice kakor dečki, in pri teh tudi najprej opazimo nekaj podobnega že v 1. razredu, ako so sicer duševno in telesno zdrave. To navajam iz izkušnje iz prejšnjih let. Gornje moje domneve naj potrdi še en primer.

Pomotoma je došel prvi šolski dan najmanjši deček 2. razr. med novince 1. razreda. Učitelj 2. razreda je prezrl, da je deček zrel in ga je pomotoma napotil v elementarni razred kot repetanta. Bil pa je razumsko dobro razvit, izredno živahen in nagajiv, odličnež v vseh ostalih predmetih, izvzemši v računstvu. Med novinci je imel vse polno znancev in prijateljev iz otroškega vrtca, iz industrijskega centra, iz najožje domače okolice. Vsedel se je v zadnjo klop, držal se je hladno in nedostopno. Končno ga napotim nazaj v 2. razred in s tem se mu je na mestu vrnila naravna živahnost.

Kakor že omenjeno, so otroci-znanci iz otroškega vrtca in iz industrijskega centra napolnili na tesno prve klopi pod delno patronanco že navedenih repetentov.

Za deco otroškega vrtca nova okolica ni bila povsem tuja. Tesno stisnjene v prvi klopi so privabile deklice k sebi edino še novinko L. Bila jim je znana kakor nekatere druge deklice, katere niso pohajale otroškega vrtca. Mislim, da so jo privabile v svojo klop zgolj zaradi njene čedne zunanosti. Od ostalih deklic, čeprav poznanih, so se nekako ločile.

Pri dečkih otroški vrtec ni tvoril zapreke; tukaj so bili zlasti repetenti na delu, da so zabrisali ali onemogočili kako razlikovanje med dečki iz otroškega vrtca in med znanci iz industrijskega centra, ozir. domače okolice.

Zaradi velikega števila dece, ni bila mogoča točna kontrola prvih kontaktov med otroki. Navesti hočem samo one, ki mi kljub obči zaposlenosti in natrpanosti v razredu niso ušle.

Deklica L. ni pohajala otroškega vrtca. Bila je znana gotovo deklici iz vrtca, ki je že sedela v prvi klopi med sovrstnicami. Pokliče jo k sebi v klop, napravi ji prostora, da sta sedeli druga poleg druge. L. potegne iz svoje torbice škatlico za peresa. Vse sosede jo občudujejo. Deklica D. pa pravi, da ima enako škatlico doma, pa ji jo mama ni pustila nesti v šolo, ker se prvi dan ne bomo ničesar učili. To je bil prvi vidni znak rivalizacije med deco, ki sem ga mogel opazovati med sprejemanjem novih otrok.

K. je prišla iz sosednjega kraja. Mora biti zelo družabna. Vsede se samozavestno v drugo klop, in komaj se ozrem, je že v razgovoru s svojo nepo-

znano sosedo iz kolonjskih hiš. Kmalu nato deli sladkorčke, in tako je ostala družabna vse leto.

Pri dečkih so navezali prve kontakte nekateri repetenti. Oni igrajo, kakor sem že omenil, nekako pokroviteljsko vlogo nad novinci. Radovedni so, kaj so prinesli ti s seboj, in kmalu izvabijo iz novincev, kar imajo do brega, zlasti sadje in potico. Za kruh jim ni, ker ga imajo sami.

Ljubše bi mi bilo, da prvi šolski dan in nekaj naslednjih dni ne bi imel repetentov v elementarnem razredu. Preveč so objestni, ker čutijo, da uživajo privilegij. Prve elementarne pojme iz šolskih predmetov imajo. Vedo tudi, da nisem strog in da bodo uživali popoln delopust za prvi šolski čas. To jim daje skupno s popolnim poznanjem šolskega dela poguma, ki ga izrabljajo napram novincem v svojo materialno in moralno korist! Vidim čisto točno, da absorbirajo več pazljivosti novincev, ko moja malenkost. Jasno, da se noben deček-novinec ne upa z njimi rivalizirati.

Posebnost med repetenti tvori miren deček iz delavskega centra, ki je privedel v šolo svojega brata novinca. Le pri šolskem popisu mi je oče zatrdil, da je A. mnogo talentiranejši ko repetent M. Hvalil mi ga je v vsakem oziru in vedno slabše so bile lastnosti starejšega sinčka. Res, deček M. ni bil talentiran, vendar je bil priljuden, da sem ga rad videl v šoli. Bržkone je tudi doma čutil zapostavljanje. Ko pripelje brata že zgodaj v šolo, ga vodi prav do prve klopi, ga lepo posadi tja ter se končno vsede v eno zadnjih klopi. Zdelo se mi je, da se je vsedel z nekako rezignacijo zadaj, a pazno oko mu je ta dan in še dolgo dobo počivalo na mlajšemu bratu. V vsakem oziru mu je skušal postreči bodisi s tem, da mu je spravljal šolske potrebščine, mu prinesel kruha, pomagal oblačiti se in podobno. Videl sem in opazujem še danes, da je A. nekoliko razvajen z doma. Mislim, da so že doma privzgojili M-u čut manjvrednosti ter mu otežkočili na ta način vživljanje v otroško družbo ter v šolsko delo. Preveč je nesamostojen tudi tam, kjer bi se mogel po vsej pravici uveljaviti.

Otroci iz samotnih domov, kmečki in nekateri drugi, so zasedli v primeru z visokim številom novincev — poredkoma preostale zadnje vrste klopi. Med njimi nisem opazil nobenega kontakta ali poizkusa kakega približavanja. Nepristopni so sedeli na svojih sedežih kakor kipi, na nobeno stran se niso obračali, nepomično so zrl na učitelja. Brez dvoma sta jim povsem tuja okolica in osamljenost jemali pogum. Medtem, ko je ostala deca v svoji tesni sosesčini čutila medsebojno oporo, je ti otroci niso bili deležni. Ko sem vprašal za njihova imena, mi je odgovarjala boječe, šlo ji je na jok. Deklico E. so polile solze. Jezil sem se na repetente, ki niso mogli skriti svojega zadovoljstva, da so pogumnejši.

(Nadaljevanje sledi.)

Samo neuk učitelj smatra otrokovo živahnost in porednost kot zlobo. S svojim postopanjem nato v resnici zbuja zlobnost v otroku.

Učencem moramo nuditi znanje, ki mu služi v vsakdanjem življenju, pred vsem pa ono, ki mu služi takoj.

(Christen Kold, organizator danskih ljudskih visokih šol in reformator danskega šolstva sploh.)

F. W. Foerster.

(Ob njegovi šestdesetletnici.)¹

V začetku junija letošnjega leta je slavil kulturni svet šestdesetletnico enega najboljših nemških pedagogov: F. W. Foersterja.

Jubilant ni zaslovel le kot etik in politik, temveč tudi kot pedagog. Ves njegov etični, politični in pedagoški nazor izvira iz globokega vira, iz krščanstva. Cilj vzgoje mu je Kristus, ki daje z besedami »Nebo in zemlja bosta prešla, moje besede pa ne bodo prešle«, trdno gotovost. V Kristusu je hrepenenje nasičeno in napolnjeno do večnih in nevarljivih globin.

Foerster obsoja dosedanjo vzgojo, češ, da je preveč nasilno mehanična, in da vpliva na voljo samo na zunaj. In da se vrti preveč brez skrbi okoli osebnosti vzgojitelja. Vzgojno delo računa pač premalo z idealizmom in z realizmom.

Po Foersterju imamo pač estetsko kulturo, razumen sport, delovno kulturo in kulturno erotiko. Toda kljub temu puščamo svoje učence brez vodstva skozi globoko spoznavanje življenja, brez spoštovanja do resnice. Značajnosti ne vzgajamo. »Kje je zanosita veličina i d e a l a, ko pa je vsaka nramnost le časoven produkt, ki zamre s časom?« Če ne pozna nova pedagogika višjih idealov kot svojo vzgojno merilo, potem pač manjka tudi vpogleda v zakone in moči človeške narave. Zdi se, da poznamo moči vnanje narave; pač pa nam manjka pogleda v duševnost. Ne poznamo pravih metod, da bi odprli človeško notranjost; ne poznamo pravzroka vseh duševnih bolezni, ki je ravno izvirni greh. Foerster poudarja, da moderna pedagogika, ki ne računa z dejstvom izvirnega greha, ne pride do pravega temelja neznačajnosti. Osnovne resnice duševnega življenja doumemo le s pogledom v lastno in tujo dušo.

Naš čas postavlja Foerster v nasprotje srednjemu veku, ki nam sicer v poznanju in obvladanju narave ni enak, vendar pa nas prekaša v globoki skrbi za notranje življenje. Foerster odklanja relativno etiko; zahteva, da izhaja pedagogika in vzgoja iz trdne in neomajene resnice.

In ta trdna, neomajena podlaga mu je ravno krščanstvo. Foerster postavlja tri zahteve za vso uspešno pedagogiko:

1. Najvišji cilj vse vzgoje mora biti univerzalen in jasen. Neomajen vzor vzgoje je Kristus. Vzgojni cilj, ki je v Kristusu, je jasen. V človeku je vse preveč »vsečlovečanskega«. Današnja vzgoja je enostranska. V krščanstvu je spojeno samoutrjevanje in samozatajevanje. Tako je krščanski značaj harmonična skladnost dveh načinov bistva.

¹ Članek je bil vposlan že za 1. številko letošnjega letnika, a ga žal doslej nismo mogli priobčiti.

Ko se oddolžujemo pedagogu Foersterju s to počastitvijo, pripominjamo, da se njegova ideologija razlikuje od ideologije mnogih čitateljev Popotnika. Foersterju je krščanstvo edina vzgojna sinteza, njim le ena izmed možnih. Vendar pa je obema strujama zelo mnogo skupnega. Obema gre za sintezo vzgoje, ki oblikuje celega človeka po večnih zakonih, ki so v njem in ki jih moramo šele proučiti. Obe imata nasprotnike v ljudeh, ki se tako radi vdajajo samodopadenju in renče na vsakogar, ki jih skuša motiti v njihovem tolstem miru in jih zdramiti iz njihove letargije. Cenimo živo krščanstvo Foersterjevo in obžalujemo, da ga toliko citirajo ljudje, ki so najmanj pripravljeni, da mu sledijo. — Uredništvo.

2. Vzgojitelj ne sme biti samo idealist, ampak tudi realista. Foerster hoče združiti idealizem in realizem. Realistični pogoj vse vzgoje zahteva, da vzgojitelj pozna človeško naravo. Kljub geslu, ki govori o »stoletju otroka«, ne poznamo otroka. Manjka nam čuta za resničnost. Človek ne pozna samega sebe.

3. Vzgojitelj ne sme pozabiti samovzgoje. Edino to, kar bo vzgojitelj oblikoval v sebi, to bo tudi oblikoval v gojencu.

Vsa izobrazba naj služi tvorbi značaja (Charakterbildung). Izobrazbo deli v dve skupini: V prvi se posebno oblikuje moškost značaja; učenec mora nazorno dojeti in notranje doživeti; kaj je moč volje, samodelavnost in kaj razvoj moči. Druga polovica izobrazbe mora osvetliti dve važni resnici: 1. da morejo pokazati nižje moči, kakor: sila, greh, krivica, nezvestoba i. t. d. sicer trenutno ali dalje trajajočo videznost, ki pa ne more ustvariti nič trajnega, 2. da se doseže resničen napredek v življenju posameznika in družbe edino le z najvišjimi močmi značajnosti.

Najvažnejše sredstvo pri tvorbi značaja je Foersterju disciplina, ki jo pa hoče preoblikovati. Temeljno vprašanje discipline je Foersterju problem »pokorščine in svobode«. V naših šolah še vlada pokorščina, v ameriških svoboda. Cilj vse vzgoje in kulture mora biti pa neka sinteza. Pokorščine in svobode ne smemo več smatrati kot povsem nekaj nasprotnega, pač pa kot medsebojno dopolnilo. Kajti disciplina je pot do samoobvladanja. V tem oziru je Foerster voluntarist; pri njem ni miselnost prvotni življenjski proces, temveč nagon. Zato mora vzgojitelj navezati нравne ideje na vzgojne nagonске sile.

Foerster močno poudarja telesno vzgojo, kajti ta ni samo higienško važna, temveč tudi moralno pedagoško. Telesna togost rodi ob enem нравno togost.

V seksualni pedagogiki so vsi nedostatki moderne pedagogike združeni in ojačeni. Seksualno pedagoško vprašanje ni vprašanje znanja, marveč vprašanje moči. Ne bo premagal spolne nevarnosti razum, temveč le splošno obogatjenje vseh нравnih moči. Seksualna pedagogika mora pretvoriti vsakdanje nadloge v koristnost. Telo je sredstvo za čiščenje duše. Šola mora oblikovati neomajeno нравno voljo, ako hoče učenca usposobiti za boj proti spolnim izkušnjam. Najboljše vaje so vaje v samoobvladanju.

Foerster poudarja tudi državljansko vzgojo. Med državljansko in socialno vzgojo je pa razlika. »Socialna vzgoja, ki jo goji delovno občestvo, je najprej vzgoja k složnosti ljudi z istimi mislimi in istim stremljenjem; državljanska kultura pa je enota nasprotja in sicer enota nasprotja glede na vitalne življenjske interese in na življenjsko prepričanje.«

Dočim so skoraj vsi pedagogi sedanjega časa pristaši enotne šole, ker ta olajšuje izbiro poklica in pospešuje zблиžanje stanov, ima Foerster proti enotni šoli tehtne pomisleke. Boji se, da se bodo morale s tem nadarjene glave žrtvovati. Važnejše je, pravi, poiskati možnost, kako bi se ohranile velike duševne nadarjenosti za delovno ljudstvo.

F. W. Foerster se je rodil 2. junija 1869. kot sin astronoma v Berlinu. Obiskoval je gimnazijo, študiral filozofijo, narodno gospodarstvo, socialne vede. Promoviral je l. 1893. Odpotoval je v Anglijo in v Ameriko, kjer je študiral delavsko gibanje. Šest let pozneje se je habilitiral na univerzi v Zürichu. Pozneje je postal profesor pedagogike na dunajski univerzi. Med

vojno je ostro nastopil proti vojni politiki nemške vlade. Izgubil je mnogo pristašev in prijateljev. Po prevratu je odložil svojo profesuro. Sedaj živi kot pisatelj v Zürichu.

Njegova najvažnejša dela so: Jugedlehre 1904., Technik und Ethik 1905., Schule und Charakter 1907., Sexualethik und Sexualpädagogik 1907., Christentum und Klassenkampf 1908., Autorität und Freiheit 1910., Schuld und Sühne 1911., Weltpolitik und Weltgewissen 1919., Politische Ethik und politische Pädagogik 1919., Christentum und Pädagogik 1920., Die Grundlage der christlichen Pädagogik 1913., Autorität und Freiheit in der Erziehung Jugendlicher 1914., Erziehung und Selbsterziehung 1917.

O Foersterju je napisanih mnogo knjig. Naj navedem samo nekatere: Pilger: F. W. Foerster als Ethiker, Politiker und Pädagoge. (Arhe-Verlag München.)

Budde: F. W. Foerster. Erziehung und Bildung. (Lehrer-Ztg. 1920.)

Fikentscher: F. W. Foerster. (Pädagogische Zeitung 1913.)

Saupe: Deutsche Pädagogen der Neuzeit. (Ta knjiga mi je služila kot vir tej razpravi.)

Ako vidim jokajočega otroka, se mi zdi, da gledam Amorja, boga ljubezni, v grobu! (Z. Pul.)

Otrokova duša kliče na pomoč pri svoji rasti.

Današnja šola prireja duhu sužnost in ječo.

Šolska soba mora čim najbolj sličiti navadni družinski sobi.

Opazuj otroka in počakaj na primerni trenutek, da mu priskočiš na pomoč.

Razmerje med učencem in učiteljem mora biti zaupno.

Učenci se naj ničesar ne uče dalje, kot čutijo nagnjenje.

Otroški duh se ne hrani z znanstveno uvidevnostjo niti z zgodovinskimi zvezami, pač pa s pustolovščinami, pravljicami in poezijo.

Ozmerjanje in kaznovanje prinaša samo škodo.

(Christen Kold.)

Stara šola silno rada operira z nauki, a za boga ne daje prilike za resnično udeleževanje v tem smislu. A vedimo, da tudi za čednost treba vaje. Se pa učenec morda vadi v vljudnosti, če ga obdržimo po šoli? Ali mar mislimo, da se lahko da n. pr. poštenost za domačo nalogo?

V prejšnji dobi je vzgojitelj približno vedel, kaj bo gojenec potreboval za življenje. A tempo razvoja postaja vedno hitrejši; skoro ne vemo, kaj prinese jutrišnji dan. Sedanja mladina stoji pred neznano bodočnostjo, vzgojitelji sami ne poznamo problemov, ki bodo stopili pred našo deco. Če jo hočemo pripraviti za to bodočnost, ji moramo razviti gibčnost, zmožnost prilagodenja. To se pravi, da moramo v temelju spremeniti način pouka.

(W. H. Kilpatrick, prof. Kolumbijske univerze.)

Marija Dolenčeva:

Samouprava učiteljstva na šoli.

(Konec.)

Nekateri upravitelji niso poročeni ali pa imajo mirne in ljubeznive žene. Žena nima vpliva na moža ali ga pa celo odgovarja. Tudi taki upravitelji imajo včasih zelo čudne navade. To se dogaja posebno v krajih, kjer nima učiteljstvo kulturnih stikov, n. pr. ponekod na Štajerskem, Gorenjskem in Dolenjskem. Nekateri upravitelji namreč pred svojimi tovariši nastopajo kot predpostavljeni, ne kot tovariši. Prosit jih je treba za vsako kredico, za vsako peresce posebe, za učila se je treba javiti ob določenem času. Če se upravitelju zameri učiteljica, jo hodi nadzirat k pouku, pa ne zato, da bi hotel na šoli izboljšati pouk, ampak zato, da pokaže svojo moč in oblast; saj po hospitaciji ne zna nič povedati ali pa reče kako nesmiselnost. Marsikak upravitelj se pohvali, da je učiteljico v »pisarno poklical«. Referatov ne nalaga učiteljsstvu iz interesa do stvari, temveč zato, da pridejo referati pri konferenci na dnevni red in da bo dobil potem pohvalo pri šolski oblasti. Kaj rad nalaga učiteljstvu to ali ono upraviteljsko delo. Saj človek rad kaj naredi iz vpljivosti, ampak ukazi so zoprni in žaljivi.

*

Slog okrožnice, ki jih piše tak upravitelj brez vsake potrebe, je dokaz, kako zoprni so duh, iz katerega izvirajo razna navodila in naročila učiteljicam. Značilni so sledeči izrazi: Šolski upravitelj opozarja učiteljstvo na vestno izpolnjevanje šolskih predpisov. — Ukazuje učiteljstvu strogo izvajati. — Šolski upravitelj zaukazuje. — Učiteljici N. N. se naroča, da dvigne jutri ob tričetrt na osem svojo mesečno plačo. — Učiteljica N. N. naj dvigne pri šolskem upravitelju podrobni učni načrt, kjer tudi izve, kako ji ga je popraviti in do kdaj.

Nekatere učiteljice bi rade učile po novih smereh. V največjo oviro so jim šolski upravitelji, ker jim prepovedujejo, da bi drugače poučevale, kot si oni mislijo da je prav.

*

Naštela sem nekaj primerov, kjer si je šolski upravitelj v svesti svoje oblasti. Uradni zakon si je včasih popolnoma v nasprotju s človeškim zakonom. Upravitelj bo delal po zakonu, človek pa po vesti.

Obsojam upravitelje, ki se povišujejo. Obsojati pa moram tudi učiteljice, ki se ponižujejo. Nekatere učiteljice ubogajo celo nesmiselne in protizakonske zapovedi; obsojanja vredna je njihova uslužnost in pokorščina. Bolj simpatičen je človek, ki se pridruža in »hudiča« na pomoč kriče kot pa taka pokorna učiteljica.

*

Četudi bi bili vsi upravitelji dobri; sistem pa le ni demokratičen. Po zakonu ni na šoli enakopravnosti.

Morali bi spremeniti vso šolsko upravo. Toda reforma celotnega šolskega sistema ni odvisna samo od nas, ampak tudi od drugih činiteljev. Za sedaj je naša naloga, da si sami spremenimo prepričanje, da se otresemo tradicionalnosti in mislimo samostojnejše. Drugačno naziranje bo vplivalo vseeno vsaj nekoliko na razmere na šolah, čeprav ostane stari upravni red.

Pripomba uredništva: Vsa izvajanja se nanašajo na stari šolski zakon. Pisana so bila pred objavo novega šolskega zakona.

Vprašanje je, kakšna bi bila šola, če bi jo uredili po demokratičnih načelih. Omenila sem, da je dvojen sistem organizacije: vojaški ali hierarhični in demokratični ali avtonomni. Na šoli bi morali vpeljati avtonomen način. Med učitelji in učiteljicami naj bi bila nekaka samouprava, kot je pri občinah, pri društvih in danes že tudi po moderno urejenih šolah.

Samouprava bi imela dvoje nalog: upravo šole in skrb za uspešen pouk. Na šoli bi učitelji in učiteljice volile predsednika in ves upravni odbor. Delo bi si med seboj porazdelili: eden skrbi za šolsko poslopje in stvari, ki so za šolo potrebne, drugi bi odgovarjal in poročal višji šolski oblasti, tretji bi zbiral statistiko, četrta bi imel knjižnico i. t. d.

Vse delovanje bi se vršilo z večjo vneto. Konferenca bi imela potem pravi pomen, ker bi z dušo sodelovali vsi. Nihče ne bi hodil kot kak kontrolor in paznik po razredih, ampak bi se vršile skupne hospitacije, ki bi imele namen, prevzeti od vsakega, kar ima najboljšega, in odpraviti, kar je najslabšega.

Ugovori bodo sledeči:

1. Če naj bodo vsi udeleženi pri upravi, kdo naj ima pravico do stanovanja? 2. Učitelji, še bolj pa učiteljice — tako pravijo — bodo zlorabljali svobodo; ker so premalo vestni, zato mora biti nekdo na šoli, ki ga vsi ubogajo in poslušajo. Svoboda bi rodila anarhijo.

Na obe vprašanji je lahko odgovoriti. Dobro je, da ima upravitelj stanovanje, ali vprašati se moramo tudi: kaj pa s stanovanjem za druge učitelje in učiteljice? Prigodi se, da ima upravitelj prav lepo stanovanje, drugi pa ne dobijo večsih stanovanja v vasi in morajo stanovati v drugem kraju, ki je po uro daleč. Težko je gledati učiteljice v kaki vlažni, nezdravi, okajeni in premajhni sobi. Pomilovanja vredna je učiteljica, ki mora stanovati v gostilni in poslušati pozno v noč ob nedeljah, včasih že ob sobotah harmoniko, petje, ples in vpitje, včasih tudi kako predrznost. Če ima upravitelj stanovanje, s tem še ni rešeno vprašanje učiteljskega stanovanja v splošnem. Zahtevati moramo, da občine zidajo stanovanja za vse učitelje.

Država in občina bosta sami med seboj uredili, kako naj se krijejo stroški za zgradbo učiteljskih stanovanj. Ker ni sedaj stanovanj za vse, naj obdrži stanovanje tisti, ki ga je najbolj potreben; če ga je pa preveč, naj ga bodo deležni tudi drugi. O tem naj odloči učiteljski zbor in kr. šol. odbor.

Lažje je odgovoriti na drugi ugovor. Ni res, da bi potem delali učitelji in učiteljice po svoji volji, ker vsi bi bili odgovorni učiteljski samoupravi; t. j. predsedniku in drugim učiteljem in učiteljicam. Dosedaj so nastajali spori med upraviteljem in učnimi močmi; vse je bilo osebno. Po navadi so bili drugi ali indiferentni, ali pa so se združili vsi proti enemu. Skupno delo bi bolj vnelo kot sedanji ukazi. Tudi jaz sem glede vestnosti učiteljev in učiteljic nekoliko pesimistična. Pa nemogoče je, da bi se človek naučil plavati, če ni v vodi. Ravno tako je nemogoče, da se bo naučil učitelj na avtonomno in korporativno delovanje, če ne bo nikoli začel avtonomno živeti.

Kriva je temu vzgoja na osnovni šoli, na srednji in meščanski šoli, najbolj pa na učiteljski, kjer ga ni predmeta, ki bi učil človeka živeti; pouk v pedagogiki, književnosti in verouku nima ne volje in ne moči, da bi vzgajal mladega človeka za medsebojno življenje.

Kar sem omenila, bi veljalo le tedaj, če bi zakon dovolil samoupravo učiteljev in učiteljic na šoli. Dokler pa tega ni, nam ne bo v škodo, če razmišljamo o tem, kako bi se mogle učiteljske razmere tako urediti, da bi bile vredne učiteljev in učiteljic. Od razmišljanja k spoznanju, od spoznanja k hotenju in dejanju! — O tem bi se morali pogovarjati na zborovanjih in na krožkovih sestankih. Izobrazba je mišljenje. Le notranja etična izobrazba nam bo lajša

šala življenje. Potem bomo imeli šele pravico, da bomo zahtevali reformo organizacije na šoli.

Tudi sedaj si lahko pomagamo. Šolski upravitelji naj se sami reformirajo, z njimi pa tudi druge učne moči. Vsi moramo upoštevati, da je človeški zakon višji kot pisani zakon. Upravitelji naj se odvadijo diktirati in opravljati policijsko službo nad drugimi. Neglede na sedanji zakon bi se lahko učitelji in učiteljice na šoli razgovarjali o raznih zadevah, na šoli sklepali in se tudi po tem ravnali; upravitelj naj si ne prilašča nikjer absolutne besede.

Učiteljice zahtevajo, da bi imele isto pravico do upraviteljskih mest kot učitelji. Ta zahteva je ravno tako nelogična kot marsikatero feministične zahteve. Z dosegom te pravice bi se razmerje na šoli prav nič ne spremenilo, ker bi se pravica do krivice le raztegnila tudi na ženske. Tudi jaz bi bila za ta predlog, če ne bi bilo boljšega izhoda. S tem, da zahtevamo avtonomijo, so obenem že rešene zahteve po enakopravnosti učiteljic z učitelji. Mislili bodo nekateri: Boljše nekaj kot nič. Jaz sem pa prepričana, da nam je danes ravno tako težko doseči vsaj delne pravice za ženske kot avtonomijo. Nam mora biti mar, da so naše zahteve jasne, opredeljene in moderne.

Poudarjam, da je precej upraviteljev, ki že tako ravnajo. Vendar je še mnogo šol, na katerih je prava tiranija. Po naše je le oni upravitelj pravi človek, ki se popolnoma in dosledno osvobodi zavesti, da ima pravico do ukazov in je prepričan, da so si na šoli vsi enaki. Če ima količkaj zavesti o svoji oblasti nad drugimi, je grešnik z večjim ali manjšim grehom, kakor se pač zaveda oblasti.

Ideal nam je avtonomija na šoli: Le s takim stremljenjem dokažemo, da so naše duševnosti v soglasju z modernim socialnim naziranjem, ki zahteva združeno delovanje in popolno enakopravnost vseh ljudi.

Pripomba uredništva: Prinesli smo gornji članek, ki osvetljuje pereč problem z ene strani. Želimo, da se zgledi kdo, da ga osvetli tudi še z nasprotne strani. Upamo, da s temi prispevki pridemo na čisto glede složnega dela na šolah, kar je predpogoj vsake šolske reforme.

Notranja disciplina in samovlada potrebuje seveda mnogo daljšega procesa kot pa avtokratska učiteljeva vlada. Toda ta vlada zelo malo koristi oblikovanju trdnega značaja.

V današnji dobi ima mladina — kakor človeštvo sploh — več svobode. A ta svoboda lahko postane nesreča zanjo, če je ne zna porabiti. Zato pripada i šoli i domu nujna dolžnost, da utrjujeta v mladini samodisciplino in čut odgovornosti. Vzgoja je edino upanje demokratske civilizacije.

(B. Ensor, predsednica svetovne zveze za novo vzgojo.)

Za košček premoga ...

(Črtica iz šolskega življenja na deželi.)

Nekdo je počil z bičem pod šolskim oknom.

— Oha, ooha!...

Odprem okno. Vidim, da je pripeljal voznik voz premoga iz oddaljenega kraja. Zgodaj zjutraj pred petimi urami je že zapregel.

Premog sem naročil sam in to prvič pri nas tekom zadnjih let. V šoli kurimo pozimi vedno z drvimi kakor povsod po hišah, ki so daleč od železnic, cest in mest.

Povem deci, da so mi pripeljali — v o z p r e m o g a.

Za odprto čitanko na klopi se ni nikdo več zmenil. Šest močnih bosopetcev skoči iz zadnjih klopi ter me prosi, če bodo smeli pomagati pri razkladanju. Medtem so drugi že zasedli vsa okna v razredu, na hodniku...

— Prosim, kar pridite pomagat, — saj se je ravno zazibal zvonec na steni, naznanjajoč glavni odmor.

Skoro pol razreda se je vsulo na dvorišče k polnemu vozu.

— P r e m o g, p r e m o g... In tako veliki kosi...

Ogledovali so si to črno rudo, jo lomili... in ugibali... ter tako polnili in praznili košare.

Kaj naglo je bil voz prazen, premog pa v kleti.

Spretni in prostovoljni nosači so me prosili za kose premoga. Gladujoči bi tako ne prosil za skorjico kruha.

— P r e m o g, p r e m o g...

Vsak si je lahko izbral primerno grudo po svoji volji; vsi, ki so nosili in pomagali, so imeli nabasane žepe v hlačah, v suknji, da celo — pod srajco in v rokavih. — — — — —

Dečki beže v razred. Za njimi vstopim še sam.

Nemir, gruče, živahni pomenki... To vam je bila kupčija kakor na semnju...

Prisluškujem razgovorom, ne da bi si mislili, da kaj vlečem na uho.

— Daj meni, meni!... Dam ti pogače, grozdje, kostanje!... Jaz pa svinčnik, dinar, orgljice, kar hočeš...

Tista polovica je moja, na...

Med modrijani zopet to ugibanje:

— Trd je, pa ni kamen. Vidiš še ostanke lesa. Težji od oglja. Kako se sveti, lomi... Koliko pa stane? Kako kaj gori... Njegova toplota...

Tam v zadnji klopi na desni vidim tistega, ki navadno med poukom venomer žuli med prsti najdebelejša jabolka ali pa največje kose pogač, kako sedaj grize grudico — premoga... in kako nespodobno pljuva pod klop proti sosedovi strani ter si menda misli na tihem:

— Užiten pa le ni, četudi je črn kot ajdovec.

Pa je zopet vgriznil v rdeče jabolko po svoji stari navadi...

Tisto uro nisem mogel v razredu ničesar opraviti. Nisem prišel do prave besede, nasilja pa se nisem poslužil.

Naslednjo uro smo raje telovadili pred šolo, seveda mnogi z nabitimi žepi. Pa ne vprašajte, kako...

Pozvonilo je na hodniku.

Vsi so s trate zbežali na dvorišče, kjer je stal dopoldan voz s premogom. Med gosto travo so našli najmanjšo grudico in jo pobrali. Ves črni drobiž so si razdelili.

Neki počasnež ni dobil prav za prav ničesar. S solznimi očmi se mi potoži na šolskem pragu.

— Na, v božjem imenu, — pa mu odprem klet, da si izbere po svoji volji n a j l e p š i k o s — črnega zlata.

— Juhe, juhej..., — kriči za svojimi tovariši, ki še vedno kupčujejo ob cesti, lomijo kose in dele koščke od nagrabljenih zalog.

Seveda sem drugega dne izrabil to posebno priliko v pouku. Vsi učenci so bili aktivni v vprašanih in odgovorih..., tudi tisti v zadnji klopi na desni, ki se v najresnejših trenutkih navadno reži, da sam ne ve zakaj in komu. Naše razpravljanje je bilo prav za prav doživljanje...

Še danes po dobrem tednu mi je neki učenec pokazal prihranjen kos premoga. Pravi, da ga nosi vsak dan v šolo poleg drugih knjig..., zatrjuje pa tudi, da ne da nikomur niti drobca, saj je dajal zanj — š e s t d n i s v o j o j u ž i n o...

Vem, ni kar tako biti šest dni brez južine za košček premoga, zato mu nisem hotel kratiti veselja in zadoščenja. Tega bi vsakdo ne zmoget... za košček premoga...

*

Francoz bi rekel: O j, t i s t r a š n i o t r o c i!...

Vem, vi pa pravite: Ste pač daleč od sveta, nam 'je razumljivo!... Drugače ne more biti!...

Vsem tem pa pristavljam, da nam vozi pod hribom moderen avtobus tipa »Turin-Fiat« in to štirikrat na dan. Ne, nismo ravno odrezani od sveta... in vendar — — — — —

»V hribih se dela dan...«

Da, da, toda... zelo počasi, počasi!...

Sama šola ne dela in tudi ne zmore čudežev.

NEKAJ SLIČIC IZ RAZREDA.

E. (devet let) je otrok zelo siromašnih viničarskih staršev. Oblečen je v prave cape, ki so kaj rade predmet raznih dovtipov od strani součencev. Je izredno apatičen napram vsemu, duševno tudi malo zaostal. Skratka: siromaček. To je splošni odpevek. — Nekoč pa plane kot blisk iz njega. Ves je srdit ter kriči: »Ne jaz, vi ste siromački, vašo svinjo ste že požrli, mi jo pa še imamo za kolinit!« (Socialni protest! Proletarci so ubogi, pa ne ubožci!)

* * *

V šestem do osmem šolskem letu dam psihološko spisovno nalogo: »Kaj se meni dozdeva najlepše in kaj najgrše na svetu?« Evo nekaj značilnih odgovorov: Najlepše je, če je v hiši mir (socialne razmere!); najlepše je, če ima kdo novo obleko in nove čevlje (vpliv mesta!); najlepše je zlat prstan (gizdavost!); najgrše je, če je ženska pijana (sugerirano mnenje odraslih!); najgrše je, če kdo krade, se pretepa, ropa, mori (moralni in pravni čut!).

A. Spreitz.

Ivan Cankar, osnovna šola pa učiteljstvo.

V globoki svoji studiji »Domovina, glej umetnik!«¹ pravi Ivan Prijatelj o Ivanu Cankarju k sklepu: »Cankarja doživeti ni mogla nesvobodna domovina, zato zanjo skoraj nikdar ni bil duševno živ. A doživela ga bo sigurno svobodna domovina, tako da bo šele sedaj, ko je telesno mrtev, duševno vstal od mrtvih in začel živeti v svoji domovini ono večno življenje, ki bo njemu in nji v nevenljivo čast in slavo.« — Da, to se je uresničilo. Prevodi Ivana Cankarja v glavne evropske, oziroma svetovne jezike se množijo leto za letom in napočil bo v kratkem čas, ko bodo kulturni narodi imeli vse življensko delo njegovo. — V naši zemlji je izšlo o Ivanu Cankarju že lepo število studij in interpretacij njegovih remek-del. Sigurno pa se bodo o Ivanu Cankarju še pisale knjige, ki bodo na strogi stvarnosti tembolj pridobivale, čim več časa bo še preteklo od njegove mnogo prerane smrti, ki je zapustila v našem narodu tako globoko vrzel.

Namen temu spisu je ugotovitev, v kakšnih odnošajih naj stoji že tudi osnovna šola pa osnovnošolski učitelj do Ivana Cankarja. — Večina naših priznanih pesnikov in pisateljev je že našla pot v osnovno šolo. Njih število se stalno večja. Glede Ivana Cankarja pa obstoje navidezni globoki pomisleki.

Vsaj pretežni del slovenskega učiteljstva smatra Cankarjeva dela za pretežno čtivo. Moti jih predvsem njegov simbolizem ter večja ali manjša revščina zunanjih dogodkov in dejanj v njegovih delih.

Dejstvo je, da pri Cankarju niso dejanja glavno, temveč občutja, ki jih povzročajo in spremljajo. Ivan Cankar se obrača predvsem do globin in virov duhovnega življenja. Kakor je dognal prerano umrli Franjo Čibej (»Otroška in mladinska psihologija pri Ivanu Cankarju«, »Popotnik« 1926/27), razkrivajo Cankarjeva dela globoko poznanje otroške in mladostnikove psihe. Nedosežno je n. pr. orisal v svojih slikah ejdetski tip nazorosti pri otroku in pubertetno dobo pri doraščajočemu mladostniku, ki slednjega tako globoko preobraža in mu vtisne svojevrstnost duševnosti. Dasi so otroci v psihološkem pogledu mojstrsko orisani, se s tem dejstvom Ivan Cankar sam še ne uvaja v mladinsko slovstvo.²

Ugotovljeno je namreč, da ljubita vobče otrok in mladostnik čtivo z mnogimi in mnogovrstnimi dejanji, ki si slede z nekakšno kinematografsko brzino. Otrok je namreč še lastni psihološki analizi nenaklonjen. On hiti ven iz sebe in živi v glavnem samo zunanjemu dogajanju in napredovanju dejanja. Šele v pubertetni dobi pričjenja mladostnik obračati pogled v svojo notranjost, kjer polagoma razkriva samega sebe.

Kljub temu duševnemu dejstvu pa spadajo spisi Ivana Cankarja prav podani in primerno izbrani že tudi v osnovno šolo. Klic moderne didaktike »Proč z izumetničenim simbolizmom v moralizujočih berilnih sestavkih in mladinskih spisih« zadobiva vedno večjo veljavo. V tem pogledu se je že mnogo obrnilo na boljše. — Psihološko dejstvo je, da more le resnična, velika umetnost zapuščati globoko in trajno občutje v otroški duši. Berila v raznih čitankah pa tudi mnogoteri mladinski spisi vobče ne predočajo istinitega življenja, temveč le neki samo za mladino preurejeni namišljeni svet z bolj ali manj odkritimi tendencami. S kruto realnostjo življenja

¹ Cankarjev zbornik, Ljubljana 1921.

² Zelo pogršamo še mladinsko izdajo Ivana Cankarja. Upamo, da bodo prireditelji mladinskih izdaj naših klasikov šli čimprej na delo.

šolska mladina več ali manj ni seznanjena. Dejstvo pa je, da se vpliv miljeja, ki v njem živi mladina, ne da izločati. Mladina na višji stopnji osnovne šole se mora uvajati v dejstva življenja s tem, da se ji nudijo dovršene slike umetniškega gledanja. Gre že na tej stopnji za prve početke orientacije v bodočem samostojnem življenju.

Če premotrivamo Cankarjeva dela in manjše slike, ki jih je prav lepo število, bomo morda izbrali kot povsem ali deloma primerna sledeča: »Kurent«, »O preščah«, »Moje življenje«, »V samotni«, »Za križem«, »Podobe iz sanj«.

V knjigi »Za križem« morajo predvsem slike »Jure«, »Ministrant Jokec«, »Pavličkova krona«, »Jakobovo hudodelstvo« in »Kovač Damjan« stisniti srce slehernemu zakrknemu in tudi duševno manj razvitemu otroku v velikem usmiljenju do ljudi, ki hodijo težko pot trpljenja in grešijo zgolj iz prevelike življenske bede.

V knjigi »Moje življenje« so nadvse zanimiva, otrokom umljiva in za nje dovzetna poglavja, ki v njih opisuje svoje vaško šolanje in ministriranje pri službi božji. Vse misli in nagajivost ministrantov nam predočuje. Opis njegovih šolskih let je važen donos k mladinski psihologiji in k pedagogiki. Pretresljive, a obenem otroško naivne so besede, ki jih posveča spomenu svoje nepozabne matere, ki je živela v njegovem srcu in njegovih delih kakor nobena slovenska mati. Temu spomenu so predvsem posvečene slike »Njena podoba« in »Njen grob«. Ne manjka tudi v tej knjigi globokom umnih refleksij o življenju, kakor jih je do najvišje popolnosti razvil v svojem labodjem spevu »Podobe iz sanj«. V slednjih se že v »Uvodu« zrcali čudovit opomin, kako naj spoštujemo in ljubimo mater v življenju, da ne bomo tožili gluhim grobovom svoje srčne skoposti, ko bo že prepozno. Prelepa je tudi slika »Vrzednec« v istih »Podobah iz sanj«.

Filozofske meditacije se naj izpuščajo, ker zanje otrok še dolgo ni niti približno zrel. Slike o materah so najprikladnejše čtivo za »Materinske dneve«. — Vsak poedini učitelj bo pač moral sam razbrati in presoditi, koliko in kakšnega Cankarja lahko uvede v svoj razred, zakaj intelektualne in emocionalne zmožnosti učencev se kajpak razlikujejo po intenziteti in ekstenziteti. Prav umestne in uporabne so njegove krajše črtice in slike za spise vaje. Učenec naj napiše, kaj pove Ivan Cankar v tej ali oni črtici, ali kako in zakaj mu ugajajo poedine njegove knjige in slike. Uporabljajo se naj njegovi spisi in izreki prilično v lepopisju. Saj so Cankarjevi klesani stavki dovršeni epigrami. Ako bo že osnovnošolska mladina po gotovem načrtu (od lažjega do težjega!) uvedena v Cankarjev svet »lepot, krasote in ljubezni«, bo v bodočem in samostojnem življenju z radostjo in ljubeznijo segala še po nadaljnjih njegovih delih. — Pa učitelj? Velik dolžnik je Cankarju, zakaj on mu je pokazal verno ogledalo, razumel ga je in oprostil... Ti učiteljski liki, ki nam jih je predočil v »Hlapcih« in »Martinu Kačurju«, bodo kljub izpremenjenim razmeram še dolgo živeli v večji ali manjši resničnosti, zakaj v duhovnem svetu in rekli bi — prav posebno v tem — velja zakon trajnosti, kakor za vse kozmično dogajanje. Prav posebno učitelj se mora nenehoma orientirati po vzornikih, da vzdrži idealni polet, ki je pravi in morda edini motor vsega njegovega vzgojnega in učnega prizadevanja. Ravno v Ivanu Cankarju doživlja učitelj in vzgojitelj mladine brezprimerno milino čuvstev, presenetljivo bogastvo duše, najidealnejši boj za resnico in pravico, plamenečo ljubezen do vseh ponižanih in razžaljenih, do matere, domovine in Boga! Najjačje bo doživel Ivana Cankarja estetski in socialni učitelj, zakaj ta dva tipa sta mu duhovno najbolj sorodna. Jugoslovenskemu učitelju je postal Ivan Cankar velik in drag

učitelj, duhovni vrec, iz katerega naj zajema vedno sveže sile za svoje delovanje v šoli in med narodom.

Nekaj pomembnih študij o Ivanu Cankarju:

»Cankarjev Zbornik.« Ljubljana 1921.

»Spominu Ivanu Cankarju.« založba Omladine, Ljubljana 1919.

Jos. C. Oblak »Krpanova kobila«, literarna debata ob obletnici Cankarjeve smrti, Ljubljana 1920.

Dr. Franjo Čibej »Otroška in mladinska psihologija pri Ivanu Cankarju.« Popotnik 1926/27.

Alojz Kraigher »Umetnikova trilogija.« Ljubljana 1921. (Študija v umetniški obliki.)

»SO PAČ ČUDNI ČASI.«

Bilo je v nedeljo popoldne. Obiskal me je že star znanec-domačin, mož stare korenine. Ravno sva sedela v najživahnejšem pogovoru, ko nekdo potrka na vrata. Vstopil je moj učenec Miha.

»Dober dan gospod učitelj!«

»Zdravo Miha! Sedi in povej kaj novega!«

»Gospod učitelj, kako pa je z Nobilom? Da se je rešil, to vem. Kako je z njegovimi spremljevalci? Ali so se rešili? Tudi drugi bi radi vedeli, kako se je končalo.«

»Miha, tu ti dam izrezke iz časopisov, pa si prečitaj. Tudi drugim jih lahko posodiš.«

Po krajšem razgovoru je Miha podal obema roko in se poslovil.

Moj znanec je bil resen človek. Po daljšem molku je spregovoril:

»Palico bi mu dali čez hlače, pa ne stol. Dandanes si taki frkolini že marsikaj upajo. Nekdaj smo bili pač bolj pohlevni. Župnika in učitelja smo se bali kakor hudiča.«

»Pa čemu ste se jih bali?«

»Ker sta nas včasih pošteno naklestila. Pa saj sta imela tudi prav. Bog jima daj dobro na onem svetu. Če bi ne bila tako stroga, bi že bili mi taki, kakor je bil prav sedaj ta fantiček.«

»Ali mislite, da je bil tak strah dober za kmeta? Zadnjič sem videl pri sodišču Bohovega Lekša; v rokah je vrtel klobuk, iz sebe pa ni spravil besede. Miha pa ne bo tak. On se zaveda svojih dolžnosti in pravic napram sodniku in učitelju. Sodnik ga mora voditi k pravici, učitelj s prosvetljenjem k srečnejšemu življenju.«

Šima je razumel, kaj sem hotel povedati.

»Mogoče je kos biti. So pač čudni časi — nekdanje je bilo to greh, kar je sedaj zveličavno.«

J. Jurančič.

Iveri — ovire.

Nekoliko kritike.

(Konec.)

Strokovnjaštvo.

Znanost je dandanašnji tako obširna, da ga ni talenta, ki bi se mogel v vseh panogah udejstvovati z uspehom. Zato je nujna potreba, da se morajo ljudje, ki se hočejo intenzivneje baviti z znanostjo, omejiti na tem manj panog, čim globlje hočejo prodreti. To velja seveda tudi za učitelje, ako hočejo temeljito obvladati predmete, do katerih imajo posebno veselje. Do sem je vse dobro in koristno. Ali tukaj se pričinja ono, kar je pogostoma negativna spremljevalka strokovnjaštva, namreč pretirano vrednotenje lastne stroke in podcenjevanje drugih. Za jezikoslovca je jezik, za matematika računstvo, za glasbenika glasba, za risarja pa risanje alfà in omega vse učenosti, itd. Ako bi ostalo le pri medsebojnih polemikah, ne bi bila nikaka nesreča; toda slabe posledice se kažejo v šolskem delu in menda ne bo preveč smela trditev, da tiči tudi tukaj eden izmed vzrokov neugodnih uspehov na šolah.

Z utemeljevanjem začnimo kar pri učnih načrtih. Sestavljajo jih običajno strokovnjaki, in sicer ločeno vsak za svoje predmete. Da pri tem trpi organska zveza, ni treba še posebej poudarjati; še slabše pa je dejstvo, da se pri tem nagrmaadi toliko snovi, da je poglobitev pouka izključena. Na osnovi principa: malo a tisto temeljito in dobro, bi se dalo iz učnih načrtov meščanskih in osnovnih šol izločiti mnogo navlake, ki nima ne za formalno, ne za materialno izobrazbo posebne vrednosti. Zaradi prenatrpanih učnih načrtov obravnavamo vsako snov le bolj površno; predstave se ne morejo utrditi, ampak v naglem tempu si sledeč, izpodrivajo druga drugo. V osnovni šoli se da to zlo vsaj nekoliko ublažiti. Učitelj more, ako ni ozkosrčen pedant, po potrebi izpremeniti urnik, da dalj časa ostane pri isti snovi. Laže pa tudi predmete organsko prepleta med seboj, da predstave oz. pojmi ne visijo izolirano v spominu. Mnogo slabše je na srednjih in meščanskih šolah. Zaradi strokovnega pouka je urnik nedotakljiv. Uro za uro se vrstijo drugi predmeti, pa navadno tudi drugi učitelji s prav različnimi učnimi in vzgojnimi metodami. Zaradi pičlega časa pogostoma ni mogoče zaključiti učne enote, namenjene za tisto uro. Bežna slika, ki jo ujamejo učenci samo mimo grede, se seveda ne more usidrati v spominu. Pa tudi celotni film novih dojmov, zaznav in predstav je na šolah s strokovnim poukom še naglejši; posamezni elementi imajo še manj kontakta med seboj nego v osnovni šoli. In zato gre marsikateri teh filmov res samo mimo.

Tak je odsev, ako gledamo pretirano strokovnjaštvo in prenatrpane učne načrte v luči vzgojnih načel polpretekle in deloma današnje dobe. Še slabši pa je rezultat presojanja s stališča principov, ki si sedaj utirajo pota v šolo in svet. Čim bolj je kdo zaljubljen v svoje predmete, tem manjša je pri njem možnost za pravično, celotno kvalifikacijo učencev. Vsak učenec ki v njegovih predmetih ne uspeva, je seveda manjvreden ali celo idiot. In ker je pač malo ljudi, ki bi bili vsestransko nadarjeni, je po takem ocenjevanju duševni nivo učencev v splošnem porazen. Tega mnenja pa pred učenci seveda ne skrivamo, ampak prizadetim kaj radi povemo svoje slabo mnenje o njihovih duševnih sposobnostih ter tako stopnjujemo že prirojeno čuvstvo manjvrednosti. Ako gine učencem samozavest in s tem veselje do dela, se pač ne smemo čuditi.

Da smo dosledni, bi morali pustiti tudi učencem iste pravice, ki jih zahtevamo zase, in jim dovoliti, da se bolj posvetijo predmetom, pri katerih

jim talent in veselje jamčita za uspeh. V ostalih predmetih pa bi se morali zadovoljiti z nekim minimumom, ako zaradi postavnih predpisov in zahtev življenja ne moremo pustiti učencem glede izbora predmetov popolne svobode. S tem bi se približali zahtevam moderne vzgoje, da je naloga šole pospeševati razvoj duševnih sil, ki imajo že svoje kali v učencu, ne pa mu preobložiti spomina z nepotrebnim balastom. Da je to načelo pravilno, kaže že otroški instinkt, ki se upira na vse kripelje, da bi ga nagatili s snovjo in napravili s tem nesposobnega za razvoj.

Tudi učitelj strokovnjak ne sme pozabiti, da stori svoji stroki največjo uslugo, ako zbudi zanimanje, veselje in glad po znanju, zakaj to so baš pogoji, da postaneš strokovnjak.

Kaste.

Prav v zasmeh današnji »demokratični« dobi je pojav, da se posamezne kategorije in podkategorije učiteljstva tako ljubosumno bore za svoje službene nazive in za svoj »višji« socialni položaj napram »nižjim« stanovskim tovarišem. Enako nesimpatično, rekel bi skoro otročje, je tudi prilaščanje titulatur, ki z ozirom na položaj dejansko ne pripadajo. V nekaterih drugih vrstah uradništva so morda ti izrastki še hujši, a nas se tičejo le lastne napake, ki so tudi bolj potrebne korekture, zakaj mi smo menda od vseh stanov najbolj izpostavljeni javni kritiki. Lahko je opaziti, kako raste nasprotstvo ali celo mržnja med osnovnošolskim in meščanskošolskim učiteljstvom ter med učiteljstvom vobče in profesorji. Zgrešena bi bila sicer trditev, da so tega krivi vsi posamezniki, toda v vsaki kategoriji najdemo nekaj domišljavih glav, ki z neokusnim povzdigovanjem samega sebe, oz. svojega položaja in s preziranjem »nižjih« ustvarjajo atmosfero, ki zastruplja zdrave odnošaje tudi med kategorijami in podkategorijami kot celotami. Meščanskošolsko učiteljstvo ne čuti več skupnosti z osnovnošolskim, dasi je izšlo iz teh vrst, in zaradi tega nastaja pri osnovnošolskih mržnja, čeprav pogostoma pretirana in neupravičena. Toda razkroj kolegialnosti gre še dalje, skoro bi rekel do absurdnosti. Kažejo se namreč znaki, da se hoče deliti še meščanskošolsko učiteljstvo v avtodidakte in absolvente višjih pedagoških šol, to je take, ki so prišli »naravnost« iz Zagreba, oz. Beograda. Profesorji pa kot akademiki seveda nočejo slišati o kakšni kooperaciji z učiteljstvom, češ da je to pod njihovo akademsko častjo. Ako si bil prej učitelj, ti je pot v vrste profesorjev zaprta, četudi si s sposobnostjo in pridnostjo dosegel primerno kvalifikacijo.

Pri tem pojavu pa očitvidno ne gre zgolj za kruhoborstvo, ampak videti je, da se v nadomestilo preminule aristokracije poleg plutokracije ojačuje vedno bolj kasta intelektualcev, zlasti kar se tiče intelektualcev višjih kategorij. Glede posameznikov pa bi se dala zadeva tolmačiti še drugače. Znano je namreč, da se baš tisti najbolj trudi dvigniti svojo veljavo, ki nekako podzavestno čuti, da pri njem ni vse v redu. Ako skuša doseči to na pozitiven način, to je z vztrajnim delom, je seveda dobro zanj in za druge. Žalibog pa je pogostejša nasprotna pot, to je tendenca, ustvariti razliko na ta način, da se potlači ugled drugih. Tudi samo poudarjanje višje izobrazbe dvomim, da bi bilo koristno; ta se mora kazati v delu in vsak jo bo priznal in cenil brez zavisti. Kjer pa tega efekta ni, se zbuja dvom ali pa misel na priliko o zakopanih talentih. Pa še enega dejstva ne smemo prezreti. Vsak učitelj katerekoli kategorije mora v praktični službi intenzivno nadaljevati s samoizobraževanjem, ako hoče biti kos svoji nalogi. In čim manjša je bila njegova šolska izobrazba, tem več je treba delati, tem večja je tudi želja po znanju in težnja po izpopolnitvi. To najbrž nekoliko zmanjša razliko. Indolentnih ljudi pa ne manjka v nobenem stanu.

Dana mora biti sicer prosta pot stremljenju, da si vsak poišče mesto, ki njegovemu veselju in zmožnostim najbolj prija. Prodreti pa mora tudi spoznanje, da je delo v osnovni šoli enake važnosti in vrednosti kakor v srednji in meščanski. Potrebno je v interesu vsega vzgojstva, da se ublažijo napetosti in najde osnova vzajemnega dela. Kooperacija učiteljstva vseh stopenj je bila redkokdaj tako potrebna kakor danes, ko nezadovoljni z dosedanjimi vzgojnimi uspehi iščemo novih poti in skušamo ustvariti šolo, ki bi bolje ustrezala zahtevam sedanjosti in bodočnosti. Osnovni principi vzgoje pa so za vse šole skupni in zato se važni problemi vzgoje ne morejo in ne smejo reševati ločeno, za vsako vrsto šolstva posebej. To uvideva tudi sedanja vlada. Kakor se čuje, pripravlja novi šolski zakon za srednje, meščanske in osnovne šole istočasno in na temelju enakih načel. Učitelji moramo priznati, da nam je sodelovanje profesorjev zaradi njihove globlje strokovne izobrazbe potrebno, a tudi njim samim skupno delo na pedagoškem polju sigurno ne bi škodovalo, najmanj pa na ugledu. Seveda je treba vzeti stvar resno, zakaj bagateliziranje rodi odpor.

Naivno bi bilo misliti, da bodo našete težkoče kdaj docela izginile. Življenje je večna borba in vzrokov zanj, tornih ploskev in spotik ne zmanjka. Toda kot vzgojitelji bi morali biti širokogrudni, oči bi nam morale biti uprte v velike cilje, da se ne bi spotikali ob malenkostih. Zato je treba korekture, in te žrtve je vredna doba, ki v njej živimo in o kateri z nekakim ponosom govorimo kot »veliki« dobi. Mar hočemo biti kljub »velikim« časom majhni ljudje?

Moja izkustva me uče, da je edino pravilno, če obdržimo tudi nenadarjene učence v razredu. Če postopamo z njimi njihovi individualnosti primerno, jih navadno spravimo dovolj daleč. Pa četudi umstveno zaostanejo za drugimi, njihove moralne sile se vendarle razvijajo.

(G. Lundholm, učiteljica v Kopenhagenu.)

Prišel sem do prepričanja, da se resnična disciplina ne da niti vsiliti niti vcepiti. Disciplina je pač čednost, in kot vse čednosti mora rasti. Za to potrebuje primernih tal in primerne hrane. Na žalost so edina tla, ki jih lahko nudimo, kompost iz nas samih; in edina hrana: naš zgled. Sam nisem nikoli naletel na nediscipliniranega otroka, od katerega bi ne vedle sledi k — nediscipliniranim staršem. Ne vidim nobene druge uspešne poti za doseg prave discipline pri otrocih razen discipliniranja nas samih, razen stalnega žrtvovanja naše komodnosti, ki hoče iskati napake vedno drugod, le ne v nas samih.

(Kenneth Richmond, učiteljica na novi šoli.)

Šola je naravna razširitev življenja in dela na domu, je socialna razširitev doma. Šola je prostor, kjer najdeš realne predmete realnega življenja; prostor, kjer si otrok izbira zaposlenje in učitelja.

Nova šola gradi na zaupanje otroka v samega sebe.

V novo šolo pride otrok zato, ker h o č e.

(Jens Nielsen, vodja nove šole v Vejen-u, Dansko.)

Posestne razmere na Remšniku.

(Odlomek iz rokopisa »Iz šole za narod«, ki ga izda Slov. Šol. Matica kot redno publikacijo.)

Številke so hladne, posebno še v statističnih tabelah.

Ko sem sestavljal statistiko o zemljiščih občine Remšnik ter sem števila prestavljal iz rubrike v rubriko, so mi postala zgovorna. Vsaka poteza je dala novo misel, nova odkritja, nove načrte.

Do tedaj sem življenje na teh naših hribih le slutil. Vedel sem, da je kmet trpin, gara od zore do mraka, družina gladuje, posestvo leze v dolgove. Šele ob izdelovanju statističnih tabel o gospodarstvu vse naše občine, se mi je docela razjasnil dejanski stan. Težki gospodarski položaj mi ni bil več zagonetka.

Bil sem tedaj baš na tem, da ustvarim šolo, ki bi ustrezala potrebam ljudstva, da govorim fantom v kmečko-nadaljevalni šoli o uspešnem gospodarstvu ter odprem na široko šolske duri vsem, gospodarjem in gospodinjam, starim in mladim, da se na podlagi izsledkov pogovorimo o uspešnejši zemljedelski produkciji, ki bi bila vir zdravja, zadovoljstva in kulture.

1. **Razdelitev zemlje na kulture.** Politična občina Remšnik meri 3.278.9485 ha ter ima 638.0284 ha (19.45%) njiv, 35.7958 ha (1.09%) vrtov, 214.3963 ha (6.50%) travnikov, 779.7013 ha (23.84%) pašnikov, 1.530.5341 ha (46.67%) gozdov, 17.9567 ha (0.54%) stavbišč, 62.5359 ha (1.90%) neplodne zemlje (ceste, vodovje, skalovje, gole strmine itd.).

Gorske njive niso rodovitne. Črnica je zelo plitva ter pomešana z gručem razpadajočega talnega kamena. Njive visijo. Solčni žarki jih obsevajo navpično, da vlaga hitro izhlapeva; črnico in gnoj pa izpirajo številne plohe ter odnašajo v dolino.

Zemlja se v hribih silno težko obdeluje. Poljedelskih strojev gorjanec ne more uporabljati; služijo mu prastara poljska orodja: plug, brana, motika in kramp. Orje in vozi z voli. Vožnja v hrib je težavna; na dvokolesne vozičke more naložiti po 5s, 6s, 7krat manjše tovore, kakor jih pelje njegov drug v dolini. V primeru z dolino rabi torej za isto vožnjo po 5s, 6s, 7krat več časa in več truda.

Pripravljanje hlevskega gnoja je drago: Slamo pokladajo živini; listnatega drevja, ki bi dajalo steljo, ni. Nastiljajo z vejevjem iglastega drevja. Vsak kmet, ki ima količkaj več živine, mora imeti enega delavca za to, da leto in dan seka s sekiro steljo in jo spravlja domov.

Poleti so ljudje z drugim, zelo nujnim delom preobloženi, zato šele pozno v jeseni, pozimi, ali pa celo spomladi mlatijo. Že itak pičli pridelek skrči še večkratno prekladanje, kuretina in miši.

Ako upoštevamo, da gorske njive malo donašajo, in vpoštevamo, da jih je mnogo po prisojih, vidimo, da ima ljudstvo resno voljo, pridelati si potrebni živež na lastni zemlji. Goji vse poljske pridelke, potrebne za vsakdanjo prehrano ter se ne ozira na donosnost posameznih kultur.

Vrtov je razmeroma zelo malo. Pridelujejo le najvažnejšo zelenjavo: solato, zelje, čebulo in česenj. To malenkostno vrtnarstvo jasno kaže, kako preprosta je hrana.

Tudi travnikov ni mnogo. Ležijo po večini po ozkih dolinah in pobočjih pod njivami. Ker primanjkuje hlevskega gnoja, travnikov ne gnoje. Zato pridelajo le malo krme, ki pa je dobra.

Velik del vse površine zavzemajo pašniki. Razprostirajo se po strmih pobočjih z manj rodovitno zemljo. Mnogi so porasli z malovredno travo,

celo z resjem in grmičevjem. Živina se poleti preživlja večji del ob paši. Pri vsaki hiši imajo stalnega pastirja. Občinskih ali večjih pašnikov ni, zato planšarstva ni mogoče organizirati.

Z ozirom na to, da zavzemajo pašniki in travniki velik del vsega zemljišča, bi pričakovali, da je živinoreja na višku. A temu ni tako.

Kmet upošteva predvsem vprežno živino, konje in vole. Konj ne vzreja doma, temveč jih uvaža od drugod. Vozi izključno po hribih, kjer more naložiti le malo, a peljati mora mnogokrat. Zato gleda, da konja, ki ga je kupil za drag denar, tudi čim najbolj izrabí. Konji so vpreženi vsak dan. Polagajo jim poleg sena in rezi kuzozo. Delavno moč pa jim podžigajo z mišnico in žganjem, v katerem se je namakala kača, kuščar ali močerad. Res je, da so taki konji lepi, močni, odporni; a v par letih pa žalostno končajo.

Srednji kmet ima najrajši vole. Krmi jih dobro, ker so rejeni voli ponos dobrega gospodarja. Edino ta panoga živinoreje je donosna.

Drugače je s kravami in mlado živino. Vse leto jo gonijo po slabih pašnikih, zimo pa prebije v zatohlih, umazanih hlevih, skoraj ob sami slami. Zato dajejo krave le kratko dobo po par litrov mleka dnevno; mlada živina pa zaostaja v rasti. Govedo je zelo mešanih pasem; nikjer se še ne stremi za tem, da bi izbirali primerne pasme ali vsaj zboljševali domače pasme.

Tudi svinjereja ni zadovoljiva; mast uvažajo. Mlade svinje dobavljajo največ od drugod; čistokrvnih pasem ni.

Razmeroma mnogo redijo ovac, ki dajejo prebivalstvu mesa in volne.

Iz razpredelnice o zemljiških razvidimo, da pokrivajo skoraj polovico vse površine gozdovi. Razprostirajo se po osojnih pobočjih in ozkih soteskah in zelo dobro uspevajo. Kmetu je gozd glavni vir dohodkov. Les vozijo eno do dve uri oddaljenim lesnim trgovcem v dolino in dobe 120—150 Din za 1 m³, to je za pet debelejših hlodov. Koliko truda ima kmet, preden spravi te plohe iz gozda do ceste! Nekateri gozdovi so težko pristopni. Kjer ne morejo vlačiti hlodov z živino, opravijo to delo ljudje. Ceste so slabe. Z enim konjem ali s parom volov zapelje kmet kvečjemu pol ali tričetrť m³ lesa. Dnevno napravi le po dve vožnji.

Lesna trgovina je v rokah zasebnih lesnih trgovcev, ki sami določajo lesu dnevne cene. V občini je 14 žag. Od teh poseduje le eno kmet, vse druge pa lesni trgovci in prekupčevalci. Kmetje so prisiljeni prodajati okrogli les. Cena okroglemu lesu je znašala v letu 1927. 120—150 Din za 1 m³, rezanemu lesu pa 400—450 Din za m³. Poglejmo v kakšnem razmerju sta ti dve ceni in koliko izgubi kmet s tem, ker lesa ne žaga sam! Za 4 m³ okroglega lesa dobi kmet od lesnega trgovca 480—600 Din. Pri žaganju odpade 25% lesa; trgovec dobi iz 4 m³ plohov 3 m³ rezanega lesa, za katerega izkupi 1200—1350 Din. V tej vsoti je vračunan tudi trošek žaganja, ki pa stane lesnega trgovca le okrog 75 Din za 1 m³.

Pa to še ni vse. Kmet prodaja svoj les lesnemu trgovcu, ki je hkratu trgovec z mešanim blagom in gostilničar. Naš človek krije z dobavo lesa vse življenske potrebščine. V stiski si na račun poznejših dobav izposojuje denar in jemlje živila, a tudi popiva na račun, da bo nekoč pripeljal les. Gotovo je, da ima tako gospodarstvo dalekosežne posledice. V mnogih slučajih pa sklepa lesna trgovina pogodbe tudi tako, da oddani les plačuje šele po več mesecih.

Merjenje lesa in izračunavanje lesnih kubatur je tudi silno žalostno poglavje v kmečki lesni trgovini. Le redki kmetje znajo pravilno izračunavati les.

Vsa gornja izvajanja dokazujejo, da kljub neugodni lesni trgovini živi ljudstvo od gozda, ki obsega le polovico vseh zemljišč. Druga polovica, to so njive, travniki, pašniki krijejo le majhen del stroškov, čeprav vzamejo pres bivalcem največ moči in časa.

2. Razdelitev zemlje na posestva. Razdelitev zemlje je značilna za planinski svet.

27 posestev z zemljišči do 2 ha obsega 1.978.80 a, to je 9.60% vsega ozemlja občine Remšnik. Od tega odpade na njive 172.27 a (9.27%), vrtove 28.27 a (0.79%), travnikov ni, pašnike 398.66 a (0.46%), gozdove 1.331.56 a (0.87%), stavbišča 29.62 a (1.65%), neplodno zemljo 18.42 a (0.31%).

24 posestva v velikosti 2—5 ha obsega 13.421.11 a (4.09%); njive 3094.44 a (4.85%), vrtovi 999.40 a (27.92%), travniki 840.44 a (3.92%), pašniki 6.455.93 a (8.28%), gozdovi 1928.47 a (1.26%), stavbišča 59.59 a (3.32%), neplodna zemlja 42.84 a (0.68%).

77 posestev v obsegu 5—20 ha zavzema 175.724.15 a (53.59%); njive 38.632.62 a (60.55%), vrtovi 1.443.25 a (40.32%), travniki 10.280.29 a (47.95%), pašniki 41.651.65 a (53.42%), gozdovi 82.587.65 a (54.03%), stavbišča 1019.38 a 56.65%), neplodna zemlja 109.31 a (1.74%).

60 posestev v izmeri od 20—50 ha obsega 105.612.13 a (32.21%); njive 21.354.81 a (33.47%), vrtovi 1084.23 a (30.29%), travniki 9234.05 a (43.07%), pašniki 27.531.25 a (35.31%), gozdovi 45.594.61 a (29.72%), stavbišča 687.08 a (38.58%), neplodna zemlja 126.12 a (2.01%).

27 posameznih parcel zavzema 25.201.76 a (7.68%); njive 548.70 a (0.86%), vrtovi 24.43 a (0.68%), travniki 1084.85 a (5.06%), pašniki 1932.64 a (2.53%), gozdovi 21.611.14 a (14.12%).

51 posestev v izmeri do 2, oziroma 2—5 ha, je premajhnih, da bi se družine na njih samih preživljale. Predvsem jim primanjkuje lesa, katerega nimajo dovolj niti za kurjavo. Prvotno so bila ta majhna posestva kočarije velikih kmetij. V njih so stanovali tuji najemniki, ki so z delom odplačevali kmetu najemnino. V novejšem času so se ta mala posestva osamosvojila. Ponekod je kmet v koči nastanil enega izmed svojih sinov, da bi si ta ustvaril lastno ognjišče; drugje si je kočar iz žuljev in znojia iztisnil toliko, da se je poleg oskrbe vsakdanjega živeža osamosvojil. Zemlja teh posestev je po večini slaba, ima osojno lego, ali je stisnjena v dolinici med hribovjem; večinoma je bila kmetom od rok. Njive so strme, največ jih morajo prekupati, gnoj nanje pa nositi v košu na hrbtu. Na teh posestvih si redijo ovce in koze ter kvečjemu po eno kravo, pridelajo pa nekoliko koruze, krompirja in zelenjave. Posestnik je obenem lesni delavec; s tem zaslužkom oskrbi sebi in družinici živež, obleko, kurjavo in druge potrebščine.

Kot samostojne in neodvisne domove lahko smatramo 137 kmetij, ki obsegajo zemlje v izmeri po 5—20 in 20—50 ha. Njiv in vrtov ima vsaka kmetija toliko, da ob zelo ugodnih vremenskih prilikah pridelava skoraj ves živež; v slabših letinah pa kupujejo živež tudi najtrdnejši kmetje. Ker so hiše zelo oddaljene druga od druge, si kmetje pri delu ne morejo medsebojno pomagati, zato morajo imeti veliko družino, da zmorejo delo čez leto. Vsaka kmetija ima primerno veliko gozd, iz katerega zajema svoje dohodke. Za časa gospodarske krize po vojni so se gozdovi vse preveč izkoriščali; že sedaj so po večini izsekani. In kaj bo takrat, ko ta vir stalnih dohodkov usahne?

3. Obdelovalci in zemlja. Najete zemlje je 276.7323 ha, to je 8.44% od celokupne površine. Njiv imajo najemniki 87.0389 ha (13.64%), vrtov 5.4857 ha (15.32%), travnikov 50.4001 ha (23.50%), pašnikov 130.2254 ha (16.66%). Gozdov ne dajejo v najem. Na njivah in vrtovih si najemniki pridelujejo povrtnine, krompir, koruzo, po travnikih in pašnikih pa pasejo svoje

ovce in koze. Najemnina za hišo in zemljo je zelo draga, odplačajo jo z delom pri kmetu, svojem stanodajalcu.

4. **Posestniki po narodnosti.** V občini je bilo po zadnjem ljudskem štetju 1414 ljudi, med njimi 1397 Slovencev (98·8%), ki posedujejo 2807·8730 ha (85·64%) zemlje. Nemcev je 17 (1·2%); posedujejo 471·0755 ha (14·36%) zemlje. Slovenci imajo 58.806·38 a (92·17%) njiv, 3155·47 a (88·15%) vrtov, 18.510·80 a (86·34%) travnikov, 70.149·74 a (89·97%) pašnikov, 122.289·52 a (79·90%) gozdov, 1654·97 a (92·17%) stavbišč, 6220·42 a (99·47%) neplodne zemlje. Nemci imajo 4996·46 a (7·83%) njiv, 424·11 a (11·85%) vrtov, 2928·83 a (13·66%) travnikov, 7820·39 a (10·03%) pašnikov, 30.763·89 a (20·10%) gozdov, 140·70 a (7·83%) stavbišč, 33·17 a (0·53%) neplodne zemlje.

Nemški gospodarji oddajajo zemljo v najem. Na njivah in vrtovih si najemniki Slovenci pridelujejo svoj vsakdanji kruh; po travnikih in pašnikih pasejo številno živino svojih »gospodov« ter so zvesti pazniki petine vseh gozdov, polnih lesa.

Težka gospodarska kriza tlači tukajšnjega kmeta v dolgove. Posojila daje in knjiži na posestva nemška posojilnica v Marenbergu. Več posestev je že ocenjenih in pripravljenih za sodnijsko razprodajo. Bati se je, da se ozemlje, ki ga posedujejo nemški posestniki-kapitalisti v kratkem razširi kljub temu, da se število Nemcev ne bo zvišalo. Tako vidimo, da se proletarizacija in germanizacija tukajšnjega ljudstva vrši še nadalje, čeravno živi v svobodni narodni državi.

Najboljše uspehe ima oni učitelj, ki zna čakati. Upornost in lenoba se pojavita vedno le tam, kjer učitelj ne upošteva razvojnega tempa pri otroku.

Pokornost in disciplina sta zadevi zajednice. Onidve služita eksistenci zajednice, zato ju naj tudi ona regulira. Učitelj se naj bavi disciplinarno samo z neurotičnimi otroki, ker to zahteva strokovnega znanja; vse druge slučaje naj uredi zajednica sama.

Proti nepokorščini nimamo sredstva; kajti vsako nasilje nepokorščino le še poveča. Nepokorščino lahko odpravi le otrok sam, po notranjem prepričanju. Skrbí, da se mu to prepričanje v miru razvija.

(K. Harvey, vodja brackenhillske šole.)

Izkustva uče, da se samovlada učencev ne sme uvesti kot moda, temveč morajo učenci občutiti potrebo po njej in njeno vrednost. Predpogoj za to pa je, da se jim prepusti čim več svobode.

(J. V. Cooper, učiteljica na novi šoli.)

Kakor potrebujejo odrasli ljudje, ki opravljajo kako delo proti svoji volji, trde discipline, da vztrajajo, tako more tudi stara šola vzdržati delo le s strogo disciplino. Saj je večina njene učne snovi neprimerna za učence. V novi šoli, kjer izbiramo učno snov po duševni stopnji učenca in mu je kot taka priljubljena, ni potrebna nobena zunanja disciplina.

(Edna Reed, učiteljica.)

S 5. svetovne pedagoške konference.

Helsingör od 8. do 22. avgusta 1929.

I.

V dnevih od 8.—22. avgusta t. l. se je vršila v Helsingöru na Danskem 5. svetovna pedagoška konferenca za obnovo vzgoje. Konferenco je sklicalo društvo »New Education Fellowship« (Tovarištvo nove vzgoje), ki se je po inicijativi vnetih pedagoških pionirjev ustanovilo že leta 1921. ter smatra za svoje člane vse vzgojitelje sveta, ki priznavajo načela nove vzgoje. Vabilu N. E. F. se je odzvalo tokrat nad 2000 vzgojiteljev iz 43 različnih držav in vseh kategorij, tako da se je zborovanje razvilo v pravo mednarodno manifestacijo za novo šolo. Med udeleženci je bilo največ Amerikancev, Angležev in Nemcev, došli pa so tudi Indijci, Avstralci, Afrikanci i. dr. Slovani smo bili zastopani sledeče: Poljska 80, Češka 6, Bulgarija 4, Jugoslavija 3, Rusija 1 (politične ovire!).

Predavanja so se vršila v sledečih skupinah:

Skupine:

1. Psihologija in nova šola
2. Inteligenčne preizkušnje-testi
3. Težkovzgojliv otrok
4. Nove šole v praksi (zasebne)
5. Nove šole v praksi (javne)

6. Vzgoja mase
7. Novi otroški vrtci
8. Ljudske univerze
9. Umetniška vzgoja
10. Šola in dom

11. Vzgoja učiteljskega naraščaja
12. Filozofija nove vzgoje
13. Mednarodna vzgoja
14. Otrok in vera
15. Socialna vzgoja
16. Seksualna vzgoja
17. Novi učni načrti
18. Motessori metoda
19. Decroly metoda
20. Daltonplan
21. Winnetka tehnika
22. Projektmetoda
23. Psihoanaliza
24. Ritmika
25. Cizekova umetniška vzgoja
26. Govorjenje v zboru

Voditelji:

- Dr. Ferriere (Švica)
Dr. Dickson (U. S. A.)
Högström (Danska)
Harris (Anglija)
Dr. Karsen (Berlin)
Glöckel (Dunaj)
Krause (Hamburg)
Dr. Mary Reed (U. S. A.)
Vedel (Danska)
Dr. Weissmantel (Nemčija)
Dr. Dengler (Dunaj)
Dr. Decroly (Bruselj)
Dr. Friedrich (Kassel)
Dr. Raup (U. S. A.)
Lamszus (Hamburg)
Archibald (Anglija)
Mme. Jouenne (Francija)
Edson (U. S. A.)
Dr. Rugg (U. S. A.)
Dr. Mar. Montessori (Italija)
Dr. Decroly (Bruselj)
Helen Parkhurst (U. S. A.)
Marion Carswell (Winnetka)
Fowler (U. S. A.)
Dr. Pfister (Švica)
Kristina Baer (Dunaj)
Dr. Viola (Dunaj)
Miss Gulan (Anglija)

Iz navedenih skupin je razvidno, da so jih vodili najodličnejši sodobni pedagogi. Predavanja so bila smotreno pripravljena in skrbno izbrana. Na željo poslušalcev so se prevajala v angleški, nemški in francoski jezik. Vršila

so se istočasno na raznih mestih in sicer dopoldne od 9.—12., popoldne od ½3.—½7. ure; ob večerih so se predvajali šolski filmi in razni nastopi. Vsak udeleženec se je moral že vnaprej prijaviti, katerega izmed tečajev želi v glavnem obiskovati; bilo pa je seveda mogoče prisostvovati tudi drugim skupinam tako, da smo bili često v zadregi, katerega predavanja se naj udeležimo. Ogromne množine tvarine, ki se je predelala v vseh teh skupinah tekom 14 dni, mi ni mogoče pregledati, hočem pa v naslednjem podati nekaj misli o nekaterih izmed predavanj, pi sem jim imela priliko prisostvovati.

II.

Enorazrednica »Das Haus in der Sonne«. Izmed novih šol bi omenila na tem mestu le enorazrednico »Das Haus in der Sonne«, Isert pošta Eichelhardt, Westerwald, Nemčija. Voditelj šole, g. Viljem Kircher, nam je pokazal, da je nova šola mogoča tudi na deželi, kjer ne razpolagajo z moderno šolsko opremo in bogatimi učili.

Kircher: »Mestne nove šole se ponašajo z ekskurzijami na deželo, kjer mladina spoznava poljske pridelke, domače živali i. dr. Kako revni so nam! Naši otroci živijo v prirodi in s prirodo. Kar je meščanom v zabavo in kratek čas, to je nam resno in smotreno delo. Obdelujemo šolsko posestvo in pomagamo kmetom na polju.

Nove šole govore o delovnih zajednicah, ki družijo otroke obeh spolov in različne starosti; na enorazrednicah si pouka brez take grupacije sploh ne moremo misliti. Tudi stalnega urnika pri skupinskem delu ne moremo upoštevati. Učni načrt pa nam narekujejo življenjske prilike. Sodelovanje s starši je pri nas neizogibno. Tako vidimo, da nam nudi nižje organizirana šola vse pogoje za novo šolo. V podeželski šoli živi marsikatera ideja, ki bo ostala za mesto vedno le problem. Učitelji smo tu v marsikaterem oziru v mnogo ugodnejšem položaju kot v mestu. Naše delo je svobodnejše in samostojnejše... Mnogo se je že pisalo o nedostatkih hribovske šole, a na njene lepote in prednosti ni doslej nikdo opozarjal. Sodobna pedagogika pa je poklicala v življenje misli in načela, ki se ne morejo nikjer izvesti v taki meri kot na podeželski šoli, predvsem — na enorazrednici...«

Mogoče zveni to kot pretiravanje, a kdor motri problem nižje organiziranih šol s stališča novodobnih pedagoških načel, mora pripoznati, da je podeželska šola najugodnejše torišče za novo šolo. Mnoge nove metode so se rodile in preizkušale na enorazrednicah in mnoge nove šole, ki bi bile lahko »višje organizirane«, so se vrnile k socialni obliki enorazrednice.

Medtem ko se je voditelj Kircher mudil na kongresu v Helsingöru, so ostali otroci s a m i na šoli. Problem, ki so ga imeli obravnavati za časa njegove odsotnosti, je bila Danska. Dnevno so mu poročali o šolskem delu in življenju v »hiši solnca« ter ga prosili za razne podatke o Danski. Samo eno pismo je obsegalo 52 vprašanj, ki so se vsa nanašala na dansko državo. — G. Kircher je učencem dnevno odgovarjal; pošiljal jim je knjige, časopise in slike. Bil je brez skrbi na kongresu, zaupal je svojim učencem in staršem, ki so prihajali dnevno pogledat v šolo.

Voditelj Kircher bi želel stopiti v stik z drugimi podeželskimi učitelji iz raznih držav. Medsebojni razgovori enakomislečih obvarujejo pred kristalizacijo metod. Kdor se zanima za njegovo delo podrobneje, naj mu piše na gori omenjeni naslov. Tudi Radio-Kölln prinaša redno njegova pedagoška predavanja. Radio-elektrotehniki so napravili iz vsega sveta eno predavalnico, mi učitelji pa preobrazimo vse šole v eno hišo solnca.

III.

Danske šolske čitalnice. Šolske čitalnice so brezdvomno najvažnejša pridobitev danske šole v zadnjem desetletju. Poklicali so jih v življenje najznamenitejši danski pedagogi, ki so spoznali, da je čtivo v čitankah tako suhoparno in pomanjkljivo, da se ga otrok že po nekaj dneh naveliča. Zato so l. 1919. ustanovili društvo danskih šolskih čitalnic. To društvo si je postavilo za cilj ustanavljati šolske čitalnice, ki bi bile učencem na razpolago med poukom kakor tudi v prostem času. Kot prva se je otvorila čitalnica v Frederiksborgu; njenemu vzgledu so kmalu sledile druge, tako da ima danes samo Kopenhagen nad 40 šolskih čitalnic. Tu je treba pripomniti, da dajejo Danci pri graditvi novih šol čitalnicam prednost pred prirodoznanstvenimi in geografskimi kabinetni.

Na kongresu razstavljena čitalnica je bila domača in udobna. Opremljena je bila z mizami in stoli ter okrašena s cveticami in slikami. V omarah je bilo 1100 zvezkov, ki so bili razdeljeni v minimalno in dopolnilno zbirko. Prva je obsegala 300 najpotrebnejših knjig, ki ne smejo manjkati v nobeni knjižnici; dopolnilna zbirka pa je odvisna od gmotnega položaja in potrebe kraja. Poleg posameznih izvodov je tu tudi mnogo knjig namenjenih razrednemu čtivu (v 40 izvodih).

Šolska čitalnica je otroka osvobodila mučnih spon pri čitanju. Poprej so čitali le glasno, vsak posamezni učenec je moral biti istočasno pri isti besedi. Kdo se ne spominja z grozo svojih prvih začetkov v čitanju in pisanju, ko so morali biti vsi učenci pri črki, kjer je bil učitelj, in pisati — gor, dol! Vsi učenci so morali čitati, pisati in misliti v istem tempu — kakšna iluzija! Nardarjeni so se dolgočasili, a počasnejši so pešali. Sedaj čitajo, kakor kateri more. Mali nastavljajo; kdor je uren, napravi več, drugi manj. Večji čitajo, kar jih zanima, posamezno ali tudi v skupinah: zjutraj časopis, pri znanstvenem delu znanstvene knjige, za oddih kaj leposlovnega, pred potovanjem potopisne črtice i. dr. Tako spoznavajo, kako veliki zakladi so nakopičeni v knjigah za onega, ki se je naučil knjige s pridom čitati. Disciplina je notranja, ustvarja jo delo.

Danska šolska čitalnica še ni dovršena, pomeni pa v novi šoli, ki stremi za svobodnim razvojem otrokovih ustvarjajočih sil, zopet korak dalje. A dolga je še pot, pomagajmo drug drugemu!

(Konec sledi.)

Udarci so nadomestilo za miselno delo učiteljevo.

Vzgoja se začne tam, kjer neha pretepanje.

Veste li, tovariši, da s palico izganjamo iz otroka socialno bedo, duševne in telesne težave? Seveda je tako početje brez uspeha. S palico teh težav ne bomo izlečili.

Učitelj, ki vihti svojo palico nad učenci, jih ne spozna kljub svojim 40 službenim letom. Deca vendar pred njim stalno skriva svojo notranjost. Tak učitelj vara samega sebe.

(W. Lamszus, vodja nove šole v Hamburgu.)

Albert Žerjav:

Prvi teden v novem letu ...

(Na višji stopnji petrazrednice, 40 učencev.)

Ne samo nam, tudi učencem minejo bliskovito božične počitnice. Sveti večer z jasicami, polnočnica, koledovanje, Silvestrovo ... pa skočimo iz starega v novo leto. Toda ne minejo samo proste ure, svobodni dnevi ..., v tisi in doživljaji iz teh nevsakdanjih dni pa ostanejo zapisani še dolgo časa nekje globoko v duši človeka ...

Prvi novoletni dnevi pa že kličejo mladino nazaj v šolo, k učitelju, ki je morda resen in strog. Pa pridejo, morda ne vsi, v snegu in mrazu, vetru in burji, ki ščiplje in grize tudi v mlade kosti, da je joj na dolgi, zasneženi poti v šolo. Pridejo in se tišče tople peči, dokler se ne oglasi zvonec na steni ...

Kaj naj tedaj delamo, prve dni novega leta v razredu?

Nobenh skrbi in težav!

Ta se bo ozrl najbrže na kaligrafično spisan podrobni učni načrt, ki ga je morda sestavil že pred leti sam ali pa njegov prednik; oni bo zopet krenil po stari poti naprej, da v naglici nadoknadi morda zamujen³ ure, tretji ... itd. Nobenh skrbi in težav, zato pa tudi več neuspehov, kriz in polomov ... v šolskem delu. Pa bodo krivi učenci, ki v počitnicah pozabijo na vse, kar ravno ne spada na belo pogrnjeno mizo in od ust do želodca ...

Toda nobenega pretiravanja ne na desno ne na levo.

*

V preteklem šolskem letu sem izkoristil na višji stopnji pobožični čas za širšo tedensko razpravo o koledarju. Problem, ki okrog novega leta posebej zanima šolsko mladino.

Učencem sem naročil, da prineso po praznikih v šolo vse, kar bi nas utegnilo zanimati pri pouku: časopise z božičnimi prilogami, božične razglednice, novoletna voščila, pratike in koledarje, ki so pri vsaki hiši, i. dr. Malokdo bi ne bil doma našel kaj primernega!

Pa smo začeli kar s čitanjem: iskali smo čas in kraj živinskih sejmov, določali spominske dneve, obletnice ..., čitali povestice in pesmi v koledarjih, rešili kako uganko itd. in zanimanje je raslo ... Nastajala so vprašanja, ki smo si jih sproti zabeleževali v delovne zvezke.

V lanskem pripravljalnem zvezku sem našel beležke, ki se nanašajo na razpravljanje o koledarju. Z ozirom na aktualnost podajam nekaj najvažnejših vprašanj navedene delovne skupine.

Kako je nastal koledar?

1. Koledar pračloveka in prvih kulturnejših narodov.
2. Od kdaj in po katerih dogodkih štejejo svoja leta: rimsko-katoličani, pravoslavni, muslimani in židje?
3. Navadno in prestopno leto.
4. Rimsko in krščansko leto, razlika v štetju in poimenovanju. Kako so nastala imena mesecev (januar, februar itd.)? Slovanska imena za mesece. Katera imena naj uporabljamo?
5. Naš in pravoslavni koledar (gregorijanski in julijanski). Zakaj ima mesec februar samo 28, oziroma 29 dni?
6. Predlog »Društva narodov« leta 1924. za reformo koledarja. (13 mesecev po 4 tedne). Koristi takega štetja? (Številčno enaki dnevi imeli vsak mesec enako, oziroma isto ime.)

Kaj vse nam pove koledar?

1. Določanje važnejših obletic, sejmov, solčnih in luninih mrkov, ostrih vremenskih sprememb (ljudske prerokbe), slovenskih krstnih imen.

2. Sestavljanje razrednega stenskega koledarja pomembnejših dni za šolsko življenje (obletnice kot interne proslave razreda).

3. Čitanje koledarskih člankov... ter čitanje in pisanje rimskih števil.

4. Razgovor o števniki in uporabi istih. Pogreški v domačem narečju.

5. Določanje prestopnih let, imen dni (preteklih in bodočih) v tednu, sestavljanje tozadavnega ključa.

6. Razgovor o poštnih pristojbinah (pisemska, denarna in paketna pošta) in kolkovini, o oglasih v koledarju itd.

*

Preveč ali premalo gradiva?

Naš razred ga je zmogel, ne da bi se poslužil kakih diktatov, ki bi jih bilo treba izločiti iz šol.

Toda, kje je pa snov za ostale predmete: risanje, spisje, petje i. dr.? Posebej je nisem navajal, ker se ista sama od sebe oblikuje iz širše vodilne snovi.

Vem, predmetni sistem pouka ne dopušča potrebne didaktične svobode, ki je pogoj za normalen razvoj šolskega življenja. In vendar je strnjen ali kompleksen pouk tudi — sistematičen, samo da je zgrajen na prirodnejši in stvarnejši sistematiki, ki se veže snovno in oblikovno ne morda samo v mrtvo in prazno metodično, marveč v pravo — živseljensko enoto, v kos resničnega življenja...

Še kaj?

Dovolj, ker nimam namena podajati ali kakor pravijo nekateri: vsiljevati podrobnih metodičnih receptov, temveč samo dvoje, troje... splošnih pobud in načel za čim — individualnejšo pot.

V blatu revščine človek ne more dorasti človeški. Brez očetovega vodstva deček ne postane mož, še manj pa doraste v ženo dekletce, ki je v rokah ničvredne matere in slabega učitelja.

(I. H. Pestalozzi: Linhart in Jerica, III. knj., 1785.)

O otroku rečemo lahko, da je dobro vzgojen, ko zna dobro delati vse tisto, kar bo približno moral delati, kadar doraste; ko zna dalje to svoje znanje lepo vzporejati in ga pametno uporabljati v svojo in drugih korist.

(I. H. Pestalozzi: Linhart in Jerica, III. knj., 1785.)

Dr. Franjo Žgeč:

Vsebina popisnice,

ki jo je sprejel III. samoizobraževalni tečaj v Ljubljani kot temelj pri vglabljanju v otroško duševnost, v milje otroka ter v prilike šolske okolice.

I. Osebna popisnica.

Ime in priimek.

Rojstvo: dan, mesec, leto; kraj, občina; srez.

Materni jezik.

Vera.

Državljanstvo.

Ime, poklic in bivališče očeta, matere.

Kedaj in za katero boleznijo sta umrla, če več ne živita?

Ime, poklic in bivališče varuha, gospodarja:

Imena in rojstna leta bratov in sester (počenši z najstarejšim):

Dan in kraj vstopa v šolo; prestopi in slično:

Oprostitive, olajšave in daljše odsotnosti iz šole:

Opombe:

II. Razvoj v predšolski dobi.

Starost in zdravstveno stanje staršev ob rojstvu otroka.

Gospodarski in socialni položaj staršev (rednikov) v predšolski dobi.

Družinsko življenje staršev, oziroma rednikov v predšolski dobi.

Naravna ali umetna prehrana dojenčka; kako dolgo je bil pri prsih?

Stanovanje, ležišče, snaga v dojeniški dobi.

Kdaj je otrok shodil, kdaj je začel govoriti?

Kake težje bolezni s posledicami in v kateri dobi je prestal?

Kdo se je pečal največ z njegovo vzgojo in kako je postopal z njim?

Dogodki in doživljaji, ki so ali ki bi utegnili vplivati nanj odločilno.

Kako vloga je igral med sobrati in napram staršem ter v svoji okolici sploh?

Kaj posebnega so opazili na njem odrasli: v družbi otrok in odraslih ali v samoti?

Ali je ljubil družbo otrok (manjših ali večjih), odraslih, ali je bil rad sam?

V kaki družbi je bil pretežno?

Je bil dovolj na prostem, ali je bil zaprt v sobi? Kje in kako je spal?

Ali je obiskoval otroški vrtec?

Druge opombe.

III. Stanje ob vstopu v šolo in prve dni v šoli.

Predstavni tip (vidni, slušni, motorni).

Nedostatki pri sluhu, vidu, posameznih udih (ugotovitve zdravnika).

Vzroki fizičnih nedostatkov.

Splošno zdravstveno stanje.

Prvi vtis: snaga, obleka, obnašanje.

Navade in posebnosti; obvlada svoje potrebe?

O čem govori najrajše?

Ali se vživlja lahko v delo in življenje razredne zajednice?

Se lahko izraža? Govori narečje? Govorne hibe?

Spretnost pri ročnem udejstvovanju; za kaj zlasti?

Nastop in vloga v igri.
Besedni zaklad, številčni obseg, barve, ki jih pozna.
Druge opombe.

IV. Milje otroka in njegov razvoj v šolski dobi.

Družinsko življenje in splošne domače razmere.
Socialni in gospodarski položaj (plača, letina itd.).
Prehrana.

Kje in kako stanuje, kje in kako spi?
Kdaj hodi spat in kdaj vstaja: poleti, pozimi?
Kaka dela opravlja?

Vpliv dela na šolo ter na telesni in duševni razvoj.
Obleka poleti in pozimi; njen vpliv na razvoj.

Telesne mere: visokost, teža; obseg prsi pri vdihavanju in izdihavanju.
Bolezni, njih čas in potek ter splošno zdravstveno stanje.

Nastop in vedenje v razredni zajednici.

Kako vlogo igra med tovariši v šoli in izven nje? Uživa ljubezen, spoštovanje, je zapostavljen ali v posmeh?

Ali je podvržen vplivu učitelja ali se temu vplivu upira? Zakaj?

Je ponosen, samozavesten, ohol? Ali doživlja čuvstvo manjvrednosti?

Vzrok?

Globlji vzroki njegovega položaja med tovariši!

Kateri starosti ustreza njegova inteligenca?

Je enakomerno nadarjen ali bolj za posamezne predmete in snovi?

Za katere?

Mišljenje (kritično, nekritično, hitro ali počasno, samostojno, stvarno).

Za kaj se v splošnem najbolj zanima (doma, v šoli, pri igri)?

Katere snovi, kateri predmet in kako delo ga najbolj zanima v šoli?

Kaj je čital s posebno pozornostjo? Katere knjige mu ugajajo?

Kako je zanimanje, kadar učitelj sam podaja snov, kadar omogoča sodelovanje ali samodelavnost?

Ali je zanimanje v šoli spontano ali pod vplivom učitelja ali tovarišev?

Vpliv dela, poklica staršev, znancev na zanimanje otroka; prirojeni darovi.

Katere igre se igra najrajši (kjer je veliko gibanja, spretnosti, mišljenja in kombinacije domišljije? Igre navesti!

Kako vlogo igra pri igrah (je aktiven, pasiven, delujoč ali motreč, vodi ali se podreja, je samostojen in iznajdljiv ali odvisen od tradicije)?

Kako se izraža posebna sposobnost za doživljanje iluzije, za izražanje doživetega?

V čem se kaže kombinatorična domišljija in kako se izživlja?

Ali kaže zmisel za lepoto? Se izraža to v posameznih šolskih predmetih, v obliki zvezkov, doma pri hiši, na vrtu itd.

Kaže pri ocenjevanju pojavov zmisel za etično dobro?

Razmerje do sočloveka in živali?

Ima trdno voljo ali opušča storjene sklepe? Se hitro odloča ali premišlja dolgo?

Kaj najrajše dela doma? Dela rajše sam ali z drugimi, hitro ali počasi, previdno ali nepremišljeno, vztrajno ali je vihrav?

Dela delo z ljubeznijo, ki si ga je sam izbral, ki so mu ga naložili drugi?

Ali se hitro utruji in omaga, ali dolgo vztraja?

V čem dosega največ uspehov v šoli, doma, med tovariši?

Pravi splošen napredek v šoli?

Ovire napredka (v učencu, domačih razmerah, uživanju alkohola, v učitelju samem, v ustoju šole).

Opombe.

Opomba uredništva: »Pedagoška centrala« v Mariboru ni mogla iz gmotnih razlogov takoj založiti potrebnih popisnic. Zato priobčuje v »Popotniku« njih vsebino v svrhu informacije, kritike, morebitnih pripomb, popravkov in nasvetov. Popisnica je sestavljena tako, da so predvidene v prvih treh oddelkih enkratne kolone za enkratno vknjiženje. Četrty del popisnice: »Milje otroka in njegov razvoj v šolski dobi« pa je namenjen stalnemu opazovanju otroka vsa šolska leta ter ima potrebne kolone za vsako šolsko leto posebej. Prvi trije oddelki tvorijo temelj stvarnemu opazovanju v četrtem oddelku ter poglobijo razumevanje otroške duševnosti v šoli.

ZA MLADINO PREPOVEDANO!

To pripombo vidiš pogosto na plakatih za kino-predstave, pač pa na srečo precej redko za gledališke predstave. Povod za pripombo je večja ali manjša lascivnost.

Se-li kina zavedajo, kaj s tem povzročajo? Mladini dajo razumeti, da so v življenju reči, ki je ona zanje prezelena in so rezervirane samo odraslim. In mladina lahko opazi, da baš te reči odrasle tako silno privlačujejo. Dobi utis, da imajo odrasli dvojno lice: eno si kažejo medsebojno, drugo mladini. Pa se še čudimo, če mladina nato ne kaže spoštovanja do odraslih in revolтира proti njim. — In še več: Zavest, da mu odrasli nekaj zamolčujejo in branijo, zviša v mladostnikovih očeh vrednost tega »nekaj«. Seveda čisto lahko zve, kaj ta skrivnost je, bodisi po ovinkih, bodisi, da se prikrade sam noter. V njegovi duševnosti zavzema vsled tega bavljenje s tem predmetom mnogo večji prostor kot je primerno. Zavest nepopolnosti in manjvrednosti tišči vsakega mladostnika in ga navdaja s težnjo, da se izkaže polnovrednega odraslim. Naravno, da ga težnja v tem slučaju žene do seksualnega udejstvovanja, preden je duševno in telesno za to dozorel.

Toda — vprašate — ali pa naj torej mladino pustimo k vsem predstavam? Da, prav k vsem! Toda dopuščati se morajo samo polnovredne predstave. To so take, ki kažejo življenje v vsej njegovi prepletenosti in v kozmičnem okviru. Eros in seksus sta integralna življenska faktorja in zato seveda ne moreta manjkati. A pravo umetniško delo ne išče v njih cenega efekta, s tem, da kratkomalo ščegeta žleze, temveč jih postavi le kot en sam ton v akord ali disakord življenja, in to v umetniški diskretnosti. To cenzurno načelo je treba izvajati tudi z ozirom na odrasle; saj so tudi oni podvrženi vplivom in zato ni vseeno, kaj se jim nudi. Za pripuščanje mladine k vsem predstavam je še tem manj povoda, ker ona vidi v umetnini samo to, kar živi v njej sami. Vsakdo projicira v zunanji svet svojega notranjega.

V kolikor vodijo lastniki kina obziri na mladino, bi bila zadeva odpustljiva, četudi ne — kakor sem to naznačil — upravičena. A zdi se mi, da služi mnogim podjetjem ta reč celo za čisto navadno poslovno reklamo! Pa naj bo tako ali tako, preprečiti se mora. Mislim, da se vsi resno misleči strinjajo z mano v apelu na oblasti: Uvedite za kino-predstave dobro umetniško in pedagoško cenzuro in prepovejte za vselej pristavek »Za mladino prepovedano!«

Osterc.

Ročna stavnica.

(Iz prakse elementarnega razreda.)

I.

»Stavnica — to pa ni prav nič novega!« bo dejal marsikdo. In vendar so se v neki učiteljski delovni zajednici pojavila tozadevna deljena mnenja! Na žalost je pri nas še nebroj šol, kjer stavnica ni vpeljana, ker učiteljstvo še ni popolnoma prepričano o njenem pomenu. Dasi sedanji učni načrt predpisuje te in one podrobnosti, prepušča elementarno čitanje učiteljevi uvidevnosti.

Sicer je ideja nazornosti zganila naše šole že ob koncu minulega stoletja, ko je industrija vrgla na trg najrazličnejše učne pripomočke: slike, modele, aparate, računala in — stavnice, vendar se je takrat pričela rabiti v šolah predvsem velika ali stenska stavnica. To priporočajo že stare metodike, važno mesto ji priznava tudi znano Fr. Finkovo »Ukoslovje elementarnega razreda«, ki govori o »čitalnem stroju« tudi za posamezne učence (str. 50 do 51). Praksa stare šole se je pa vse preveč oklepala samo receptivnega prisvajanja, dočim skuša nova šola spraviti v razrede čim več veselega aktivnega postopka v elementarnem razredu, predvsem v čitanju.

Nova pedagoška stremeljenja so usmerjena za preosnovno šolskega dela v smislu otrokovega razvoja. Zato bi morali zavračati vse one kulturne dobrine, ki ne odgovarjajo otrokovi duševni in telesni strukturi na dotični stopnji. Tako bi bilo n. pr. čitanje in pisanje, ki je sedaj predpisano za 6—7 letnega otroka, v poznejši dobi otroku mnogo lažje i n uspešnejše. Na žalost se pri nas in tudi marsikje drugod še niso sprijaznili s tem dejstvom, zato moramo upoštevati pač trenutno stanje, ki pripušča danes le o lajšanje učnega postopka.

Kot najvažnejši pripomoček čitanja smemo pač smatrati ročno stavnico in bi brez nje ne smel biti danes noben naš elementarni razred. Odkar je zmagala v borbi za izhodišče čitalnega pouka velika tiskanica in odkar imamo Fleretovo »Našo prvo knjigo«, je omogočen za elementarno čitanje že povsem sodoben postopek, odgovarjajoč razvoju otroka. S tem je pa tudi ročna stavnica postavljena pred nova dejstva, ki jih — hočeš nočeš — moramo upoštevati.

P. Flere je v svojem navodilu k »Naši prvi knjigi« (str. 28) točno opredelil namen stavnice na podlagi lastnih izkušenj. On predpostavlja kupljeni stavnici ono, ki si jo otrok napravi sam. Res je, da lastni izdelek nudi obilo spodbud za udejstvovanje, vendar vem iz lastne izkušnje, da je sila neprikladno, če delamo s 6 letnim otrokom kartonsko stavnico, ki bi naj odgovarjala res vsem zahtevam, t. j. trpežnosti, uporabljivosti v šoli in doma, lepi in praktični obliki, ter splošnemu estetskemu čutu otroka. Morda bi lepe stavnice mogli izdelovati višji razredi pri ročnem delu, s tem pa je že prekršeno načelo samoustvarjanja stavnice. Ker pa že imamo v Dravski banovini založbo stavnice V. From — Pesnica nad Mariborom, ki za zelo nizko ceno (12 Din) izdeluje res zelo praktične stavnice, je v izogib tehničnim in časovnim težkočam — lahko uvesti pripomoček, ki si brez njega niti ne moremo misliti sodobnega elementarnega čitanja. Ko sem staršem pri prvem roditeljskem sestanku ob pričetku šolskega leta razložil pomen stavnice, so enodušno ta pripomoček odobrili ter so prav radi žrtvovali znesek, ki so ga nakazovali v obrokih.

Nova izdaja stavnice je izšla v prav priročni obliki s štirimi velikimi in štirimi malimi abecedami.

(Nadaljevanje sledi.)

Josip Dolgan:

Tretji samoizobraževalni tečaj.

Koncem letošnjih počitnic, od 22. do 27. avgusta je poverjenišтво UJU priredilo tretji samoizobraževalni tečaj. Vršil se je v Ljubljani v Delavski zbornici in se ga je udeležilo povprečno po 120 do 150 učiteljev in učiteljic na dan.

Zelo težko je presoditi uspehe samoizobraževalnih tečajev. Da pa so uspehi, tega ni mogoče tajiti. Prav tako težko je ugotoviti spremembe duševnega razpoloženja na prvem, drugem in tretjem tečaju. Te spremembe pomenijo razvoj miselnosti slovenskega učiteljstva. Popotnik, Pedagoška Centrala in Slovenska Šolska Matica so središča pedagoškega gibanja med nami; ampak le na samoizobraževalnih tečajih se snidejo ljudje različnega naziranja, različnih krajevnih razmer, različne starosti in različnega obzorja. Tečaji so prava razstava miselnosti tipov slovenskih učiteljev in učiteljic. Pisana beseda po knjigah in revijah je mirna, premišljena in neodkrita, vsa soslovja in protislovja ostanejo zaprta v poedincih in so za ustvarjanje skupnih misli nepomembna. Na tečaju pa deluje tudi temperament, misel plane, kakršna je, in si ne išče zunanje zbranosti; človek odgovarja človeku in skuša, da odide iz družbe brez dolga.

Pri vsakem razvoju se pojavlja vrenje, šumenje, gibanje in izločevanje. Isto se dogaja tudi na tečajih. Ta nemir ni znamenje bolehavosti, ampak znamenje dela in zdravja. Ne sloga zaradi prosevanja podrejenih skupin kot so stanovi in organizacije, ampak čim hitrejši razvoj zaradi svetovnega napredka naj bo načelo pri vsakem delovanju, ki naj ima pomen za današnje dobo.

Na prvem samoizobraževalnem tečaju so imela vsa predavanja in vsi razgovori namen dati slovenskemu učiteljstvu, udeležенemu in neudeležенemu, enotno smer v izobraževalnem gibanju; vsi govori so smeri tudi utemeljevali. Samoizobrazba učiteljev in učiteljic, izobrazba kmečkih fantov in deklet ter delovna šola so bili trije prapori, trije delni cilji enega samega organskega in enotnega dela za preprosti slovenski narod.

Izobrazuj ljudstvo, zato izobrazuj otroke v delovni šoli in fante in dekleta po originalnih ustanovah. Če pa hočeš izobraževati druge, moraš izkazati tudi samega sebe.

Kakšna naj bo samoizobrazba in kako naj se vrši? Ni bilo prerekanja zaradi delovne šole in zaradi dela med fanti in dekleti. Pač pa je bilo nesoglasje zaradi samoizobrazbe. Učitelji naj se izobrazujejo kolektivno po kroških. O njih sestavi in delovanju pa so se pokazala različna naziranja. Ali je med učitelji toliko volje, moči in smisla za samoizobraževalno delo, da se bodo hoteli sestajati, razgovarjati, proučevati nujne probleme in delovati? Potem so poudarjali, naj učitelji ne proučujejo samo snovi, ki je potrebna za šolo in delo med narodom, naj se proučujejo samo metode, ampak naj najprej pomislijo, čemu naj bo vse njihovo delo; poučijo naj se o smereh razvoja človeške družbe, zato da ne bodo blodili brez kriterija v svojem delovanju; s svojo pametjo naj obsežejo več kot modrost osnovne šole in več kot dedičino vsakdanje ljudske prosvete; obzorje, cilj in jasnost, poznavanje stvarnosti in človeške družbe so potrebne učiteljem, da bo tudi njihovo delo v skladu s stvarnostjo in razvojem.¹

Na drugem tečaju se je vprašanje o važnosti poznavanja družbe za modernega učitelja nadaljevalo; bilo pa je obenem veliko zanimanje za

¹ Primerjaj uvodni članek v 1.—2. številki »Popotnika« letošnjega leta! Uredništvo.

pedagogiko; poročilo o delovni šoli v tujini je navdušilo, praktičen nastop je privabil ljudi od vseh strani. Nekatere je še vedno odbijala sama družba, nekatere pa sama šola. Predavanje o družbi in vzgoji je imelo namen, da bi ustvarilo socialno pedagoško naziranje. To in še marsikaj drugega je naziranje tudi ukoreninilo, in težko je, da bi sedaj krenila napredna slovenska pedagogika v kako drugo smer; vse drugo bi bilo delo brez idejnosti ali pa idejnost brez dela.

Na tretjem samoizobraževalnem tečaju je bilo pet predavanj. Vršil se je tudi združniški tečaj, ampak udeležilo se ga je le malo učiteljev.

Gustav Šilih je podal nekak uvod v moderno psihologijo. Navedel je naloge in probleme moderne psihologije in našteval najvažnejše struje. Poročal je obširneje o krizi današnje psihologije, omenjal teorijo o podzavesti in svetoval nekaj najboljših knjig za študij. Mnogo snovi je bilo navedene in ljudem je ostalo marsikaj nerazumljivega; ampak vse je imelo le namen opozoriti slovensko učiteljstvo na psihološko disciplino, ki je za pedagoško delo največje važnosti. Uvod je vzbudil potrebo po tečaju, kjer bi se moderna psihologija glede na vzgojo otroka tudi sistematično, problem za problemom, tedaj tudi podrobno proučevala; potem ne bodo udeleženci gledali psihologije le od zunaj, ampak jo bodo poznali tudi od znotraj.

Dr. Franjo Žgeč je rešil zagonetko prejšnjih let, ali naj učitelj študira pedagogiko, sociologijo ali psihologijo. Vse misli načelne važnosti so bile sprejete soglasno. Dopolnil pa je tudi predavanje o psihologiji, kjer je svetoval, da bi proučevali našega otroka, živega in resničnega otroka našega naroda v njegovih socialnih okoliščinah, v njegovih zdravstvenih razmerah, v njegovem telesnem in duševnem razvoju. Konkretno proučevanje otroka nam bo spričo potrebe kazalo pot do teoretičnega študija sociologije in psihologije. Pedagoška Centrala bo izdala popisnice, učitelji naj jih vestno izpolnjujejo, pri čemer bodo marsikaj spoznali iz poprišča sociologije, pedagogike in psihologije.

Ernest Vranc je govoril o strnjenem pouku. Pedagogika vsako leto najbolj zanima. Predavatelj je eden prvih, ki je uvedel tudi v svoji praksi strnjen pouk, zato mu je šla beseda tembolj od srca. Razstavil je tudi načrte in risbe iz delovnih enot. Ker je strnjen pouk važna zahteva nove šole in ga želi marsikdo uresničiti, je bilo predavanje tudi velike praktične vrednosti. Za ta način pouka imamo več izrazov: strnjeni pouk, koncentracijski pouk, skupnostni pouk, celokupni pouk in kompleksni pouk. Kateri izraz je pravi? Če je pouk zares delovni pouk, mora proučevati neko stvarnost; ta stvarnost ne sme biti predmet ali pojav zase; pač pa mora biti v medsebojni zvezi z drugimi predmeti ali pojavi, t. j. biti mora nek stvaren kompleks; (ta stvaren kompleks mora imeti odnošaje do uporabnosti v človeški družbi, t. j. imeti mora svojo vrednost za gospodarstvo, zdravstvo in družbo; imeti mora svoj pomen za družino, vas, pokrajino, državo, svet in zgodovino; na kompleks predmetov ali pojavov se potem nasloni pouk vseh učnih predmetov.) Lahko govorimo o koncentraciji pouka na eno stvarno snov; ne moremo pa govoriti o koncentraciji predmetov in pojavov. Pri koncentracijskem pouku mislimo na stvarnost v naravi, gospodarstvu in družbi ter na delo samo. Pri pravem delovnem pouku pa je enotnost v snovi glede na pomen v življenju človeške družbe podlaga in smoter vsega šolskega dela.

Janko Furlan je hotel s predavanjem pokazati važnost kmečkega gospodarstva tudi za učitelja. Učitelj naj se približa s svojo miselnostjo kmečkemu življu, naravi, delu v naravi in gospodarstvu. To je zdrava filozofija, ki daje življenju smisel, srečo in blagostanje. Učitelj naj pospešuje

gospodarstvo v svojem kraju. Bilo je nekaj pregovarjanja, ali naj bo učitelj organizator kmečkega gospodarstva ali naj pozna do dobra kmetijsko obrt. Ena najlepših potez samoizobraževalnih tečajev je tendenca, da bi se učitelj čim bolj združil s kmečkim življenjem.

R a d o G r u m je predaval o združništvu. Predavanje bi bilo še zanimivejše, če bi predavatelj pokazal prave ekonomske in socialne vzroke postanka zadrug ter bi razložil iz kakšnih vzrokov in po kakšnih načelih so nastale prve zadruge industrijskega delavstva na Angleškem; to je silno važno za spoznavanje vsega združništva.

Najvažnejši uspeh tečaja je bila strnitev sociološke in pedagoško-sociološko-psihološke struje v eno samo močno fronto, ki je voljna posvetiti vse moči poglobljenemu in razširjenemu samoizobraževalnemu delu na osnovi, ki si jo je tečaj osvojil.

Pač pa je oživela zadnji dan tretja struja. Prva skupina zahteva teoretično razglabljanje s sociološkega, pedagoškega in psihološkega vidika, drugi pa zahtevajo navadne, tako imenovane praktične tečaje. Izobrazba si hoče ustvariti čim višje vidike; iz teh gleda na vse drugo. Izobrazba stremi po čim višji prosvetljenosti. So pač znanstvene discipline splošne vrednosti, ki še le dajo človeku najvišjo intelektualno izobrazbo; in to so ravno znanosti filozofskega značaja, kot sta sociologija in psihologija. Dolžnost učiteljstva je, da se potruji in da proučuje probleme splošne vrednosti. Stvari ne bodo izgubile svoje vrednosti, pač pa jo bodo izgubili ljudje, če se bodo upirali kulturi naprednega sveta. Ali res ni usojeno slovenskemu učitelju, da bi se povzpел iz svoje napolizobrazbe? Ali naj slovenski učitelj za vse čase ohrani tisti ne preveč visok nivo, v katerem se sedaj nahaja? S samo »praktičnostjo« bi si učiteljstvo le razširilo sedanjo napolizobraženost, iz nje bi se pa ne moglo rešiti. Praktične reči imajo vrednost le pod vidikom najvišje zavesti. Nesmisel za zavest in šablonska zahteva po praktičnosti sta značilna znaka učitelja z malomeščansko duševnostjo, ki se ne more in noče dvigniti v sfero svetovnega in kulturnega človeka.

Naloga prve skupine je, da brani stališče kulturnosti in da se ne umakne zaradi oportunističnosti, n. pr. zaradi tega, ker del učiteljstva ne razume višjih pojmov. Naj preneha pomanjkanje vezi med teorijo in prakso! Cilj našega študija je zavestno proučevanje socialno, ekonomsko in pedagoško važnih stvari z namenom dinamičnega udejstvovanja. Tradicionalni prepad med teorijo in prakso za nas ne obstoja. Učitelj je potreben izobrazbe, ne pa polizobrazbe. Ali bodo učitelji sledili eni ali pa drugi struji, to je stvar njihovih duševnih potreb, svet pa se bo razvijal v znamenju nove kulture tudi brez teh, ki ne bi sledili razvoju. Res pa je, da bo število odkrito stremečih vedno večje in da bo tudi nekoč gotovo zmagalo ne samo po ideji, ampak tudi po številu.

Iz moje šole.

(A. S. Neill je vodja internata Summerhill, Leiston, Suffolk, Anglija. Članek je izšel v »The New Era«.)

Včasih pride v mojo šolo tudi kak otrok, ožigosan z neprijetnim nazivom »tat«. Jaz se nič preveč ne brigam za njegovo poboljšanje, kajti vem, da bo najpozneje v enem letu dober; samo zato, ker se pri nas počuti srečnega. Če se kak otrok malo težje vživlja v zajednico, imava »privatne ure«, t. j. malo psihoanalize; gnojni stržen je treba izvleči, sicer ne pride do miru. Pa to lečenje ne izgleda nič preveč strokovno; jaz sedim in mirno pušim, ko grešnik pred menoj neprisiljeno izklada svoje težave. Take »spovedi« grešnike vedno olajšajo. Razen teh »privatnih ur« nisem nič kaj važen v šoli. Manjše in večje spore, ki seveda nastanejo med učenci, poravnajo kar sami na posebni seji; mene niti ne kličejo tja. Čakam, da bo izbruhnili požar; takrat me bodo menda vendar enkrat upoštevali!

Videli so, da brez reda ne gre; pa so šli in si napravili postave. In kako se jih drže! Jaz ne posegam s svojo avtoritativnostjo prav nič vmes. S strahovanjem lahko preprečiš, da otrok ne dela škode; jaz pa rajši vidim polomljene reči kot polomljene značaje. Kaj hočeš; otrok nima te čudne navade nas odraslih, da bi vse vprek cenil na vrednost; v to smer šele pozneje degenerira, in v tem leži njegova tragika.

»Toda,« me boš vprašal, »ali pa sploh otroci pri Vas kaj delajo?« Priznati moram, da — še preveč! Zadnjič smo začeli z nemščino ob 19. uri, a nismo mogli nehati pred 22. uro. — Mali učenci se igrajo ali delajo, kakor jih je volja. Učenci, ki jih dobivam od drugih šol, se vedno nekaj časa od daleč izogibajo učenju; a to jih mine, ko se navžijejo svobode. Glejte sledeč primer: Dobil sem dečka, ki je zbežal iz vsake šole, kjer je bil. Pri nas se je potepal celo leto, čisto zadovoljen s svetom in samim seboj. Moji tovariši so že postali nestrpni. No, ampak končno se je tudi on zapletel v delo. Zanimivo pa je, da se je takoj znašel v razrednem delu; dokaz, da prejšnje leto ni šlo s potepanjem v izgubo, temveč je pomenjalo le naravno periodo nezavednega učenja in prilagojanja. — Mi se torej tudi učimo, vse kakor! Morda ste radovedni, kako? Brez vseh učil! Učimo se samo na resničnih, smiselnih predmetih. Za pouk v čitanju nam zadostuje kino, kamor gremo vsak teden; čudili bi se, kako naglo si ti berački nabašejo svoje malhe s črkami, da lahko zasledujejo pustolovščine na »Wild Westu«.

Kolikokrat sem videl na šolskih razstavah divna ročna dela. Mi jih kratkomalo ne zmoremo. Imamo sicer dobro urejeno delavnico, a delamo tam samo reči za porabo: čolne (da se lahko voziš z njimi), indijske sulice in nože, in zopet čolne! Imam že dovolj teh vražjih čolnov, vsak dan padem najmanj enkrat preko njih. Moje 14letne je k sreči že popustila manija za čolne (če se le — o groza — zopet ne povrne!) in včasih napravijo kak čisto lep ornament. To me seveda silno veseli; sam namreč jako rad modeliram v med, pa ti je vsekakor prijetno, če enega ali drugega »vžgeš« za tvoje muhe. Ampak v splošnem moj zgled nima bogve kakega uspeha. Morda postanem s svojimi ornamentami kdaj pozneje bolj popularen? — Včasih završi po delavnici osobita vnema za izdelovanje pločevinastih posod; pa ne vem, če to iz čistega interesa za lonce, ali pa, ker kovina da tako imeniten ton, če zbijaš po njej.

Zdaj pa naj še povem, kaj sem se naučil v svoji svobodni šoli. Če prizaneseš otroku z moralnimi nauki in z varuštvom, žive v najlepši slogi

med seboj. Iz lastnega nagiba se nauče cel kup reči, tako da jim včasih komaj utegneš odgovarjati. V svobodi se dečko sicer ne nauči etike, a vzraste v odkritem, dostojnem vedenju; redko ti reče »Hvala lepa«, a ne bo ti nikoli zasmehoval jecljača ali privezal psu pločevine krog vratu. Kratko: V svobodi vzraste dražestna deca!

DEŠKA ROČNA DELA IN KMEČKA DELOVNA ŠOLA.

Ker so nam že uzakonili deška ročna dela kot poseben predmet in je torej treba 2 uri tedensko nekaj rezati, plesti ali stružiti, bi se usojal pri tem predlagati, da usmerimo to delo bolj v praktično smer, nego nam jo kaže učni načrt (Nastavni program). Saj tudi deklice delajo to, kar pozneje res rabijo. Torej, izvršujmo dela oziroma popravila, ki so vsakdanja v kmetski ali delavski hiši: enostavna popravila čevljev, poprava strohnelega poda, beljenje in enostavno slikanje sten, poprava okrušenega zidu, najnavadnejše elemente šivanja (gumbe, krpe); rezanje, vlaganje in zakitanje šip; kurnik, golobnjak, zajčje in pasje hišice. Ne vem, zakaj je Nastavni program izpustil knjigoveštvo, če že ima šivanje zvezkov. Kako velikega pomena je, če si mladina zna sešiti in napraviti platnice za razne mesečnike, slike, raztrgane knjige itd. Omenim pri tem samo, koliko lepih in poučnih knjig je že izdala Mohorjeva družba v prejšnjih letih, a danes teh knjig ne najdete več, razen v kakšnih knjižnicah. Ali ni pravilno, če si učenec broširano knjigo sešije? Kako radostno gledajo potem tako knjigo, kako jo čuvajo in z veseljem čitajo! Je to psihološko utemeljeno: napravil si jo je sam. V smislu kmečke šole pa bi bilo tudi, da ima vsak učenec, ali vsaj dva — trije skupaj, svojo gredico, kjer bi sejali raznovrstna semena, delali poizkuse z različnimi gnojili, opazovali rast itd. Pri tem prinese prilika potrebo za popravila različnega poljedelskega orodja, brušenje itd.

V tem smislu pa bi se moral vzgajati že učiteljski naraščaj, kajti čudno je, zahtevati od učitelja reči, ki se jih ni nikdar učil in delal. Torej: reforma tudi od zgoraj, ne samo od spodaj.

Pravilno bi bilo, da se taka učna snov spoji z ostalim poukom, a ne, da se razporedi zase kot poseben predmet. Idealna pa bi bila naša šola (vsaj za višjo stopnjo), če bi bila šola sama nekaka majhna vzorna kmetija, če tudi v najmanjšem obsegu. S tem bi se kultura našega kmeta neverjetno dvignila, seve, če bi bil učitelj sam vzoren gospodar — vzgojitelj. Dalo bi se to doseči z reformo učiteljišč in osnovnih šol. Nasprotoval bo kdo, češ, ravno tako bi se potem moral učitelj seznaniti tudi z različnimi obrtmi. Res je, a za sedaj se držimo tega, kar najbolj rabimo, in to je kmetijstvo. Saj pravimo, da je naša država kmetijska. Torej učimo se, kako se pridobiva naš kruh. Tudi če ima učenec pozneje drug poklic, mu bo to koristilo, ker bo spoznal in razumel, kako važen faktor je — kmet. Na ta način pa bodo zginila tudi razna razredna nasprotstva; posamezni sloji bodo pravilneje ocenjevali svoj lastni položaj v družbi. Tako bomo potom vzgoje dosegli to, česar nismo potom politike.

F. Čiček.

Šolstvo v Angliji.

Za angleško šolstvo je značilna obilica variacij, in to na vseh stopnjah. Angleži kot konservativen narod neradi ukinjajo staro, temveč rajši puste staro živeti poleg novega. Lokalni faktorji uživajo v oblikovanju angleškega šolstva obširno avtonomijo. Prosvetne oblasti so glede napredka šole popolnoma pasivne, iniciativa za reformo prihaja skoro izključno od posameznikov; tragično pa je, da ima v konservativizmu angleškega ljudstva silne ovire. Najagilnejše je učiteljstvo osnovnih šol; čim višja je nato šolska stopnja, tem več je mrtvila. Šolska reforma je prišla v živahniji tempo od l. 1921., ko se je v Angliji ustanovilo »Društvo za obnovo vzgoje« (The New Education Fellowship); to pospešuje napredek s predavanji, praktičnim delom in obširno knjižnico v Londonu. V splošnem je angleško šolstvo danes še daleč za ameriškim in ruskim; šiba še po angleških šolah vedno nemoteno poje. Pač pa posveča angleška javnost finančni strani šolstva veliko pažnjo; dočim je še l. 1830. znašal budžet za šolstvo 200.000 funtov, znaša sedaj okrog 50.000.000 funtov, torej več kot za mornarico.

Zunanji ustroj šolstva.

Deci od 3. do 5. leta so na razpolago otr. vrtci (Nursery), ki jih je po mestih za vso deco dovolj; niso pa obligatni. Deca od 5. do 14. leta je obvezana k obisku osnovne šole (Elementary School); po 11. letu pa lahko prestopi iz osnovne šole v meščansko šolo (Central School), srednjo šolo (Secondary School) ali kakšno specialno šolo. Za vstop v srednjo šolo treba položiti sprejemni izpit. Tam ostane učenec do 18. ali 19. leta, nakar lahko vstopi na univerzo. — Ta shema se nanaša le na javno šolstvo. Poleg tega pa obstoja v Angliji ogromno število privatnih šol (z netočnim nazivom »Public Schools«) najrazličnejših variacij in grupacij. Mnogo od teh služi kot neposredna priprava na univerzo (n. pr. Harrow, Eton). Šolanje na privatnih šolah je večinoma zelo drago. A tudi šolnina za javne srednje šole je visoka, tako da se teh šol lahko poslužujejo prav za prav le bogati; otroci revnih staršev prihajajo v poštev le, če so posebno nadarjeni; za take je namreč rezervirano nekaj stipendij.

Notranji ustroj šolstva.

Jako močan vpliv na angl. šolstvo ima Italijanka dr. M. Montessori, posebno na

otroški vrtec in na nižje razrede osn. šol. Montessori sama je dala tam celo vrsto tečajev za poučevanje po njenih načelih. Sprva je moral učitelj iz lastnega žepa kupovati dragi Montessorin učni material, če je hotel po tej metodi učiti, in še sitnosti je imel z nadzorstvenimi oblastmi; danes je led že prebit in material nabavljajo šolske občine.

Istotako vpliva Daltonski sistem na razrede s starejšo deco. Značilno je prav za prav, da se uveljavlja Daltonski sistem bolj v Angliji kot v Ameriki, kjer je nastal; vzrok leži menda v izraziti težnji k individualiziranju, ki je značilna za angleški narod. Daltonski načrt pa v Angliji ni v rabi v čisti, prvotni obliki, temveč so ga tu nekoliko spremenili; zlasti ne puščajo otroku toliko svobode kot to zahteva pos. kretnica H. Parkhurst.

Srednje šolstvo še vedno kaže očitne znake samostanske šole, iz katere je posteklo. To se očituje v ločenju spolov, v ločenju pouka od življenja, v ekstremni specializaciji učiteljstva. Obstoječi izpitni sistem je močna ovira napredku; ovira spremembo v učni snovi, diktira metodo »krede in besede« (chalk and talk method). Poudariti pa je treba nego samodiscipline in samostojnosti v teh šolah. Počasni začenjajo vanjo pronicati tudi moderne učne metode, najbolj Daltonski sistem.

Znanstveno pedagoško in psihološko delo.

Za znanstveno delo izhaja pobuda iz londonske univerze, kjer delujeta dr. Cyril Burt, profesor pedagogike, in dr. Spearman, profesor na vseučiliškem koledžu. Najzivačnejše je delo na področju testov. Dr. Burt celo osebno preskuša vsakega otroka, ki mu ga katerikoli učitelj prijavi kot topega ali nervoznega; na podlagi izsledkov daje nato napotke učitelju in staršem glede vzgoje tega otroka. Vse te hibe se dajo namreč odpraviti, če se postopa z otrokom čisto njemu primerno. V Londonu se je ustanovil »Committee for Research in Education of the British Psychological Society«, z nalogo, da s psihološkimi raziskovanji izboljša ustroj šole. Za poklicno preizkušnjo oziroma nasvetovanje je ustanovljen »National Institut of Industrial Psychology«, pod vodstvom dr. Myersa; to se je v praksi že čisto dobro obneslo. Učiteljstvo, osnovnošolsko kakor srednješolsko, se je v zadnjem času pričelo jako zanimati

za psihologijo; mnogo je med njimi takih, ki se v tej veđi specializirajo in si pridobijo akademsko stopnjo (M. A. ali Ph. D.). Za študij jim je na razpolago psihološki laboratorij londonske univerze, a tudi klinika. Isto je v novejšem času na razpolago tudi dijakom učiteljišč; učiteljišča zlasti uvajajo svoje dijake v opazovanje otroka v prostem času in v rabo testov.

Položaj učiteljstva.

Dve tretjini osn.š. učiteljstva se izobrazijo na 2-letnih akademijah (Two Year College), kamor vstopi po dovrš. 18. l. Ostala tretjina pa se izobrazijo na štiriletnih univerzitetnih seminarjih (University Training Departments); število teh slednjih pa hitro narašča, tako da se v Škotski že danes izobrazuje vse učiteljstvo na univerzi. Družabni in gmotni položaj angleškega učitelja ne more zbuditi zavidevanja. K temu še pride trudopolno delo v prenapoljenih razredih. To velja v precejšnji meri tudi za srednješolske učitelje. Značilno je za vzgojni nivo v Angliji, da večina srednješolskih učiteljev sploh ne pozna pedagogike; uče se samo svojih učnih predmetov. Saj nimata univerzi v Oxfordu in Cambridgeu niti stolice za pedagogiko! — Zelja angleškega učiteljstva je, da bodi družabni in gmotni položaj učiteljstva vseh vrst izenačen. Predpogoj je seveda, da dobi tudi osnovnošolsko učiteljstvo temeljito izobrazbo, temelječo na trdni podlagi, pred vsem na psihologiji. Tako bo izbira poklica za to ali ono vrsto šole sledila edinole notranjemu nagnjenju.

Telesna in duševna higiena mladine.

Velemesta in industrijski kraji so jako neugoden teren za zdrav telesni in duševni razvoj otrok; telesno in duševno zanemarjena bitja tvorijo seveda stalno nevarnost za družbo. V Angliji se to jako močno občuti. Zato je nastalo tam precejšnje število društev, ki jim je namen varstvo in zdravljenje mladine (v telesnem in duševnem smislu). Eno od teh društev je »The Child Guidance Council«; svojo nalogo rešuje s sledečimi sredstvi: 1. ustanavljanjem mladinskih klinik, 2. raziskovanjem razmer, ki kvarno vplivajo na otroka, 3. za težje slučaje telesne ali duševne bolezni skuša ustanoviti dovoljno število domov. Drugo slično društvo je »The Association for Mental Welfare«; v njem je združenih nad 50 lokalnih društev za mladinsko skrbstvo. Sem lahko prištejemo tudi »Pioneer Health Centre«; v njega se vključujejo družine (članarina 6 pence = ca. 7 Din tedensko), ki se zato lahko brezplačno poslužujejo periodičnih zdravniških pregledov in dobivajo brezplačne nasvete v vseh vprašanih, ki zadevajo zdravje otroka, tudi glede nosečnosti in

poroda. Ti starši lahko ob sobotah in nedeljah oddajo deco v zabavišča, da imajo tako popoln oddih in event. podvzamejo kak daljši izlet.

Poizkusne šole.

Te šole so jako različne med seboj. Nekatere posegajo v iskanju bolj, druge manj globoko. Smer in intenzivnost je odvisna od ustavitelja.

Abbotsholm School (pri Rocestru, Derbyshire): ustanovljena l. 1889. je prva poizkusna šola v Angliji; ona je inspirirala Nemca H. Lietza, da je ustanovil slične šole tudi v svoji domovini (Landerziehungsheime). Ustanovil 1889. in do 1927. vodil je to šolo dr. Reddie, nato je prevzel vodstvo prof. J. J. Findlay. — Glavni namen šole je, da razvija celotno osebnost. Disciplína je vezana na skupnost, ne na učitelja; tako se najbolje pripravljajo na praktično življenje. Obiskovalca preseneča zdravje gojencev in neprisljieno, prisrčno vedenje. Pouk je tesno spojen s praktičnim delom. Učencem je na razpolago lastno polje, delavnice in knjižnica; tu se vrši delo in pouk. Do neke mere je pouk skupen, ostali del pouka pa je svoboden in ga učenci obavljajo po svojem lastnem tempu in izbiri in čim najbolj samostojno. Ker sami vodijo gospodarstvo in vzgojitelji v internatskem življenju ne marajo izsiljevati discipline, se razvija čut odgovornosti. Zaupanje v dobre sile otrokove torej tudi tu rodi svoje dobre sadove. — Šola sestoji sedaj iz dve delov: Junior School z dečki do 12. leta, Senior School z dečki od 12. do 18. leta. Duh je v obeh šolah različen: v prvi je življenje bolj romantično, z mnogo igranjem, v drugi prevladuje odgovornost napram celoti in resno, smoterno delo. V obeh šolah mnogo goje glasbo, a tudi druge panoge umetnosti. Niso pa se še mogli odločiti za uvedbo koedukacije; dočim za Junior School ne vidijo bistvenih zaprek, se jim zdi koedukacija za Senior School neprimerna; potrebno pa se jim zdi, da omogočajo na tej stopnji sožitje obeh splov pri igranju, sportu in drugih skupnih prireditvah.

Middle Row Boys School (Kensal New Town, London W. 10). Javna osnovna šola. Urejena je po načelu »Učenec delaj, ne pa poslušaj!« Imajo razven šolskih sob delavnico z navadnimi orodji, delavnico s stroji, delavnico za umetnost. Mesto London dobro skrbi za uredbo in pravijo v šoli, da jim ne manjka prav ničesar. Stroji so vsi na električen pogon. Bavijo se z obdelovanjem papirja in lepenke, s pletarstvom, tiskajo in vežejo knjige, obdelujejo les in kovine, bavijo se s praktično elektriko. Z domom vzdržujejo tesne zveze; starši, a tudi izstopivši učenci, pridno zahajajo v

šolo, da vidijo deco pri delu. Vsako leto prirede šolski praznik.

Abinger Hill School (blizu Dorkinga). Šola vodi svet večjega števila vzgojiteljev, a vedno je v tem svetu tudi po ena mati. Šola je internat; ima 52 ha zemlje, obstoječe iz vrtov, gozdov in trate. Šipe na oknih so iz vita-stekla, ki ne zadržuje ultra-vijoličastih žarkov. Posebno važnost polagajo na hrano, ker so s poskusi dosegli, da je način prehrane silne važnosti za telesni razvoj; zlasti so dosegli, da uživanje mleka vpliva jako ugodno na rast. V tem zavodu dobi vsak gojenec dnevno $\frac{1}{2}$ litra prvovrstnega mleka (razen običajnega mlečnega kakaoa in čaja), mnogo tudi svežega sadja. Pouk se vrši po Daltonskem načrtu; daje lep uspeh. Mnogo goje sport in igre.

Darlington Hall (Devonshire). Ta šola je nastala pod vplivom Tagorejevih idej. Ima 20 gojencev, dečkov in deklic, med 7. in 15. letom. Osrednjo točko tvori tu poljedelstvo. V ta namen ima zavod vzorni gozd in vrt; goji govedo in perutnino. Vsak od teh oddelkov je samostojna gospodarska enota, s svojim knjigovodstvom; hočejo, da bo vsaka panoga sama sebe vzdrževala. Pozneje nameravajo priključiti še ostale kmetijske panoge.

The Malting House School (Cambridge). Ima otroke od $2\frac{1}{2}$. do 8. leta. Znamenita je po eksperimentih za to starostno dobo. Deci je na razpolago več učnih sob; v eni je raznovrstno orodje (žage, kladiva, žrebliji itd.) in les, v drugi glina, lončarska miza, barve, papir; v tretji čtivo; v četrti pisalni stroji; imajo celo majhno kuhinjo s kuhinjsko opremo, dvoranjo z odrom in klavirjem, vrt, majhen ribnik in seveda igrišče. Deci je puščena skoro popolna svoboda v izbiri sobe in dela. Učitelji se malo mešajo v delo otrok, pač pa jih opazujejo ter beležijo njihova dejanja, važnejše pomenke in vprašanja. Otroci seveda o tem opazovanju ne vedo ničesar ter se zato vedejo popolnoma neprisiljeno. Tem potom bodo učitelji v doglednem času dobili dragocene podatke o duševnem življenju te starostne dobe. To delo je že precej napredovalo. Psihološko-raziskovalno delo je v rokah učiteljev Amerikancev iz Walden-School (N. Y. C.), ki so jih našli za to povabili sem.

St. George's School (Harpenden, Herts). Vodja je duhovnik Cecil Grant. Ima koedukacijo. Šola obsega deco od 8. do 18. leta in je deljena na tri stopnje: nižjo (8—12 let), srednjo (12—15 let) in višjo (15—18 let). Učiteljstvo višje in srednje stopnje se pogosto medsebojno izmenjuje, pri nižji stopnji gre to nekoliko

teže. Obeležje šole je izrazito individualistično. Morda ravno zato igra v tej šoli važno vlogo domača kapela, kjer opravljajo redne pobožnosti. S tem se prebije obroč egocentričnosti in se težnje usmeri više. Posebnost šole je komisija za materialne poškodbe, ki jo tvorijo sami učenci; njena naloga ni samo, da ugotavlja škodo in sodi krivce, temveč tudi, da preprečuje poškodbe.

St. Christopher School (Letchworth, Herts). Delajo poskuse, da prilagode pouk individualnosti otroka. Iz učnih predmetov hočejo stvoriti sintezo, da se pouk tako čim najbolj prilagodi življenju; upajo, da tako pridobe pri pouku na času. Uvajajo svobodo učencev, obenem s tem samoodgovornost in samovlado. Imajo koedukacijo. Prostorna in dobro oskrbljena knjižnica nudi vsem učencem možnost, da slede svojemu lastnemu zanimanju v učenju; rabijo jo v prvi vrsti seveda starejši učenci. Mnogo se pečajo z ročnim delom. Za telesno zdravje skrbita igrišče in moderno urejena kopalnica. Roditeljski krožek veže šolo z domom.

Bedales School (Petersfield, Hants). Učno snov razdele na periode po 14 dni; učna snov vseh predmetov v isti periodi je v medsebojni zvezi. Imajo sicer stalen urnik; a predmeti se ne menjajo vsako uro, temveč večinoma po 2 urah. S tem so omejili nezdravo hlastanje in površnost; zadovoljni so s tem učenci in učitelji. Tako se nudi prilika, da se pusti učencu svobodo pri delu, da ga dovrši po svojem lastnem tempu. Sobotni popoldan je posvečen izključno individualnemu delu; ta čas ne obstojajo razredi; vsak učitelj je v svoji »predmetni« sobi in je tam na razpolago vsakemu učencu, ki želi nasveta. Čitalnica je poslopie zase; hrani okrog 11.500 knjig; učenci se je poslužujejo v prostem času, a pogosto tudi med poukom, če kaj potrebujejo.

Huyton Hill School (Huyton, blizu Liverpoola). Za dečke od 5. do 14. leta. Privzgojiti hoče veselje do dela; navaja učence, da vsak po svojih individualnih močeh doprinese h kolektivnemu uspehu. Dober delavec mora znati dobro opazovati, mora biti kritičen; zato goje te zmožnosti. Učna snov je čisto prilagojena letnim časom. Uvedena je demokracija; učitelj je tu svetovalec.

Kingsmoor School (Glossop, Derbyshire). Vodja je G. R. Swaine. Šola ima okrog 75 otrok obeh spolov, od otroškega vrtca dalje. Glavni vzgojni namen je nega altruizma. Zato so izločili vsako tekmovanje, pač pa goje vzajemno delo in medsebojno pomoč. Ne rabijo niti kazni, niti nagrad; našli so, da sila ne vzgaja niti k

rednosti niti k delavnosti. Pri pouku upoštevajo individualnost učenca. Umetnost, narodne plesе, glasbo in dramo goje kot izraževalno sredstvo, ne kot učne predmete. Goje praktično delo; značilno je, da se uče šivanja in kuhanja poleg deklic tudi dečki. Vodja hoče doseči, da bo šola gmotno sama sebe vzdrževala. Vzgoja je na verski podlagi, a ni sektarska; časti zaslužne može tudi drugih veroizpovedi ozir. nazorov.

Parc Wern School (Swansea, South Wales). Voditeljica Miss D. Hall. Šola ima deco obeh spolov od otroškega vrtca do 10. leta. Tesno je zvezana z domom. Glavni smoter ji je, da sprostí v otroku ustvarjalne sile. V ta namen služi obširen vrt, kjer otroci opravljajo razna dela. Na razpolago jim je surov in predelan material, ki iz njega izdelujejo razne predmete in orodja, bodisi kot igro, bodisi že več ali manj kot resno delo. Imajo tudi dovolj prilike za modeliranje, slikanje, glasbo. Čeravno je večina dela urejenega po individualnem principu, vendar je opaziti, da se večja deca pri delu rada strinja v majhne skupine, ki jih vodijo najspretnjši med njimi.

Ocklye (Crowborough, Sussex). Je posebno zanimiv pojav. Miss M. Johnston je sprejela v svoj internat šest deklic preko 12. leta; adoptirala je dvomesečnega otroka ter ga izročila tem deklicam v oskrbo. Opaziti je bilo jako blagodejen vpliv na deklice. Ena izmed njih je bila prej bolestno plaha in ni imela nobenega samozaupanja; skrb za otroka ji je odgnala plahost in dala samozaupanje.

The Caldecott Community (Goff's Oak, blizu Chestnuta, Herts). Je to otroški vrtec in vsebuje ca. 50 otrok obojega spola. Namenjen je v prvi vrsti deci delavskih staršev, ki se ne morejo sami brigati za vzgojo. Voditeljici sta Miss L. M. Rendel in Miss P. M. Potter. Vrtec ima jako lično poslopje in lepo, zdravo okolico. Deci je na razpolago najrazličnejši material; imajo celo domače živali in se zelo radi pečajo z njimi. Sluge nimajo; vse tekoče delo obavljajo sami.

Addey and Stanhope Secondary School (New Cross Road, London S. E. 14). Vodja Mr. B. A. Howard. To je ena izmed redkih državnih srednjih šol, ki deluje po modernih principih. Ima koedukacijo od leta 1920., ki je povsem uspeša. Razmerje med učenci in učiteljskim zborom je prijateljsko. Šola je do 14. leta skupna, nato pa se deli v hitrejši in počasnejši oddelek. Počasnejši dovrši šolo približno z 19. letom, hitrejši mnogo prej. Vsak učenec se lahko specializira v poljubnem predmetu. Opaziti je, da se deklice posebno pogosto

specializirajo v kemiji. Učenci izdajajo lasten list »The Addeyan«. Imajo pogoste sestanke z dramskimi ali znanstvenimi temami; imajo tudi svoj orkester. Pogosto jih združuje radio. Svobodno se poslužujejo knjižnice, ki obsega okrog 2000 knjig. Kazen na tej šoli ni revanža, temveč naravna posledica. Če prinese kdo pomanjkljivo domačo nalogo, jo mora izpopolniti; če kdo kaj poškoduje, mora popraviti ali plačati popravilo, seveda po možnosti iz svojega; če kdo kaj izgubi ali pozabi, mora plačati najditelju 1 penny; itd. Pri nepopoljšljivih učencih iščejo najprej pravi vzrok, nato pa prično z zdravljenjem po načrtu; pravijo, da je ozdravljenje vedno možno, če le najdejo pravi vzrok.

Oldershaw School (Wallasey, Cheshire). Vodja A. B. Archer. Je istotako državna srednja šola, ki deloma izvaja moderna načela. Je samo za dečke. Predpoldne je skupni (razredni) pouk, popoldne svobodno (individualno) zaposlenje; takrat so predmetni učitelji na razpolago vsem učencem z nasveti; takrat se učenci lahko svobodno poslužujejo tudi knjižnice.

Bec School (Beechcroft Road, London S. W. 17). Vodja Mr. S. R. Gibson. Poslopje je najnovejšega tipa. Šola ima 7 acres (= 2.85 ha) zemljišča, od katerega služi 5 acres igriščem. Prvi dve tromesečji je skupni pouk, zadnje tromesečje svobodno zaposlenje. Opazajo, da imajo igre za mnoge veliko psihoterapeutično vrednost; nerivoza in plahost se vedno izboljša. Imajo 4 delavnice za razne panoge. Kosilo imajo vsi učenci v šoli; s tem na eni strani odpade hlastanje pri kosilu doma radi pičlega časa, na drugi strani pa utrja skupnost učencev. Imajo svoj pevski zbor in orkester, poleg tega pa še razne krožke. Seveda ne manjka tudi knjižnice.

Frensham Heights (blizu Farnhama, Surrey). Šola je internat, nameščen v krasnem poslopju z obširnimi zemljiščem. Vzgojiti hočejo harmoničnega človeka. Zato imajo uvedeno koedukacijo; zato učitelji ne operirajo s strahovanjem, temveč pušče, da se razvija samoodgovornost in samodisciplina. Dnevni red je sestavljen tako, da je za gimnastiko, kôpanje in igre dovolj časa; telesni negi končno služi tudi delo na vrtu in razne vrste ročnega dela, ne glede na njihovo vzgojno vrednost. Kljub tej svobodi vidiš v zavodu najmanj takšen red ko na zavodih z drugim režimom. Preseneča pa vsakega obiskovalca vedrost in zdravje mladine ter resnično prijateljstvo, ki vlada med njo, brez ozira na spol. Učenci so ustanovili svoj šolski svet, ki skrbi za red; imajo tudi razne krožke. S tem se jim razvija samostojnost. Učitelj-

stvo seveda sodeluje pri tem; se pa načelno ne vsiljuje, temveč posreduje vmes le v skrajni potrebi. Zanimivo je, da se kršilci redč skoraj brez izjeme pokoré razsodbam šolskega odbora. V važnejših zadevah, osobito, če gre za spremembo ali dopolnitev pravil, skliče šolski odbor zborovanje; na tem ima vsak pravico do besede, tudi najmlajši. In ker vedo, da so odločitve na tem zborovanju za vse obvezne, se besede tudi res obilno poslužujejo. Marsikateri jo pri tem »polomi«, a vsaka izjava se vzame resno in se tudi resno zavrača.

Summerhill School (Leiston, Suffolk). Vodja je A. S. Neill, znani radikalni zastopnik gesla »Kavnaj se po otroku!« Pouk se pri njem vrši v obliki produktivnega dela; učenci izdelujejo nekaj koristnega ali vsaj smiselnega, pri tem pa se uče vseh mogočih reči. A delo si izbirajo sami. Istotako je njihovo zanimanje merodajno, kako daleč se uče tega ali onega. Uvedena je seveda samovlada.

Medburn Street Infants' School (London N. W. 1). Tu ne marajo priznati obstoja »lenobe«. Če je kakšen učenec pasiven, vedo, da je za tem nek določen povod, ki ovira učenčevo aktivnost. Takega otroka nikakor ne priganjajo k delu, še manj ga kaznujejo. Iščejo marveč pota, kako odstraniti ovire za aktivnost in v učencu zbuditi vezano energijo. Voditeljica M. Wellock opisuje tipičen slučaj: Lulu, učenček 1. razreda, se ni zanimal za prav ničesar; od prvega dne je sedel topo na svojem mestu in se ni oprjel nobenega

deja. Nekega dne me vpraša, da-li sme prinesiti svojo lutko v šolo. Še istega dne je prinesel Lulu svojo »Podgy« s seboj. S tem dnem je oživela Lulu. Sprva je imel opravka samo s »Podgy«, nato pa se je po vrsti začel zanimati tudi za druge reči. — V tej šoli dajejo mnogo prilike za ročno delo in opažajo, da ga učenci silno ljubijo; včasih jih komaj spravijo proč in postjejo domov. Z disciplino nimajo mnogo opravka. Dobe se sicer vmes učenci z gotovimi napakami, a teh ne zatirajo s kaznovanjem, temveč jih odpravljajo s primernimi pedagoškimi ukrepi. Nekateri učenci se obnašajo izzivalno samo, da obrnejo pozornost nase. Tem je treba dati samo kako primerno funkcijo, pa se kmalu odvadijo motenja reda. Predpisov imajo na tej šoli čisto malo, namreč samo take, kojih potreba je evidentna; videli so namreč, da otrok čisto rad upošteva predpise, ki jim vidi smisel.

Poleg teh novih šol naj navedem samo imenoma še nekaj drugih: Duncan House (Clifton, Bristol; za deco od 10. do 15. leta); Brackenhill Home School (Hartfield, Sussex); The Gateway School (The Newark, Leicester; srednja šola); Hornsey County School (London N. 14, Pemberton Road; srednja šola; koedukacija); St. Trinean's School (Edinburgh); Boarding Schools of the Society of Friends = šole kvekerjev (Sibford, Ackworth, Saffron Walden, Great Ayton, Sidcot); Open Air Schools = šole za bolešno deco (jih je jako mnogo). (Iz »The New Era«.) O.

Iz časopisnih člankov.

Kajenje pri mladini. Dunajski docent dr. Hofstätter objavlja o tej temi obširno razpravo v »Die Quelle«. Navaja zdravniške izsledke o uživanju tobaka in ugotavlja, da se kaže pogubni vpliv kajenja zlasti na srcu, živcih, pljučih in črevesih; tudi na arterio-sklerozii ima tobak glavni delež. Tobačni delavci dosežajo med vsemi stanovi najnižjo starost. Razen tega izpodjeda nikotin zmožnost in voljo do dela. Dokazano pa je tudi, da kajenje človeka oškoduje moralno in intelektualno.

Naravno, da je vpliv tobaka tim pogubnejši, čim mlajši je človek. Zato upravičeno zbuja resno skrb močno širjenje kajenja med mladino. Raziskovanje nekaterih zdravnikov je pokazalo, da je kajenje med osnovno-šolsko mladino zlasti po vojni v strašni meri razširjeno. Čudno je naravnost, da je to javnosti tako malo znano. Pri tem prihajajo v poštev skoro izključno dečki; dekleta kažejo nagnjenje do tobaka navadno šele po 22. letu. E. Wulffen poroča, da v Holandski kadi 33%

šolskih dečkov redno, 16% o prilikah, 2% pa redno žvečita. V Amsterdamu so dosegli, da kadi od 6—7letnih učencev 20% redno, 7% o prilikah, učenci od 9. leta dalje pa skoro vsi redno. Nek profesor v Bruxellesu je med 4000 učenci osnovne šole, ki jih je preiskal, našel 49% kadilcev, med temi 11% rednih.

Nevarnost pušenja za mladino je poleg telesnega oškovanja še v sledečem: nikotin draži grlo in tako povzroča žejo po alkoholu; nikotin in alkohol nato skupno zbuja v dečku že zgodaj željo po uživanju, zlasti spolnem. Da se v takih okoliščinah ne more razviti trden značaj, je jasno. S skrbjo opažamo, da se pričinja širiti razvada pušenja tudi pri ženskem spolu; zgled matere ima na otroka mnogo večji vpliv kot zgled očeta, in mati je poklicana v to, da štiti čisti in zdravi razvoj otrok. Škodljivi vpliv nikotina se izraža tudi v tem oziru: Zdrav značaj zahteva, da se kompenzira zavest krivde ali manjvrednosti z neko vrednoto; tako po-

stane osebnost polnovredna. Nikotin (kot sploh narkotika) pa kratkomalo odganja to neprijetno zavest in želja po kompenzaciji seveda izostane; tako se pogreza osebnost vedno globlje v manjvrednost. Mnogim sicer nikotin telesno ne škoduje, a njegovim zlim moralnim in intelektualnim posledicam ne uide nihče.

Hofstätter navaja nato izjave številnih merodajnih osebnosti o posledicah kajenja pri mladini. Naj jih nekaj sledi:

Dr. W. Seaver, univ. prof. v USA: Kadilci zaostajajo v rasti, teži in obsegu prsi daleč za nekadilci.

Dr. F. J. Pack, Utah, USA: Med vseučiliškimi dijaki, ki sem jih preiskal, so kadilci v športu za polovico slabši od nekadilcev.

Dr. A. Lion, štabni zdravnik, pravi v skautskem katekizmu: Če puši deček, ki še ni dorasel, mu neizbežno oslabi srce. Srce pa je najvažnejši organ v mladem telesu; pumpa kri po telesu in jo dovaja posameznim delom, da rastejo; če ne deluje dobro, se telo ne more pravilno razvijati.

Dr. Hueppe, sanitetni svetnik: Tobak je eden najnevarnejših strupov za živce in srce; to se je šeststokrat pokazalo pri raznih napornih dejanjih, zlasti pri marših, kjer kadilec razmeroma hitro obnemore ali se celo zruši.

Palmeen je našel, da nikotin sprva sicer poživi telesno delo, a kmalu nato sledi strm padec v energiji. Če je pa telo že pred pušenjem utrujeno, ga tudi nikotin ne poživi. — Do istih izsledkov je prišel dr. Lombard (Michigian-univerza).

Dr. D. H. Kress, zdravnik za živčne bolezni: Kajenje slabi srce; zato kadilcu manjka vztrajnosti pri športu. Ker tu ne najde zadoščenja, gre v gostilno, od tam pa kmalu pred sodišče. 96% mladoletnih zločincev so kadilci.

Dr. Ch. B. Towns, New-York: Kljub dolgoletni praksi še nisem zadel na slučaj, kjer bi pijanec tudi ne pušil. Dečki začno vedno s kajenjem, preden zapadejo pijanstvu.

B. B. Lindsay, mladinski sodnik v Denveru, USA: Vsi sodniki, ki so imeli opravka z mladostnimi zločinci, so spoznali, da so vsi začeli s kajenjem in zapadli nato večinoma še pijanstvu. Ena zabloda izziva drugo.

H. Stanger, sodnik v USA: Od vsakih 100 mladostnih zločincev, ki so prišli pred mene, je imelo 99 od tobaka porumenele prste.

S. A. Moran, profesor stenografije v Michiganu, USA: Med tisoči mladine nisem imel niti enega kadilca, ki bi sprvil do stenografa 4. ali 3. vrste.

Bertillon, profesor na politehnični šoli v Parizu: Kadilci so vedno med najslabšimi učenci.

H. Maxim, USA: Ko bi mogli do povedati mladini, da z vsako potezo dima vdahne slabumnost in izdahne možatost!

E. Wulffen: Holandski učitelji in učiteljice soglasno označujejo kadilce med učenci kot tope, nepazljive, ki slabo pišejo, ker se mnogim že trese roka.

R. Wahl, Göttingen, je eksperimentalnim potom dognal, da je duševna zmoglost pod vplivom nikotina slabša.

Tolstoj: Mogoče se pri zauživanju nikotina res več producira, a to delo je vsekakor manjvredno; pri pušenju nastopi omotica, ki ovira, da bi človek ostro in kritično presojal svoje misli; sipa jih ven s pretiranim samozadovoljstvom. Govori se, da potekajo mnogo mirneje one seje in zborovanja, ki se pri njih puši; umljivo; kajti po nikotinu mišljenje otepeva in s tem poveča spravljivost. Pri indijanskih razpravah je že v davnih časih igrala pipa važno vlogo.

Goethe: Mnogo lahko prenašam, a s štirimi rečmi se nikakor ne morem sprizniti: s tobakovim dimom, stenicam, česnom in smrtjo.

H. Ford: Nikotin je zaslužnjevalec belih.

Ugotovljeno je torej s sigurnostjo, da ima pušenje za mladino usodne posledice. Treba jo je na vsak način očuvati pred pogubno razvado. Kako? Proučimo, od kod izvira. — Vemo, da je začetek pušenja za vsakogar težak; poželjenje po tobakovem dimu torej ne potisne dečku cigarete v usta. Povod je drugje. Cigareta je znak protesta proti manjvrednosti. Mladič hoče biti enakovreden odraslemu, zato ga posnema pred vsem v zunanosti; in pušenje je eden najvidnejših takih znakov. Tu ne pomagata nobeno podučevanje, opominjanje, prepovedovanje in kaznovanje. Dokler bo deček videl pušiti odrasle, osobito pa starše in učitelje, bo to hotel tudi on. Zgled je tu torej odločilen. Vse drugo je le dopolnilo k temu, četudi učinkovito (filmi, slike, predavanja, izračunavanje izdatkov za tobak itd.). Velekorisno delo vrše v tem oziru skauti in taborniki; njihovo delo naj vzgojitelji z vso močjo podpirajo.

Pripomba: V Avstriji je postal boj proti nikotinu že jako živahen. Pri nas pa vihtimo sulice z večjo ali manjšo resnostjo le proti zmažu-alkoholu, a se pri tem mirno dajemo pod zob drugemu. Naši zdravniki sicer še niso čutili potrebe, da bi raziskali to zadevo pri nas. opozarjali na nevarnost in lečili zlo. A vsi vemo, da je to zlo pri nas močno razširjeno, morda nič manj kot v Holandski. Zato zadeva tem večja dolžnost nas vzgojitelje, da pokrenemo v tem resno akcijo. Prav lahko bomo zagovarjali pred svojo vestjo, če bomo s tem škodovali dohodkom državnega monopola.

Osterc.

Pomen in vrednost redovanja. Sedanje redovanje smatra otroka kot učenca, ki se mora toliko in toliko naučiti. Učiteljevo delo je skoro izključno vcepljanje znanja, ne vzgajanje. Doslej je to delo kolikor toliko zadostovalo, ker je otrok živel v ustaljenih razmerah družine in družbe. Danes pa se družina cepi, ker morajo vsi zaslužiti, in vsled tega dobiva tudi družba drugo konstelacijo. Danes mora prevzeti šola njeno vzgojno nalogo.

Oglejmo si pa sedaj redovanje iz njegovega prejšnjega ozkega stališča samega. Redi označujejo nagrado oz. kazen za učence in obveščajo starše. Treba pa pregledati posledice tega sistema. Dobri redi sami na sebi imajo svojo dobro stran: vlivajo samozaupanje in spodbujajo. Drugače je pri slabem redu; enkrat, dvakrat morda učenca podžge k delu; a trajni slab red prav gotovo vzame otroku samozaupanje in uniči veselje do dela. Našli so, da se tako zgubljeno samozaupanje ne povrne več niti v poznejših letih. Splošne indolence širokih mas je v veliki meri krivo cenzuriranje!

Če pregledamo zadevo podrobneje, najdemo, da cenzuriranje zastruplja razmerje med učiteljem in učencem. Učenec je mnenja, da ga učitelj hoče na vsak način »zalotiti«; da preži nanj, kako bi mu lahko primazal slab red. Zal v mnogih slučajih učitelj res da neposreden povod za to. Za vzgojo (in pouk!) je neobhodno potrebno, da učenec učitelju zaupa in se mu zaupa; pod opisanimi okoliščinami je to seveda izključeno. Pri učencu se na ta način razvija neiskrenost, zahrbtnost, štreberstvo. Pisateljica (L. Dunkler) deluje nad 20 let v mladinskem skrbstvu, prej pa je poučevala na javni šoli. Občuti kot silno olajšavo, da ji na sedanjem mestu ni treba redovati; mladina ji je brez izjeme darovala svoje zaupanje in ona ima skoro neomejen vpliv nanjo.

S tem so ugotovljene slabe vzgojne posledice redovanja. Hibe pa so še tudi drugod. Ali sploh moremo objektivno oceniti učenčev znanje? Počasno pojmovanje n. pr. ni samo po sebi že manjvredno; lahko je celo solidnejše kot naglo. Tudi se ne more reči, da je subjektivno izražanje manjvredno kot logično (n. pr. pri spisju). Absolutnega merila za redovanje sploh ni; odvisi od zahtev učitelja, navadno celo od njegovega razpoloženja, obenem tudi od splošnega nivoja v razredu. Upoštevati treba tudi, da je na »neznanju« vedno tudi učitelj sam mnogo kriv!

Poglavje zase je redovanje obnašanja. Nobeni služkinji se ne sme v njeno knjižico zapisati kaj žaljivega, zločincu se ne sme očitati njegovega prestopka, ko je prestal zanj svojo kazn. Otrok pa, ki je v svoji otroški lahkomišljenosti in razbojstvi kaj »zagrešil« (novejša psihologija

smatra to sploh kot biološko nujnost, ne kot greh!), mora nositi ta sramotni pečat svoj živ dan; z nobeno pokoro ga ne more izprati. Je res vmes tudi nekaj hujših grešnikov; a ti so bodisi žrtve slabe domače vzgoje, bodisi kakega organskega defekta. Kot taki zaslužijo bolj pomilovanje in posebno nego kot pa kazni. Vedenje se zboljša le s pravim postopanjem, ne pa z redi. Red pobjoljša kvečjemu le navidezno; učenec postane v svojem obnašanju naspram učitelju potuhnen ali bolj previden, v bistvu je ostal isti ali je še slabši. Potlačeni nagibi izbruhnejo s tem večjo silo na dan, ko otrok ni pod nadzorstvom, oz. ko dovrši šolo. Za otroke pa, ki šolsko zajedno stalno motijo ali ogrožajo, morajo biti urejena posebna vzgojevališča.

Učenci bi torej naj ne dobili nobenih spričeval z redi; kvečjemu izkaz koncem leta, da so razred dovršili. S tem se izognemo vsem opisanim slabim posledicam. Prislilimo pa s tem tudi starše, da pogosteje prihajajo v šolo pozvedovat radi njihovih otrok; ustmen razgovor med starši in učiteljem ima lahko za otroka veliko korist. Učitelj seveda sam zase potrebuje gotove stalne kontrole pri posameznem otroku glede znanja in obnašanja; to si lahko beleži na poljuben način, dela na podlagi beležk svoje sklepe in uravnava svoje postopanje. Zelo dobrodošle bi tu bile učitelju primerne »popisnice«. Če bo znal zbuditi zanimanje za svoj pouk, bo vsak učenec storil, kar bo v njegovi moči, bo pa tudi »dober«.

(Po »Die Quelle«.) O.

So li šole potrebne? (Ta članek Verusa prinašamo radi njegove originalnosti in ker vsebuje jako dobre misli, četudi gre s svojo zahtevo predaleč.)

Imel sem mnogo učiteljev, vmes tudi zelo dobrih, a naučil se nisem pri nobenem ničesar. Kar znam, imam vse iz knjig in lastnega opazovanja in razmišljanja. Trdim, da sta šola in učitelj nepotrebna, celo škodljiva! Ne tajim, da dober učitelj lahko pri otroku marsikaj doseže; a zato pokvari slab učitelj tisočkrat več. Za človeštvo bi bilo odrešenje, če bi zginila ta institucija, ki ga tlači kakor mōra. Dejstvo je, da skoro vsa deca šolo sovraži, četudi pokaže to morda le na ta način, da se veseli počitnic. Istotako je učitelj zelo vesel, če odpade tuintam kak učni dan ali vsaj ura. V reformirano učiteljsko izobrazbo nimam zaupanja; vedno se bodo štreberji vrivali v ospredje in dajali šoli obeležje; prave pedagoške nature ne bodo mogle svobodno razvijati svojega delovanja ali pa bodo sploh obrnile šoli hrbet.

Izobrazba naj bo v principu sama izobrazba. Tu naj vlada popolna svoboda; vsakdo bodi »svoje sreče kovač«. Seveda, država mora skrbeti za to, da doseže vsak državljani gotov minimum iz

obrazbe. A vmes naj poseže šele na višji starostni stopnji, če je dotičnik samoizobrazbo zanemarl. Država izdaja za šole in učiteljstvo velikanske vsote; vse to bi si lahko prihranila; porabila bi le majhen del za izpraševalne komisije in eventuelno za nagrade izprašancem. Z vsem tem pa ni rečeno, da učiteljev sploh ne potrebuje. Dober učitelj lahko samoizobrazbo zelo ugodno pospešuje in pogloblja. A učiteljski poklic bi moral biti privaten poklic; tako bi lahko obstali le dobri učitelji, slabi bi ne mogli »konkurirati«.

Kako pa se naj vrši ta samoizobrazba? Pretežno na podlagi dobrih knjig. Knjige za samoizobrazbo so že danes dokaj številne, le žal, da je vmes malo res porabnih. Glavna naloga resničnih vzgojiteljev bi v bodoče morala biti, da pišejo dobre knjige za samoizobrazbo! In resnično dobra dela bi država morala dobro nagraditi. Ta način duševne ekonomije je neprimerno boljši od obstoječega; zakaj bi naj bil dober učitelj omejen le na svoj majhen delokrog 30—40 otrok? Njegove zmožnosti naj pridejo v prid čim najširšim masam, in še daleč preko njegove smrti! (Po »Die Neue Erziehung«.) O.

Kako se obvarujemo vzgojnih napak v šoli. Večina ljudi se spominja na šolo z neprijetnimi občutki. Razmerje med učiteljem in učenci ima značaj nasprotstva. Učitelj se vse preveč poslužuje nasilnih sredstev; kar cela lestvica jih je: zapoved, opomin, graja, pretnja, kazen. To nasprotstvo se medsebojno stopnjuje: učiteljevo nasilje (četudi sprva majhno) potisne otroka v opozicijo, ta izzove ojačeno nasilje itd. Temu zlu se odpomore le, če se učitelj popolnoma odpove svoji nasilni avtoritativnosti in postopa kot starejši tovariš.

Tega načela se drži pisec članka K. Seelmann v svojem razredu. Ne zapoveduje, temveč prosi; n. pr. »Prosim, zapri okno.« »Prosim, prinesi zvezke.« Otrok to stori z velikim veseljem in čuti posebno zadovoljstvo, če se mu učitelj nato zahvali. — Učitelj ne prepoveduje, temveč poučuje. Primer: Otroci hite po dovršenem pouku z velikim ropotom po hodniku; to ni nobena hudobija; le ne vedo, da to moti razrede, ki še delajo. Zato vzame učitelj enega izmed najživahnjših ter gre z njim v razred, ko drugi drve mimo; učenec se uveri, da pri tem ropotu ni možno delati in obljubi, da bo to povedal drugim. — Učitelj noče igrati vseznala; v danih slučajih prizna, da ni v dotičnem no učen, a če jih zanima, da bo pogledal v svoje knjige in jim to povedal. Pravi, da so se otroci ob takih prilikah kar oddahnili; čutili so se učitelju zopet mnogo bližji. — Principielno ne nastopa kot vtelesena popolnost. Nek učenec je lagal, a je to kmalu priznal; toda pri nekaterih učencih je ostal kos prezira napram njemu, kar ga

je jako potrlo. Učitelj: »Res je, da je N. lagal; toda vsi smo že lagali, vi in ja z; treba samo, da človek to pogreško popravi in to je N. tudi že storil.« — Hudobnih učencev ne pozna. Zgodi se, da ta ali oni stalno moti pouk in ne pomaga noben opomin. Ta pojav izvira navadno iz čuta manjvrednosti, ki ga pa dotični hoče nadkompenzirati s »korajžnimi« nastopi. Tu ni povoda za kaznovanje, temveč je treba izlečiti čut manjvrednosti s tem, da se mu vlije zaupanje v samega vase. Učenci ne smejo o nobenem imeti vtisa, da je neumen, ker to v resnici nobeden tudi ni; pri tem ali onem delu gotovo pride do uspehov. Primer: Ko je pisec prevzel 1. razred, mu je prejšnji učitelj pokazal učenca, ki sedi že tretje leto tam in ga je zdravnik označil kot idiotnega. »S tem ni nič,« pravi učitelj. Res tudi zdaj ni bilo vse leto nič z njim. Sedel je v zadnji klopi in na vse načine motil pouk. Vendar ga je učitelj vzel sboj v drugi razred ter se začel z njim podrobneje pečati. Vsak najmanjši uspeh je vzel na znanje in nanj tudi opozoril razred. To je Adolfa podžgalo; začel se je brigati za delo. Čez nekaj časa so součenci konstatali, da »Adolf niti ni tako neumen«. Koncem tega leta je bil Adolf med najboljšimi računarji. Ob neki priliki je ves radosten zaklical: »Siehst es, Lehrer, jetzt g'freut mi 's Lernen erst!« — Pisec čim najbolj upošteva individualnost. Nek učenec je pri prejšnjem učitelju mnogo izostajal. Pri pravopisu je bil namreč jako slab, a ravno na pravopisu je učitelj jahal. Pisec opazi pri tem učencu, da jako rad riše; dal mu je kar največ prilike za to. Učenec ni več izostajal in se je polagoma zainteresiral tudi za ostalo delo.

Takih in sličnih primerov našteva S. še celo vrsto. So lep dokaz, da se da v šoli s pedagoškim taktom izhajati popolnoma brez nasilja in se tako doseže mnogo več. Pravi pa, da je imel tudi slučaje, kjer z dobrim ni mogel doseči ničesar; to so pa bile izrazite patološke narave, ki spadajo v specialne šole. S silo bi se jih nikakor ne poboljšalo, pač pa poslabšalo in jih napravilo naravnost družbi nevarne. (Iz »Zeitschrift für Individualpsychologie«.) O.

Jezirovni pouk. Največja pogreška je to, da smatrajo jezikovni pouk kot razpravljanje o raznih besedah. Do gotove mere je to vsekakor umestno; a glavno je, da se človek usposobi, da zna najti smisel besed, da se jih zna posluževati ali ubraniti. Besede imajo to vražjo moč, da človeka odvrčajo od mišljenja in od stvarnosti sploh. Koliko se po šolah operira s praznimi besedami! Kolikokrat si je že učenec zaslužil dober red z imeni iz botanike, pod katerimi si ni predstavljal sploh ničesar! Pogosto si človek pod kakšnim imenom ustvari čisto napačen pojmi;

seveda tedaj ne čuti nobene potrebe, da bi se pobrigal za pravi pomen pojma. Glavna naloga jezikovnega pouka je torej, da navaja k čistim pojmom in točne mu izražanju. Otroka mora staviti pred take situacije, ki naravnost izzivajo njegovo kritičnost in ga silijo, da težkoče premaga in nejasnosti razbistri. In otrok ima veselje s tem!

Človek mora znati točno izraziti svoje nazore, želje, nevoljo, sploh svoj duševni potek. Kateri predmet naj razvije to zmožnost, če ne jezikovni pouk? Zato pa mora seveda v šoli vladati najširša prostodušnost, ki razveže otroku jezik in omogoča, da govori sploh o vsem, česar mu je duša polna. Ne vsiljujmo literarnega sloga; s tem pa ni rečeno, da bi ob ugodnih prilikah ne smeli otroku pokazati praktičnosti in lepote izoblikovanega izražanja. Kar velja za ustno, velja tudi za pismeno izražanje.

V višjih razredih, kjer že radi čitajo, je umestno, da učenci ocenjujejo prečitane knjige in časnike. Način jezikovnega pouka, kakor je opisan spredaj, naravnost napeljuje v to. Tu tudi že lahko marsikaj uprizarjajo; a vse mora biti zavestno in občuteno. Ne smemo pa otrok siliti k čitanju knjig, ki jim ne prija, četudi se morda nam zde vredne.

Statistika je pokazala, da slovnica decici splošno »smrdi«. Ni čuda; saj se tu secirajo mrtvi stavki in mrtve besede. In deca nikjer ne opazi, da bi ji to kaj koristilo. A tudi slovnica lahko postane privlačna, ne glede na to, da je v gotovi izmeri in izbiri tudi potrebna! Naslanjati se mora vedno na žive misli, podajati se iz konkretnih situacij. Pokaže naj, kako se besede porajajo in spreminjajo, po kakšnih zakonih se družijo v izreke; pokaže naj zakonitost mišljenja.

Literarna zgodovina na osnovni šoli nima smisla. Učencu lahko povemo o tem ali onem pisatelju le, če ga zanima. (Iz »The New Era«.) O.

Morala pri mladini. Splošno mnenje je že, da se modra beseda vtisne v otrokovo dušo kakor pečat in da odslej vodi vse njegovo hotenje. Če pa otrok ne reagira na te besede, velja kot obremenjen z izvirnim grehom. A zdaj velja kot dognano, da moraliziranje ne ustvarja morale; morala je v prvi vrsti zadeva okoliščin, ki vplivajo na človeka. V New-Yorku so ustanovili »Institut of Social and Religious Research« z namenom, da razišče, v koliko je pri otroku v raznih dobah razvit socialni, moralni in religiozni čut. Dela sta se lotila profesorja May in Hartshorne. Preizkušala sta 10.865 otrok od 8. do 16. leta. Našla sta, da je lažljivost, kradljivost in goljufivost pri deci v najtesnejši zvezi s sledečimi dejstvi: starostjo, spolom, inteligenco, telesnim stanjem, poklicem star-

šev, življenjem v rodbini, okolico, narodnostjo, verstvom, šolsko stopnjo, napredkom v šoli, prijatelji, sugestibilnostjo... Do 14. leta ni bilo mnogo razlike med deco; kvečjemu, da so deklice v šoli malo več goljufale kot dečki; to pa menda zato, ker jim je bilo več na tem, da dobro napravijo, ne pa bržčas radi manjše poštenosti. Čim manj je otrok inteligenten, tim pogostejši so primeri goljufanja; to menda radi občutka manjvrednosti. Pri brihtnih ta čut odpade, razen tega pa se gotovo tudi bolj zavedajo posledic. Deca industrijalcev, velikih trgovcev, arhitektov, zdravnikov, duhovnikov in učiteljev se je izkazala kot najbolj poštena; nato deca majhnih trgovcev, delovodij in višje kvalificiranih delavcev, nato deca kvalificiranih delavcev, elektrikov in mehanikov, najmanj pa deca navadnih delavcev. Ker je tudi inteligentnost kolikor toliko dedna, je poštenost oz. nepoštenost v ozki zvezi z roditelji. Vpliv narodnosti se je pokazal v toliko, da so deca iz družin, ki so prišle iz absolutističnih držav, bolj lažniva in goljufiva kot ona iz svobodnih držav. Opazil se je tudi velik vpliv učitelja na poštenost otrok; a ta vpliv ni bil odvisen od njegovih naukov, temveč od razmerja do učencev; učenci so goljufali tim manj, čim bolj prisrčno je bilo razmerje do učitelja. Učenci, ki so redno obiskovali nedeljsko šolo (verouk), niso bili nič bolj pošteti kot oni, ki je niso obiskovali.

Raziskovalca sta prišla do zaključka, da poštenost ali nepoštenost ni stalna karakterna osobina, temveč je vsakokratni produkt situacije. Zelo pogosto n. pr. se dogaja, da so otroci, ki so doma pošteti, v šoli nepošteti, oz. obratno. Situacije, ki jih otrok ne more obvladati, povzročajo nepoštenost. Ni prirojene poštenosti ali nepoštenosti; to je le priučeno. Nepoštenost postane navada, če se pogosto ponavljajo neugodne situacije. Moralna vzgoja se mora držati pred vsem dveh načel: Ne spravljaj otroka v situacijo, kjer si more pomagati le z nepoštenostjo. In: Ne dajaj otroku naukov, temveč živ zgled; zgled se pri otroku jako hitro prenese iz zavesti v akcijo. (Iz »The New Era«.) O.

Fizika na srednji stopnji. Kinzelmann dokazuje v »Die Quelle«, da je napačno, če zahtevamo že na srednji stopnji (8.—11. leto) od otrok, da razlagajo fizikalne pojave. Otroci te starostne stopnje še za te zveze nima smisla; on opazuje pojave samo po zunanosti ter zbira tako elemente za poznejše obdelovanje. Raznih fizikalnih naprav torej na tej stopnji ne razlagajmo, temveč navajajmo samo v njihovo pravilno rabo. Sicer je pa tudi za višjo stopnjo mnogo večje važnosti, da znajo učenci razne priprave smoterno uporabljati, kot ipa, da jih znajo samo teoretično razlagati. Iz uporabljanja kon-

čno v normalnem otroku sam v zrasle interes, da dotični predmet natančneje spozna; takrat mu bomo priskočili na pomoč in razložili. O.

Poročila iz nove šole. Maria Clemenz, ki poučuje na eni dunajskih novih šol, poroča v »Die Quelle« o svojih izkustvih: Pri našem pouku otrokova uloga ni pasivna, t. j. da bi kratkoma sprejemal to, kar mu učitelj podaja; učitelj marveč stavi le gotove konkretne cilje, ki jih pa potem otrok samostojno, iz lastnega nagiba skuša rešiti, ker ga zanimajo; zato opažamo pri otroku neprimerno večje veselje do dela kot je to pri običajnem pouku. Domače naloge n. pr. mi prinašajo prostovoljno, in to tako obsežne, da se bojim za zdravje otrok in sem morala to delo omejiti. Ta način dela ustvarja samostojno disciplino; nedisciplinirano vedenje, kakor se bori z njim stara šola, je pri nas neznano. Lenih učencev ne poznamo; pri našem načinu dela najde vsak zase nekaj zanimivega, ki ga potegne s sabo. In če se je že enkrat z vneto lotil nečesa, se začne polagoma zanimati tudi za drugo. Naša deca ima veliko veselje — in pogum! — do govorjenja; to smo dosegli s tem, da navezujemo na govorico otrok in jih ne plašimo z vednim slovniškim popravljanjem. Pri nas se uče slovnico iz jezika in ne obratno. Čisto v tem duhu gojimo tudi spisje; smatramo ga kot izraz tega, česar je otrokova duša polna in se zato hoče razodeti. Spisje gojimo že v 1. razredu; seveda ni to eksaktno spisje stare šole, a je zato mnogo prirsčneje. Računstvo nam ni samo tehnika, temveč kvan-

titativno posmatranje okolice; računstvo naslanjamo na konkretne računске situacije, ki same na sebi mikajo k rešitvi. Ročno delo in risanje uveljavljamo v najširši meri; tesno spojeni z ostalim poukom in otroku posebno mili, jasna in utrjata predstave ter s tem izdatno podpirata ves pouk. Telovadba stare šole je suhoparen, brezdušen »dril«; pri nas so telesne vaje prikrojene značaju vsakekratne razvojne dobe in imajo namen, da napravijo otroka gibčnega in utrjenega. Tudi petje nam ni »dril«; je marveč priljubljeno izražanje otrokovih čustev in vedno globoko doživljeno. O.

Zgodbice o živalih. Občeznane so tesne vezi, ki spajajo otroka z živalmi. Igranje z njimi in govorjenje o njih mu je vir vedno novih radosti. In kako je stara šola to upoštevala? »Mačka je 36 cm dolga in 25 cm visoka ... itd.« Mesto raka je dajala otroku škorpiona! Otrok govori vedno o neki določeni mački, o nekem določeni psu, a ga ne opisuje, temveč o njem pripoveduje zgodbice. Tako se mora vršiti nazorni pouk, a tudi spisje. Otrok ne zna ničesar povedati o temi »Pes«, »Mačka«, a se bo na široko razpisal, če gre za temo »Kako je naša mačka vlovila miš«, »Kaj naš Karo vse zna« itd. Pisec (učitelj Heinicke) pusti pisati o poljubnih domačih živalih, kar je kateremu pač ravno pri srcu, in se ne more načuditi zgornosti malih; koncem leta je našel, da je bilo psom posvečenih 21 »del«, mačkam 20, svinjam samo 5, drugim domačim živalim pa le po 2 ali 1. (»Die Quelle«). O.

Kratke vesti.

Japonci in prosveta. V japonski vasi Kavataimura hočejo imeti šolo. Ker jim pa država ne prispeva za poslopje, občina pa nima premoženja, so sklenili vaščani, da se za dobo 5 let odrečejo zauživanju alkohola. Izračunali so, da bo ta vsota zadostovala za zgradbo. — Skoro bi sumil, da bi bila takšna požrtvovalnost pri nas možna! O.

Mladoletni zločinci v Avstriji. Po novem zakonu mladoletni zločinci (do 14. leta) v Avstriji niso podvrženi kazenskemu zakonu. Če mladoletni prekrši zakon, ga izroče v skrb vzgojitelju, oziroma organom mladinskega skrbstva. A tudi mladostniki (14.—18. leto) so le relativno podvrženi kazenskemu zakonu. O.

Mladina v Orientu. Nemški pisatelj Bernhard Kellermann je potoval po Aziji, pa poroča o sledečem slučaju: V luki je pristala kitajska bojna ladja iz dolge vožnje. Izstopi admiral in gre v bližnjo častarno. Takoj se vsuje roj dece okrog nje-

ga; prosijo, naj jim nekaj pripoveduje iz svoje vožnje. In admiral jim pripoveduje čisto prijateljski, blizu pol ure. Nato da z roko znak, da želi biti sam. Deca se mu brez obotavljanja smehljaje prikloni in se odstrani. — Ta prizor, pravi Kellermann, je tipičen za Orient. Dočim mi mladini pri vsakem koraku damo čutiti našo vzvišenost in zahtevamo, da se otrok prilagaja nam, so orientalski napram otroku silno ustrežljivi in se prilagajajo njegovi mentalnosti. In posledice? Dočim zavzema naša mladina nekako stalno opozicionalno stališče napram odraslim, najdeš pri orientalski mladini globoko spoštovanje do odraslih; njihovim zapovedim, ki so sicer redke, se pokorava brez ugovora. O.

Ubegla dekleta v U. S. A. Število deklet, ki ubeže od staršev, je v U. S. A. tolikšno, da so tam že pred 20 leti ustanovili društvo z nalogo, da vračajo male pustolovke staršem. Tačas je največ ubeglih deklet staro 14—15 let. O.

Za ročno delo.

Možički iz papirja. Če hočemo zadostiti zahtevam risanja in ročnega dela že v drugi polovici prvega šolskega leta, moramo izrezovati iz papirja svojevrstne shematične oblike človeka. Shema obogate še razni detajli, kakor obleka, zgibi in drugo. Kot material za izrezovanje možičkov jemljemo risalni papir, a za barvanje pa barvnike. Ko smo narisali na papir človeka, ga izrežemo, nato pa mu pobarvamo glavo, obleko in ude na obeh straneh. Roke možička izrežemo lahko v odročni ali priročni obliki, nakar jih upognemo na katerokoli stran. Možička je treba s stopali vedno prilepiti na podstavek. Da se bolje drži v zaželjeni legi, mu damo še neko oporo, n. pr. vragu prilepimo rep in verigo na podstavek, popotniku damo paslico, ki mu jo prilepimo na roko in na podstavek, smučarju damo oporne gonilke, materi prilepimo ob rokah otroke, skupini igrajočih otrok zlepimo roke v kolobarju itd. Z izrezovanjem možičkov iz papirja ubujamo otrokom smisel za oblike, gibe in konstrukcijo, z barvanjem pa smisel za dekoracijo in umetnost. («Die Quelle»).

R.

Živalske slike, izrezane iz papirja. Živalske sheme so dokaj težki izdelki za šoloobvezno deco. Izrezati živalsko obliko še gre, tudi pobarvati jo ni pretežko, ali

postaviti jo na noge, to je težje. Deca si zna pomagati: izkrivi živali noge na levo in desno. Dasi v grdih in nenaravnih pozah, žival vendar stoji. Za boljše izdelke je pa priporočati sledeče načine dela: 1. Najnavadnejši način izrezovanja stojičjih slik je zgibanje papirja po sredini in izrezovanje načrtane živali. Na ta način pridemo do dveh skladnih slik, ki jih je treba zlepiti tako, da se držijo trup, glava in rep skupaj, dočim ostanejo noge proste, nezalepljene. 2. Da se približamo čimveč plastiki, lahko isto delo opravimo na ta način, da papir, ki smo ga zganili po sredini in na katerem je narisana trup in noge živali, izrežemo tako, da se obe sliki držita na hrbtu. Hrbet nato zganemo v pravokotnik, da dobi trup živali obliko mize. Glavo z vratom in rep prilepimo trupu v ploščati obliki, t. j. ne profilno, temveč horizontalno. 3. Da demonstriramo gibanje živali, ne moremo uporabiti teh dveh opisanih načinov. V to svrhu se poslužujemo nove poti. Trup živali z vratom, glavo in repom izrežemo profilno, noge prilepimo pa horizontalno z različnimi zgibi ob členkih. — Material, ki ga pri delu uporabljamo, je trd papir, n. pr. risalni papir. Živali pa barvamo z barvniki. Le tako pridemo do efektnih pripomočkov nazornega nauka v prvih dveh šolskih letih. («Die Quelle»).

R.

Sramotno je puščati najprej, da se med človeško družbo razraste plevel, ko pa je ta že velik, mešati z javno justico po bednem ljudstvu. In domišljajo si še, da je na ta smešen način dosežen višek modrosti v zakonodaji. Opuščajo skrb za vse potrebno, da se v najširših ljudskih plasteh vkorenini res pravi red, in nato še z začudenjem majejo z glavo, če prisilne delavnice, ječe in celo zastarele vislice ne morejo privedi ljudstva do tja, do kamor nikoli ni prišlo brez dobrih in splošnih vzgojnih ustanov, odkar svet stoji, z nobeno avtoriteto, in nikoli tudi ne bo.

(I. H. Pestalozzi: Linhart in Jerica, IV. knj., 1787.)

OCENE

»Napredak«; naučno-pedagoška smotra. Urejujejo J. Skavič, dr. Š. Čajkovic, A. Tunkl; izdaja Hrvatski pedagoško-književni zbor; stane celoletno 70 Din.

Ta ugledna pedagoška revija je letos završila svoj 69. letnik! Je torej najstarejša pedagoška revija v naši državi. Ta častljiva starost na eni strani zbuja spoštovanje do revije, ki je prebrodila tolike težave ki jo je zdrževalo tako rekoč le nesebično hotenje, da pomaga šoli in narodu; to priča o idealizmu in o žilavosti. Na drugi strani pa zbuja ta starost bojazen, da list obvisi na svoji tradiciji, da se mu s tem zastre pogled v bodočnost ter usahne elan. Ta bojazen je pri »Napredku« nekoliko na mestu. Revija, ki hoče pokazati sigurno pot iz kaosa, ki hoče torej biti učiteljstvu zanesljiv in krepak vodnik tudi v sedanosti, mora vdihavati in izdihavati novega duha. Da nes gre za nič manj in nič več kot za preorientacijo vzgoje. Za oblikovanje novega človeka gre, umstveno, etično, religiozno... avtonomnega in produktivnega človeka, ki bo jamčil družbi njeno trdnost. — Gre za človeka nove dobe napram nekritičnemu, nesamostojnemu, pasivnemu, neodgovornemu človeku stare dobe. — Obstojata le alternativa: Priznamo li to nalogo ali jo pa odklonimo. Če jo priznamo, jo moramo priznati jasno in izvajati konsekvantno, četudi brez agresivnosti. Če delamo večje kompromise, zbijamo sum, da sami ne verujemo v svoje hotenje. Upoštevam sicer razlog uredništva, da je treba vzdržati kontinuiteto (str. 201), a po mojem mnenju žrtvuje uredništvo tej kontinuiteti preveč: postavlja se v nevarnost stagnacije. Ko se stare norme rušijo v vedno hitrejšem tempu, je treba nagle in odločne vzgojne akcije, da se ohrani družbi ravnotežje.

Ne rečem, da »Napredak« ne upošteva tega položaja. Teoretske razprave se globlje večinoma v novi ideologiji in so nedvomno na višini. Zdi se mi pa, da imajo premalo dinamike v sebi. Bojim se, da ne bodo prekvasile vzgojne prakse. Da je ta bojazen upravičena, pričajo na primer članki iz pedagoške prakse. Omejujejo se skoro izključno na metodiko in kažejo pri tem večinoma staro, že preživelo miselnost; otrokova samodejavnost in iniciativnost pride jako malo do izraza. Didaktika, temelječa na vprašalnem razvijanju, kjer vleče učitelj pasivno maso učencev za seboj, ne da bi se ta masa zavedala ali vsaj zanimala, kam gre, ta didaktika ne odgovarja novi miselnosti in zahtevam novega časa. Škoda je tritati

papir zanjo. Če jo že kdo želi, jo najde v gromadah skoro vse dosedanje didaktične literature; na njej za Boga ne trplimo pomanjkanja. Tu bi trebalo prenovljenja. Razven tega bi si želel mnogo več vzgojnega v ožjem smislu, iz šolskega in izvenšolskega življenja. Neprijetno se opaža, da je med sotrudniki osnovnošolsko učiteljstvo tako slabo zastopano, če ravno je revija v prvi vrsti namenjena njemu; to je en vzrok več za mojo bojazen, da učinek revije ne bo tolik kakor bi bilo želeli. Uredništvo bi si naj pridobilo, oziroma vzgojilo čim več sotrudnikov iz učiteljstva osnovnih šol. Da je to i listu i vzgojstvu samemu v prid, kaže n. pr. »Popotnik«. Pri »Napredku« je to prav za prav še mnogo laže izvedljivo, ker ima razmeroma jako obširno zaledje.

Ne maram seveda predpisovati uredništvu »Napredka« njegovega dela; ono pozna razmere v svojem področju mnogo bolje nego jaz. Poudarjam pa, da bi slovensko učiteljstvo, strnjeno okrog svojega »Popotnika«, z radostjo pozdravilo novega sobojevnika, osobito, če je to »Napredak«, naš starosta, s svojim vplivnim uredništvom.

Osterc.

Dr. Božidar Adžija: Od Platona do Marksa. Edicije »Socialne misli«, knjiga 2. Zagreb 1929. 122 str. Cena 20 Din.

Kdor zasleduje našo jugoslovensko znanstveno literaturo, mora priznati, da je doslej izšlo še največ socioloških skic in študij, bodisi v originalu ali v prevodu, v samostojnih knjižicah ali po revijah, v — srbohrvaščini. Vobče je opažati, da je med Srbi in Hrvati smisel za sociološke probleme bolj razvit kot pri nas Slovincih. V Zagrebu se zbirajo mlajši sociologi (Mirko Kus-Nikolajev, B. Adžija i. dr.) okrog svojega mesečnika »Socialna misao«. Kakor je sociologija še ena izmed najmlajših hčerk znanosti, tako je tudi razumljivo, da je ta znanstvena panoga pri mnogih narodih šele v začetku razvoja. Zato nimamo pri nas dosedaj prav za prav še nobenih trdnih del, temveč le drobne poskuse in začetke naših mlajših znanstvenikov.

Tako je tudi s pričujočo knjigo Božidarja Adžije, urednika zagrebške »Socialne misli«. Sam pisatelj prvi v predgovoru, da se »ova knjiga ima shvatiti više kao nacrt razvoja sociološke ideje.« Po vsebini ima knjiga dvojje vodilnih poglavij: osnovni pojmi sociologije in razvoj sociološkega naziranja od najstarejših časov (Platon) pa zaključno do marksizma (idealistični in objektivistični nazori). Četudi bi bili problemi prvega dela primerni in dovoljni za samostojno knjigo, vendar

obsegajo v tej knjigi samo 28 strani, kar je premalo. Mnogo obširneje je obdelan drugi del, zlasti pojav in bistvo marksizma. Dokaj spretno in podrobno razlaga pisatelj historijski materializem in njega predhodnike, naposled pa še zastopnike kritične struje marksizma s psihološke strani (Henrik de Man). Vendar je pisatelj odločen zagovornik Marxa in njegovih načel, zavračajoč razne psevdo-ali antimarksiistične teorije.

Za znanstveno knjigo je pisateljevo izražanje misli dokaj popularno, vsled česar jo morejo čitati tudi manj izobraženi ljudje. In to je tudi prav! Povrh pa je še vsebinska stran knjige pregledna in jasna. V njej je dvoje slik: Marks in Engels.

Pristavljam, da je izšla pred kratkim v zagrebški založbi »Bankarstva« M. Kus-Nikolajeva knjiga »Socijologija milieua«. Vzgojitelji, ki se zanimajo za te probleme, jo bodo mogli pri študiju menda s pridom uporabiti. O njej bo potrebno posebej spregovoriti. A. Žerjav.

Danilo Gorinšek: Žalostna ljubezen. Ptuj 1929. Založila in tiskala Ptujaska tiskarna. Cena 12 Din.

Solidno kartonirana in s pesnikovo sliko opremljena knjižica. Na platnicah na rdečem polju črni napis: »Žalostna ljubezen«. Označa občutja, duše, ki jo skuša razgrniti zbirka teh drobnih pesmi. Danila Gorinška poznamo kot mladinskega pesnika. To pot se nam je predstavil kot pesnik lirično-erotičnih motivov. Čital sem stran za stranjo: dvajsetštiri pesmi na dvajsetštirih straneh...

Kakšna je Gorinškova erotična pozicija v tej zbirki? Dokaj preprosta. Pesnik uporablja in obdeluje vse tiste elemente, ki so že bili opevani na podoben način v narodni pesmi, kakor tudi v pesmih literatov iz starejše generacije (Gestrin, Medved i. dr.). Nič novega in samoniklega: večerna zarja, nagelček rdeč, bedno in mračno srce, žalost, želja po smrti itd.... Na vseh teh pojmihi ni nič posebej izrazitega in umetniškega. Mnogo pesmi ne odkriva bogve kako globokega in izbranega doživljanja, in ker so medle, zato ne zapuščajo v človeku trajnih vtisov. Pesnikova erotična doživljanja ne prodirajo v globino, marveč obvisijo po večini na splošnih in konkretnih pojavih. Tudi način izražanja ni nov. Najprej kaka podoba narave (str. 11., 16., 26., 28. ...), nato pa sklepni akord: duševno razpoloženje, ki se veže z gornjo pomožno sliko v pesem. Po izrazu močnejših je samo dvoje, troje pesmi: Noč blesteča, Tak žalostno prižigajo, in morda še Večerna zarja. Gorinškova lirika živi pod vplivom poezije njegovih učiteljev-zvornikov (Medved, Goslar i. dr.) in narodne pesmi. Mislim, da je precejšen vzrok neuspeha te zbirke tudi v tem, da so prišle nekatere pesmi pre-

zgodaj na svet. Nedožoreli sadovi pa se navadno nikoli dolgo ne drže.

V naši mladinski književnosti je Gorinšek produktiven (Maj 1927., Pisan svet 1928., Naokrog 1929.), doživljajoč in priljubljen. Mladina vprašuje po njegovih veselo-šegavih in tekočih pesmicah skoro ob vsaki priliki. A. Žerjav.

Koledar Cankarjeve družbe za navadno leto 1930. Tisk Ljudske tiskarne v Mariboru.

Koledar je pri nas že od nekdaj vdomačena oblika knjige, ki služi tako rekoč v vsakdanjo uporabo malone v sleherni hiši. Ne samo odraslim, tudi mladini so koledarji jako priljubljeno čtivo.

Naše delavstvo ni prejelo dosedanjih koledarjev (Vodnikove, Mohorjeve... družbe) s posebnimi simpatijami, saj po večini niso zajemali skoro ničesar iz neposrednega delavskega življenja in trpljenja. V smislu potrebe po proletarski literaturi se je rodila Cankarjeva družba, ki je letos podarila poleg drugih knjig svoj prvi Koledar. Kdo ga je sestavil, pa ne morem uganiti. Vsebinsko se deli Koledar v glavnem v dvoje delov: književnega in slikovnega. Rekel bi, da je drugi del močnejši od prvega in tudi pestrejši. Mnogo slik je med tekstom od domačih slovenskih umetnikov (Vidmarja, Kosa, Pirnata i. dr.), par pa je ponatisnjenih iz »Nolita«. Vmes so še tudi »žalostne« reprodukcije K. Kollwitzove in znanega karikaturista-satirika G. Grosza. Nekatere slike so jako močne po vplivu. Jedro književnega dela pa je osredotočeno v Talpinem esaju »Slov. socialna književnost« (od 97. do 112. str.), ki skuša prikazati elemente in razvoj naše proletarske literarne kulture. Analitičen spis je gladko in temperatno pisan. Vem, da mu zna kdo očistati idejno ekstremnost, pa je pisec samo dosleden v izvajanjih. — Informativnega in propagandnega značaja je spis dr. Tume »Cankar — priroda — alpinizem«. Naslov sam razodeva njegovo vsebino. Na tem mestu moram posebej označiti, da se Koledar načelno dotika v dveh člankih (str. 70. in 72.) tudi moderne pedagogike in šole in to še z lepimi slikami. Prav, saj je šola tudi funkcija družbe in države. Razven tega ima Koledar še mnogo originalnih in prevedenih pesmi, aktualnih črtic, potopis in raznih spisov v prozi. Tu pa tam bi pa bilo potrebno še — jezikovno pilo. Dostavljam še to, da so dnevi v Koledarju označeni brez imena svetnikov. Tak je menda pri nas prvi slovenski koledar. Smel poskus, bo rekel kdo!...

Kljub nekaterim nedostatkom (izbor gradiva, jezik...) ima Koledar v družbi ostalih knjig lep program: izobraževati slovenskega proletarca. Raz-

širiti se mora tudi sotrudiški krog, da bo Koledar verno ogledalo delavskega gibanja in življenja doma in na tujem. Če se bo Cankarjeva družba dosledno držala Cankarjevih življenskih smernic in misli, potem se ji obeta lepa bodočnost ne samo med delavstvom, temveč tudi v vrstah resničnega izobraženstva. A. Zerjav.

»Luč«, poljudno-znanstveni zbornik V. — Zbral Lavo Čermelj. Književna družina »Luč« Trst 1929.

Tržaška književna družina »Luč«, ki zbira v svojih dragocenih zbornikih gradivo za politično-upravno in kulturno zgodovino Slovencev v Italiji, je posvetila svoj peti zbornik slovenskemu šolstvu v Primorju, ki je danes, žal, le še poglavje iz zgodovine. Toda poglavje, ki mora ostati v živem spominu zlasti narodu, nahajajočemu se v takšnih zgodovinskih priklikah, v kakršnih se nahaja naš življenj tam doli. Saj je prav izguba slovenske šole tisti usoden mejnik, ob katerem se lomi v ostrem kotu pot dosedanjega njegovega napredka. Pretežka in prevelika je ta izguba, da bi jo bilo mogoče kdaj pozabiti.

Prikazuje viharno borbo, ki jo je generacija ljudskih taborov bila pred nami za slovensko šolo in jo dobojevala z brezprimernimi žrtvami, pokazati dalje mogočen in plodovit razmah slovenske šole, je zatorej v teh dneh dvakratna potreba. Zato se samo veselimo, da si je »Luč« na dela to hvaležno nalogo.

Uredništvo objavlja v petem zborniku pet temeljitih člankov o tem predmetu, pod črto pa omenja šestega, o zgodovini slovenskega učiteljišča, ki pa je moral izostati. Ferdo Kleinmayr objavlja spis »Slovenske ljudske šole v tržaški okolici od leta 1868. do konca«, drugi del na podlagi uradnih virov sestavljene skice, katere prvi del je objavil leta 1928. v III. zborniku »Luči« pod podobnim naslovom »Ljudsko šolstvo tržaške okolice v svojih početkih do l. 1868.« — Lavo Čermelj piše o strokovnem šolstvu v Trstu, važnem poglavju našega šolstva, ki je vzkliklo in rastle zgolj iz idealizma, globoke nacionalne zavesti in kulturne zrelosti tržaških Slovencev, vsled česar je vredno upoštevati v dvojni meri. Forojuliensis piše o goriškem šolskem društvu »Šolski dom«, na katerega moramo gledati iz istega vidika. Omenim naj še članek Lavo Čermelja »Realke v Idriji« in končno »Doneske k zgodovini slovenske gimnazije v Gorici« pod šifro —i—.

Mimo tega je kajpada raztresen še marsikak drobec o tem predmetu v dnevnem časopisju zadnjih let. Omenim naj ob tej priliki le tri važnejše članke v jubilejni številki »Edinosti« od 17. januarja 1926., in sicer dr. Gustava Gregorina spis »Borba za slovenske ljudske šole od 1884. do 1918.« (str. 13), Viktorja Carja Emina

»Družba sv. Cirila i Metoda za Istru« (str. 14) in dr. Lavo Čermelja članek »Naše srednje šole« (str. 15). Andr. Šavli.

Jan Baukart: Deset let meščanske šole v Ljutomeru; 1929, samozaložba. Zdi se mi jako dobra zamisel, da se šola po preteklu daljše dobe ozre nazaj v svoje delovanje, da čisto objektivno preceni resnične uspehe svojega dela in položi javnosti o tem račun. To naveže šolo na okolico, obenem pa navaja šolo na samokritiko in jo tako navaja, da se izpopolnjuje vedno dalje. Zamisel je jako dobra, a izvedba v tem slučaju pomanjkljiva. Ima preveč suhoparen značaj šolske kronike, premalo prikazuje vezi med šolo in življenjem. Osterc.

Fran Roš: Medved Rjavček. Povesti za mladino. Težko je pisati kritiko o mladinski knjigi, prav tako težko kakor pisati mladinsko knjigo. V obeh slučajih se mora človek popolnoma poglobiti v mlado dušo, ki ima svoje posebno obzorje, svoje posebno življenje, ki je tako daleč od naše vsakdanjosti kakor zvezda od petrolejke. Naša mladinska pripovedna literatura je sicer proizvedla mnogo materiala, a je uspela prav malo; otroška kritika jo je odklanjala. Prav radi tega nimamo še doslej knjige, ki bi bila trajna last naše mladine. Mladina sama je dober kritik, v kritiki ne pozna prizanesljivosti in zahteva samo ono, kar je ustvarjenega le zanjo in vzeto naravnost iz onega sveta, v katerem živi in ga popolnoma razume. Kdor ne zna ustreči tem zahtevam, ga mladina brezobzirno zavrže, pa najsi se je o njem izrazila oficialna kritika še tako laskavo. Za prav dober primer nam služi Seliškarjev »Rudi«, ki ga je naša kritika bučno proslavljala, a ga je mladina osnovnih šol v svoji naivni, a prav radi tega naravni kritiki odklonila.

Rošev »Medved Rjavček« je že po obliki simpatična knjiga in zbuja takoj pozornost mladine. Prečitalo jo je več fantičev in punčk in radovedno sem bil, kakšno kritiko bodo izrekli. In so jo tudi izrekli, naravnost in brez fraz. Knjiga jim strašno ugaja zaradi vsebine, oblike in slik, samo take in take napake so v nji. In človek sam radovedno prečita knjigo in čudno — strinjati se mora z mladino v vsem, kar ji ugaja in kar ji je na poti. Mladina je pravičen kritik in ne pozna laskanja, pa bilo že komurkoli v prilogo.

Štiri črtice je podal Roš v svoji knjigi. Prva »Medved Rjavček« je dobra slika živalske naivnosti in človeške samopridnosti; druga »Zelenec« je pravljica in riše nesrečno pohlepnost po bogastvu. Obe sta pisani preprosto, v pravem otroškem duhu in otroci ju čitajo z veliko naslodo. Tretja, najdaljša »Zaklad v Hudi strugi« je pa košljiva, ker opisuje stvari, ki niso prikladne za mladino. Stara Drmeljka je

kljub dobrotljivosti in dobrosrčnosti otrokom smešna figura; čez sedemdeset let je stara, pa se še moži in to s človekom, o katerem je prepričana, da se ženi z njo samo zaradi njenega zaklada. In svatovanje z očitnim pijančevanjem in s surovostmi je pač preneokusno in za mladino odurno. Zaradi tega mladina črtice ne more prenesti z onim odkritim veseljem kakor prvi dve. Zadnja »Janže se je vrnil« je brez pomena in pisatelj bi bil storil prav, da jo je izpustil.

Roš piše prijeten, preprost jezik s kratkimi, jednatimi stavki, ki jih ima mladina tako rada. Čuva se pretiravanj in je naraven, tu pa tam naiven kakor mladina sama in ne zaide nikdar v pusto in prazno šolsko pridigovanje, kakor je navada skoro pri vseh naših mladinskih pisateljih. Še manj pa je sentimentalen in raznežen ter mamičast, kakor so na svojo in otrok nesrečo mnogi njegovi proslavljeni tovariši. Vse to je vzrok, da se je s prvo knjigo na vso moč prikupil mladini, ki že radovedno in z veseljem čaka na njegovo drugo zbirko. J. Vandot.

Jugoslavija, ročni šolski zemljevid krajevine SHS. Izdelala Franjo Baš in Slavoj Dimnik. M. — 1: 2.200.000.

Društvo »Učiteljski dom« v Mariboru je za serijo zemljevidov manjših geografskih pokrajin založilo zgornji zemljevid. Navzlic majhnemu merilu podajeta avtorja zgoščeno važnejša pogorja, vodovje, prometne črte in kraje, ozirajoč se posebno na enote, ki so važne v gospodarstvu naše kraljevine. Vnesla sta v zemljevid najnovjše višinske podatke, pri važnejših krajih pristavila nadmorsko višino ter globino Jadranskega morja na mnogih mestih ob obali. Poimenovala sta zgodovinske pokrajine in manjše zemljepisne edinice. Zemljevid prinaša obilico geografskega gradiva in je risan v kombinirani maniri. Škoda, da se plastika ni posebno posrečila. Napisni motijo preglednost, prometne črte so predebelo začrtane, nekatere gorske vrste, ki presegajo 2000 m, bi morale biti označene z belo barvo; v merilu 1:2.200.000 odgovarja 1 cm 22 km dolžine, na zemljevidu napačno 1 cm le 20 km. Merilo je menda zato, da učenci merijo! Ker bo zemljevid uporabljala slovenska mladina, se morajo zanjo pisati lastna imena po pravilih slov. pravopisa. Ne razumem, kaj se pravi: Jugoslavija, zemljevid kralj. SHS.

Slednjč naj še omenim tole: Naši založniki hočejo zajeti vedno čim večji krog odjemalcev. Skušajo ustreči vsem, a ne ustrezajo nikomur. Osnovna šola bi potrebovala plastično izdelan reliefni zemljevid s poimenovanjem le najvažnejšega. Ob takem zemljevidu bi se učenci poznali z oblikovitostjo pokrajine. Zato sta temeljni zahtevi na tej stopnji: 1. plastič-

nost in 2. preglednost z onimi zemljepisnimi elementi, iz katerih bi učenec lahko samodejavno pridobival zemljepisno gradivo. Meščanska šola na nižji stopnji (1. razred) ne more pogrešati plastičnosti in preglednosti, a potrebuje tudi že nekaj detajlov, ki se v 4. razredu stopnjujejo in jih zemljevid v merilu 1:2.200.000 ne nudi več. Iz teh razlogov bi bilo v bodoče dobro, da se založniki ozirajo na iznešene predloge, avtorji zemljevidov pa upoštevajo s snovjo, ki je predpisana za posamezne stopnje. Morda bi bilo tudi na mestu, da bi sledili nekoliko metodičnemu napredku, ki ga prinaša zemljepisnemu pouku aktivna šola.

Navzlic omenjenim nedostatkom zemljevid toplo priporočamo. Rode.

Ročni šolski zemljevid Dravske banovine in obmejnege slovenskega ozemlja. Risal Slavoj Dimnik, založba: Učiteljski dom v Mariboru.

Zemljevid je druga izdaja pred tremi leti izišlega zemljevida Slovenije. Ker nimam pri roki prve izdaje, ne morem presenčiti napredka. V tej izdaji je zemljevid skrbno izdelan, plastika je dobra, prinaša vsa pomembnejša pogorja, vodovja in naselja naše ožje domovine in zasedenega ozemlja, tako da ima vsaka šola na izbiro podrobno gradivo bližnjega in daljnega okoliša, ki bi ga naj učenec natančneje poznal. Narodnostna meja je posebno dobrodošla. Manjše pogrške kot: Lendava mesto nepravilno Ledava, Voglajna, mesto Voglaja, Dolenjsko gričevje mesto hribovje, Savinjske ali Kamniške planine, namesto dvojnega poimenovanja iste gorske skupine itd. bo učitelj lahko popravil. Zeleli bi le nekoliko razločnejšo pisavo, zlasti črke e; tudi smo navajeni, da so železnice izveličene rdeče, a ceste črno, in ne obratno. Zemljevid prinaša že tudi nove meje naše banovine. Rode.

H. Zulliger: Gelöste Fesseln. 1927., 223 str., A. Huhle, Dresden. Zulliger spada k zmernim psihoanalitikom, in sicer se udeležuje na pedagoškem področju (je učitelj na nadaljevalni šoli ob periferiji Berna v Švici). Doslej je objavil že več spisov iz svoje prakse, ki so dobili najboljšo priznanje baš zato, ker zna Z. snov podati v čisto konkretnih individualnih slučajih, da morejo njegova izvajanja služiti za dober zgled v pedagoški, šolski praksi. Objavil je doslej te-le spise: *Psychoanalytische Erfahrungen aus der Volksschulpraxis*, 1921, 146 str. *Aus dem unbewußten Seelenleben unserer Schuljugend*, 1924, 110 str., obe deli pri Bircherju, Bern; dalje knjižico *Unbewußtes Seelenleben*, 7. izd., 1925, 88 str., Franckh, Stuttgart, kjer podaja dober uvod v Freudovo psihoanalizo, v poljudni obliki. V zgoraj navedeni knjigi prinaša zopet nov material iz svoje šolske prakse, »študije, doživetja in izkušnje«. Material je

zbran pri otrokih v starosti 7 do 9 let. V knjigi se obravnavajo problemi nove šole, vprašanje kazni, dalje zelo drastični psihoanalistični slučajji, na kar s posebnim poudarkom opozarjam naše učiteljstvo. Z. se zna živeti v otroško srce, tuintam tudi malo enostransko (preveč Freudovsko) tolmači otroške motive, a brezpogojno prepušča o tem, da treba otroka negovati z ljubeznijo (otrok rabi toplega ozačja), potem bodo več ali manj izginile vse motnje, zlasti otroški »strah« in otroška bojazljivost, za katero se skrivajo navadno zelo negativne in sumljive stvari. Poglavje o vzgoji otrokove vesti spada k najboljšemu, kar je bilo doslej objavljeno. Knjiga je bogata zakladnica, zlasti za tistega, ki ne brska rad po teoretičnih knjigah, ampak hoče takoj močne hrane in direktnih zglédov.

† Čibej.

Janko Glaser: Čas »kovač«: Samoza-ložba (Maribor, Ciril-Methodova ul. 18), 68 str.; broširana 20 Din, v celo platno vezana z zlato obrezo 32 Din.

Mirne pohorske šume so napravile Pohorca nežnega, sanjavega. In Glaser je Pohore. Glaser je pesnik nežnih čustev in globoke kontemplacije. Stalno čutiš vibracijo nežnih vezi: k rodnemu Pohorju, k ženi, sinku, hčerki — celó h grešnemu Mariboru. Toda Pohore je kljub temu aktiven ustvarjalec, »kovač«. Tudi ta se vzbudi v pesniku, pa zapoje »Rodovnik«.

Za vzgojitelja ima osobito vrednost »Detinstvo« in »Ob cesti«. Tu govore v pesniku otroški spomini. Naj navedem nekaj mest:

tam sem kléčal, otrók, — kot Bog, sklonjen nad ilo — in razgret sem življenja dih mu dajál... In:

O, rudnik zlat v duši mladi,
nikoli do dna odkrit,
z vedno novimi zakladi!..

In:

O, nič ni moje — in vendarle vse je zame, zame!

S tem si, pesnik, tako lahkokrilo podal to, kar podajajo psihologi-znanstveniki v monotoni, težki prozi: resnico o lastnem bogatem svetu mladine!

A. Osterc.

E. Goldbeck: Die Welt des Knaben. 152 strani, prva izdaja 1926; Hensel, Berlin. Mislim, da je malo takih knjig v nemškem slovstvu kot je ta. Goldbeck je praktik, ki je svoje dolgo in plodonosno življenje preživel med doraščajočo mladino; dan mu je poseben dar, da z odprto dušo prisluškuje v mladem človeku in zna prodreti do virov in osnov, iz katerih izhajajo doživljanja in motivi fanta v predpubertetnih letih. Spranger je posvetil svojo »psihologijo mladostnika« Goldbecku; v vznešenih besedah izjavlja, da je Goldbeck predvsem poklican, da spregovori o mladostniku. V pri-

čujoči knjigi slika duševnost mladega fanta v predpuberteti, v letih 10—13/14. Slika, ki jo dobimo o tej nadvse nepregledni in zakrknjeni dobi, je nadvse plastična in konkretna. Goldbeck ne podaja sistematično zgrajene in teoretično fundirane karakterizacije, na nekaterih najvažnejših in drastičnih zgledih skuša prijeti svojstvenost mlade duševnosti. Knjiga je mestoma pisana naravnost leposlovno. Živo so označeni interesi mladega človeka pred puberteto, kako se mlad človek razmahne pri drsanju, plezanju, potepanju, taborenju, ob ognju, na skrivnih potih; kako se mlad človek udejstvuje socialno, v odnosu do sovrstnikov; kakšni ideali žive v duši, kako ima vsak tak mladostnik skrit kot svojega življenja, ki ni vsakomur dostopen, kako je mlad človek na sredi pota, na eni strani je zatonila otroška doba, na drugi pa obstoja svet odraslih. Posebej je orisan svet mlade domiselnosti. Knjiga zasluži, da pride v širše kroge naše javnosti, posebej še v roke staršev in učiteljev. Prepričan sem, da bo z velikim zadoščenjem vsak ponovno posegel po njej.

† Čibej.

Našo pedagoško javnost opozarjamo še na posebno, novo zbirko pedagoških razprav, ki jih je začela lanskega leta objavljati Erfurtska »Akademie gemeinnütziger Wissenschaften«. Doslej je izšlo približno 15 večjih in manjših publikacij, napovedanih je še več novih. Med sotrudniki nahajamo najboljše in najznamenitejše firme. Razpored zvezkov je sledeči:

A. Hoffmann: Die erziehungswissenschaftliche Forschung, doslej 4 zvezki, 1927/28. Ti zvezki prinašajo pedagoško bibliografijo zadnjih let ter pregled o vsem pedagoškem delovanju na nemškem ozemlju. Bibliografija se ozira na samostojne publikacije (tudi dizertacije), razprave v revijah, pedagoške revije posebej. Popolna je za nemške razmere od l. 1925 dalje, od inozemskega pedagoškega slovstva je zaenkrat vpoštavana francoska literatura za l. 1925 in angleška literatura za l. 1925 in 1926.

O. Kroh: Theorie und Praxis in der Pädagogik. 1927. 62 strani. (Zvezek 2.).

Kroh, ki je v literaturi znan, saj je z E. R. Jaenschom odkril »ejdetiko« pri otroku in mladostniku, je objavil študijo, kjer raziskuje odnos med teorijo in prakso v pedagogiki. Ta odnos je čisto svojevrsten, nikakor ga ne smemo primerjati z odnosom v tehniki in drugih vedah, kjer gre za navadno uporabo teoretično pridobljenih izsledkov. Odnos v pedagogiki je zelo zamočan in nikakor ni mogoče odtrgati teorije od prakse. Kdor se natančneje zanima za to poglavje, naj čita to z globokim filozofičnim duhom prežeto razpravo.

E. Spranger: Der deutsche Klassizismus und das Bildungsleben der Gegenwart. 31 strani. 1927. 2. izdaja 1928. (Zvezek 3.). Sprangerjevih spisov danes pač ni treba posebej priporočati. Ze večkrat se je S. ukvarjal s problemom, kakšen pomen ima »Klasicizem« za izobrazbo. V navedenem spisu (predavanju) izkazuje, kako v današnji tehnični in gospodarsko neurejeni dobi potrebujemo opore v trajnih, izven trenutka zakoreninjenih vrednotah; vsaka globoka izobrazba nujno vodi nazaj, od tam črpa novih sil za bodočnost. † Čibej.

F. Mauriac: Der junge Mensch. 1928., 94 str., Fischer, Berlin. — Prevod iz francoščine. Znani francoski pisatelj in esejist je napisal v obliki eseja drobno knjižico o moderni mladini. Slika je živa, avtor je »prizanesljivo opazoval svojo okolico«, nikakor si ne zapira oči pred slabostmi mladega začetnika, a vendarle konča z optimistično »visoko pesmijo« o mladeniču. Poudrobno je očrtana mladostna vitalnost in erotika, mladostno prijateljstvo, odnos mladine do umetnosti, javnosti in staršev; zlasti o poslednji točki je povedanega mnogo dobrega. Jezikovno je spis zbrusen, način razpravljanja je duhovit. — čisto tipičen za francosko miselnost. † Čibej.

S. Bernfeld: Die heutige Psychologie der Pubertät. Kritik ihrer Wissenschaftlichkeit. 1927, 58 str., Intern. psychoanal. Verlag, Wien. Bernfeld si je pridobil dobro ime s svojimi mladinoslovskimi spisi. Tu podaja kritično študijo o dosednji psihologiji mladostnika. Za merilo vzame način, kako se avtorji izražajo o psihoanalizi, oziroma koliko poznajo psihoanalizo iz prve roke, v koliko morejo brez nje zadostno raziskati pubertetno dobo. Za tarčo svojih duhovitih in često sarkastično razigranih obračunov si je B. izbral pet najbolj znanih spisov o puberteti: Tumlrizova spisa

»Die Reifejahre« (1924). Sprangerjevo »Psychologie des Jugendalters«, spis Ch. Bühlerjevo »Das Seelenleben des Jugendlichen«, W. Hoffmannovo knjigo »Die Reifezeit« in Th. Ziehenovo brošuro »Das Seelenleben des Jugendlichen«. Bilanca je seveda nadvse negativna, kar ni nič čudnega pri takem stališču. Bernfeld strelja preko cilja, njegov način razpravljanja je popolnoma neploden. Na podoben način bi lahko kdo drug persifliral Bernfeldovo delo. Knjižica ima vrednost le za one, ki se podrobno in specielno pečajo z mladinoslovjem. † Čibej.

Führer für Lehrwanderungen und Schülerreisen; urejuje prof. dr. Helmer: Deutscher Verlag für Jugend und Volk, Wien.

Dunajčani ustrezajo že v veliki meri zahtevi, da se pouk prenese v naravo, k virom. V dunajskih šolah bo menda kmalu konec žab v špirtu, nagačenih lastovk in drugih žalostnih dokumentov stare šole. Dr. Helmer je osnoval posebno knjižnico pod gornjim imenom; k njej prispevajo posamezni pedagogi s poročili o posrečenih poučnih ekskurzijah. Založba nam je poslala na ogled 4 take brošurice: dr. Luskesh: Die Donau in Wien; dr. Rosenkranz: Der Anninger, eine botanische Wanderung; dr. Albrecht: Geologische Lehrwanderungen; Kellermann: Zur Wiener Wasserleitung und zum steirischen Erzberg. Knjižice so majhne po obsegu, cena jim je 0-70 do 1-65 Mark. — Prve tri imajo pomen le za višje razrede srednjih šol, pač pa daje zadnja knjižica jako porabna praktična navodila, ki služijo osnovnim šolam za izlete. Opisuje namreč ves potek izleta, od prvih načrtov do konca. Opisuje opremo za učenca (obleko, obutev, fotografske utenzilije, skicirko, daljnogled itd.), taborenje, razmerje med učiteljem in učenci, dojemanje vtisov in znanstveno poglabljanje istih. Uredništvo.

Listnica uredništva.

Ostalo nam je še večje število rokopisov, ki jih bomo po možnosti uporabili za prihodnje številke. Seveda prosimo še v naprej za nove, dobre prispevke, zlasti za psihološke in sociološke sličice iz posameznih šol, a tudi za sličice iz šolskega dela.

Zaradi tehničnih ovir je ilustriranje Popotnika z eno izjemo za enkrat odpadlo, vendar pa se hočemo potruditi, da premagamo te ovire v prihodnjih številkah, ki morajo izhajati zopet redno okrog 15. vsakega meseca.

V oceno smo prejeli:

1. Ročni zemljevid Dravske banovine. — Izdal »Učit. dom« v Mariboru.
2. Maribor za svoje dijaštvo. — Izdala Dijaška kuhinja v Mariboru 1929.
3. »Razredni učitelj« — Hribski. Izdala oblastna založba šol. knjig.
4. Poročilo ob 30 letnici društva učiteljc. — Izdalo društvo.
5. Lovšin: Desetnik in sirotica. — Založila Učit. tiskarna v Ljubljani.

POPOUTNIK

PEDAGOŠKI LIST

5
6
7
8

LII

1929/30

Vsebina.

I. 1. Dr. K. Ozvald: Poizkus zaključne sodbe o »novi« šoli. — 2. Anton Osterc: Kakšna šola torej: stara ali nova? — 3. M. Senkovič: Šolsko nadzorstvo po načelih delovne šole. — 4. Dr. I. Jančič: Mladinsko sodstvo po novem kazenskem zakonu. — 5. Kako sem proučaval deco elementarnega razreda. — 6. Fr. Čiček: Razredno gospodarstvo in vremenska opazovanja. — 7. A. Osterc: Šolske stavbe. — 8. Jos. Jurančič: Naša samouprava. — 9. Jul. Kontler: Idealna »Prva čitanka«. — 10. P. Bregant: Čitalni listki. — 11. A. Osterc: Pisanje in čitanje v osnovnem razredu. — 12. K. Doberšek: Opazovanja v elementarnem razredu prvih 5 tednov. — 13. Jos. Dolgan: Stranke prihajajo... — 14. A. Zerjav: Masarykov teden v naši šoli. — 15. A. Černejeva: Moralna upravičenost vzgoje in vzgojitelja. — 16. I. Dimnik: Pomožno šolstvo. — 17. K. Doberšek: O nalogah otroških vrtcev. — 18. J. Mlinaričeva: S 5. svetovne pedag. konference — 19. M. Vauda: Setev. — 20. Jos. Jurančič: Učenec Blaž. — 21. Fr. Čiček: Poezija v šoli. — 22. K. Grabeljšek: Nova pota slovnice v osnovni šoli. — 23. Jos. Dolgan: Osebnost učiteljice na kmetskih gospodinjskih šolah. — 24. A. Zerjav: Naš pek v računstvu. — 25. E. Vranc: Ročna stavnica. — 26. A. Osterc: Preslabo pripravljeni. —

II. 1. Pedagoška kronika. — 2. Pedagoške prireditve. — 3. Praktični učni nasveti. — 4. Iz časopisnih razprav.

III. 1. Savremena škola. — 2. J. Mravljak: Vuzenica. — 3. Žolnir: Grudica. — 4. Kapus: Pesmice. — 5. »Naš rod«. — 6. Dobovišek: Radikalna kura. — 7. Koževnikov: Jeromkin krog. — 8. »Dobra djeca«. — 9. El. Benson »Zwischen 17 und 20. — 10. K. Reininger: »Das soziale Verhalten von Schulneulingen. 11. Nohl-Pallat: Handbuch f. Pädag. — 12. Jung: Analyt. Psychologie. — 13. Danzinger-P. Östreich: Jugendhelfer. — 14. Schönbrunn: Jugendwandern als Reifung der Kultur.

IV. Epilog.

„POPOTNIK“ izhaja v zvezkih 15. dne vsakega meseca in stane na leto 50 Din, polletno 25 Din, četrtno 12-50 Din; posamezni zvezki stanejo 5 Din.

Naročnino in reklamacije sprejema upravnništvo listov UJU, poverjeništvu Ljubljana, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisi se naj pošiljajo na naslov: Matija Senkovič, obl. šolski nadzornik v pokoju, Maribor, sres. o poglavarstvo.

Glavni in odgovorni urednik Josip Koba. Izdajatelj Udruženje jugoslovenskega učiteljstva (UJU), odgovoren A. Skulj. Tiska Učiteljska tiskarna (predstavnik Franc Štrukelj). Vsi v Ljubljani.